

Planinski vestnik

3

glasilo Planinske zveze Slovenije

marec 1989

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

marec 1989

3

letnik LXXXIX izhaja od leta 1895

vsebina

	Viki Grošelj: 14 × 8000 metrov	97
Tadej Golob	O sebi, lisici in kislem grozdju	98
Marjan Raztresen	Zaščiten planinska koč	99
Dr. Tone Strojín	Neprestano jemanje gorske lepote	101
Helena Giacomelli	Fante občudujemo, puncam se čudimo	103
Tomaž Banovec	Cestnina s Kredarice na Triglav?	106
Pavle Šegula	Ko v gorah sneži, ostanimo doma	108
Pavle Šegula	Draga varnost v gorah	109
Mojca Hrabar	Tritisočak, četrta stopnja in še kaj	110
	Slava vojvodine Kranjske — in Slovenije	112
Bojan Tollazzi	Tisoč petsto žensk na pohodu	116
	Moštveni duh se nadaljuje	119
Tone Škarja	Prastara dežela prastarih modrosti	121
Matjaž Čuk	Misli pa uhajajo tja gor...	127
Nada Dobnik	Pot, za spremembo brez markacij	129
Peter Vovk	Duša, polna črnega trubadurja	132
Neža Maurer, Zvonko Čemažar, Dani Bedrač	Pesmi	133
	Odmevi	133
	Iz planinske literature	137
	Društvene novice	141
Andrej Gradišnik	Dotik neba s konico prstov	144 a

Slika na naslovni strani: **Tibet**

Foto: Tone Škarja

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvořakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelink. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta Tomaž Banovec. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046. Naročnina za prvo polletje leta 1989 je 25 000 dinarjev, za tujino znaša letna naročnina 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tiska Tiskarna Jože Moškrič v Ljubljani.

DRZEN NAČRT SLOVENSKEGA ALPINISTA

VIKI GROŠELJ: 14 × 8000 METROV

Viki Grošelj: 14 × 8000 m?

Viki Grošelj, učitelj telesne vzgoje iz Guncelj pri Ljubljani, je zdaj edini Slovenec in Jugoslovan, ki je priplezal na vrhove petih osemtisočakov. Bil je na Makaluju (8481 m), Manaslju (8167 m), Broad Peaku (8047 m), Gašerbrumu II (8035 m) in Čo Oju (8201 m). Ko je priplezal na zadnjega od teh velikanov, je sklenil poskusiti še na preostalih devetih, kolikor jih je na Zemlji. To bi bil vsekakor podvig, vreden vse pozornosti.

Komisija za odprave v tuja gorstva pri Planinski zvezi Slovenije njegovo akcijo podpira in jo bo delno tudi financirala. Delno jo bodo financirala najrazličnejša slovenska podjetja in ustanove, ki jih je Viki Grošelj te dni že prosil za pomoč, darovalcem pa se bo oddolžil s propagiranjem njihovih izdelkov s fotografijami, pisanjem in predavanji.

Na nekaterih od teh odprav na osemtisočake bo našega alpinista spremljal Stipe Božič, Splitčan, ki je doslej med drugim priplezal na vrh Mount Everesta in bo Grošljeve podvige snemal na filmski trak. Svoj načrt bo Grošelj začel uresničevati kar takoj. Že konec marca bo odpotoval s Stipetom Božičem v Nepal, kjer se bosta alpinista pridružila makedonski odpravi na Everest. Medtem ko bodo Makedonci plezali iz baznega tabora na najvišjo goro sveta, nameravata Grošelj in Božič splezati na sosednji Lotse (8501 m), pri čemer bodo vsi alpinisti skupaj nadelali spodnji

del smeri do Zahodne globeli, kjer se bodo njihova pota razšla. Odprava naj bi trajala od začetka aprila do konca maja.

Ko se je Grošelj vrnil s Čo Oja, ga je doma čakalo obvestilo, da so mu Pakistanci odobrili plezanje na 8125 metrov visoki Nanga Parbat, in sicer po ostenju Diamir. Uradno dovoljenje, ki bo veljalo od letošnjega 1. junija do konca julija, naj bi dobili v začetku letošnjega leta. »Ob prejšnji aklimatizaciji na Anapurni,« pravi Grošelj, »bi ob ugodnem vremenu lahko vzpon zelo hitro uspel.«

Dne 22. julija naj bi Grošelj z zagrebško odpravo odpotoval na Kitajsko; skupaj naj bi plezali na Mount Everest. V njegovi zahodni steni se namerava Grošelj lotiti velikega ozebniaka, kar bi bil vrhunec njegovega alpinističnega delovanja v letošnjem letu. Ko bi priplezal na Everest, ki se ga je pred desetimi leti že loteval z nepalske strani, vendar se je moral zaradi hudih omrzlin vrniti z gore v bazni tabor, bi bil to njegov osmi osemtisočak.

Vendar s tem njegova letošnja himalajska dejavnost še ne bi bila končana. Konec poletja bo iz Slovenije odšla na pot alpinistična odprava, ki želi preplezati južno steno Šiše Pangme (8046 m). Če bi se stvari na Everestu odvijale po načrtih in če bi bilo tam vse v redu, bi se Grošelj na Kitajskem pridružil slovenski odpravi in

plezal z njo še na to goro, ki bi bila njegov četrti osematisočak v letošnjem letu. Dovoljenja za vse te vrhove ima, ima tudi moralno in deloma finančno podporo Komisije za odprave in tuja gorstva. »Veliko denarja bom potreboval,« pravi Grošelj. »Računam s podporo javnosti in delovnih organizacij, saj sem prepričan, da projekt ni zanimiv samo alpinistično, ampak tudi medijsko. Čeprav gre za velikanske vsote denarja, sem optimist. Če ne bi bil, se tega projekta seveda ne bi lotil.« Tudi za prihodnje leto ima že izdelan načrt za »14 × 8000 m«, le da nima niti dovoljenj in seveda niti denarja. Poletje leta 1990 si je rezerviral za Karakorum. Če bi dobil dovoljenje, bi poskusil uresničiti svojo veliko željo — smučanje z vrha Hidden Peaka (8063 m), ki bi bil njegov deseti osematisočak.

Hidden Peak je le dva dni oddaljen od vznožja K-2, druge najvišje gore na svetu, na katero bi se hotel povzpeti v alpskem slogu po normalni smeri »z možnostjo dva tisoč metrov visoke variante v stebro levo od grebena Abruzzi«, kot pravi.

Zadnji trije osemtisočaki v tej mogočni seriji, Anapurna (8091 m), Kangčendzenga (8595 m) in Daulagiri (8167 m), pa bi morali počakati na leti 1991 in 1992.

»Dobro se zavedam,« pravi Viki Grošelj, »da je načrt skrajno drzen in finančno brez pomoči sponzorjev popolnoma neuresničljiv. Vendar je treba po mojem prepričanju cilje postaviti visoko, med drugim tudi zato, da bi jih lahko vsaj delno uresničili. Zaupam v prijatelje, ki me bodo spremljali na tej dolgi poti, in seveda v svoje sposobnosti.«

INTERVJU PLANINSKEGA VESTNIKA: VIKI GROŠELJ

O SEBI, LISICI IN KISLEM GROZDJU

TADEJ GOLOB

— *Pred kratkim ste se vrnili z zelo uspešno odpravo s Himalaje. Na vrh Čo Oja se je povzpelo vseh njenih sedem članov. Kako vam je to uspelo?*

Mogoče je bil eden izmed vzrokov našega uspeha to, da smo imeli že pred odhodom velikanske finančne težave in smo nekako zanalašč — ali kljub vsemu — zlezli na hrib, ki nas je zelo presenetil.

— *...njegova severna stena, ne?*

Severovzhodna pravzaprav. Te stene nihče od Evropejcev pred nami niti videl še ni in tudi mi nismo imeli o njej nobenih podatkov ali slik. Zato smo vso zadevo tudi malce podcenjevali. S seboj smo imeli komaj dva kilometra fiksnih vrvi za spodnji del stene, ki pa nam jih je zmanjkalo že po slabi polovici. Zaradi tega smo imeli kar nekaj težav. Da smo prišli na vrh, se lahko zahvalimo tudi vremenu, ki je v tem letnem času, v jeseni, izredno stabilno. Pojavila pa se je druga težava — hud mraz; po naših ocenah so bile temperature za deset ali petnajst stopinj nižje od običajnih jesenskih v Himalaji. Od sedmih, ki smo stali na vrhu, smo kar štirje ozebli, eden močnejše.

Eden od vzrokov za uspeh je bilo tudi dobro sodelovanje med člani odprave. Predvsem smo znali vzpostaviti pravičen odnos med izkušenimi starejšimi in perspektivnimi mlajšimi. Bili smo tudi dobro pripravljeni in vse to je dalo rezultat, ki je boljši od pričakovanega.

— *Še lani decembra ste v Alpinističnih razgledih trdili, da vas osemtisočaki kot zbirka ne zanimajo. Zakaj ste spremenili mnenje?*

Dejansko so me tudi takrat zanimali, ampak v zelo megleni prihodnosti. Videl sem, kako velike težave obstajajo pri pridobivanju dovoljenj in denarja. Realnost je bila tako daleč od želja, da tudi želje niso mogle postati realna vizija. Od takrat pa sta se zgodili dve stvari. Zlezel sem na peti osemtisočak, obenem imam dovoljenja za naslednje štiri za leto 1989 tako rekoč že v žepu. Tista želja, ki je bila prej popolnoma brez realne podlage in sem jo potlačil vase, je zdaj bruhnala na dan. Se pa zelo dobro zavedam, da imam teh vrhov še razmeroma malo, samo pet...

— *...in da vas najtežji še čakajo.*

Ja, najtežji še čakajo in možnosti so res, rekel bi, minimalne. Do zdaj sta bila, na primer, na vseh štirinajstih le dva, Avstrijec Messner in Poljak Kukuczka. Prepričan pa sem, da morajo biti cilji postavljeni vedno previsoko, da jih lahko vsaj do neke mere uresničiš. Če bi, recimo, za letos načrtoval en sam osemtisočak, mi najbrž niti denarja zanj ne bi uspelo zbrati in verjetno niti ne bi odšel na pot. Ker pa računam s štirimi, mi bo skoraj gotovo uspelo oditi vsaj na enega in če mi na tem enem uspe, bom silno zadovoljen. Če bo karkoli več, bom še toliko bolj.

— *Napovedali ste akcijo »Viki Grošelj 8000«, s katero naj bi zbrali denar. Kako bo potekala?*

Ta projekt že teče. Napisali smo posebne prošnje Planinski zvezi in zelo vesel sem, da zveza stoji za mano in me podpira, predvsem še Komisija za odprave v tuja gorstva. Do sedaj ni bilo pravilo (mogoče tudi ni bilo potrebe), da bi Zveza podpirala posameznika, ampak je vedno podpirala odprave, kot jih sicer še vedno. Računam, da bi lahko bila ta akcija medijsko dovolj atraktivna in bi pritegnila pozornost podjetij, tako da upam, da mi bo denar uspelo zbrati.

— *Mnogi so takrat, ko je Messner »divjal« prek osemtisočakov, govorili, da to, kar počne, ni etično, da ni v alpinističnem duhu, da daje prednost kvantiteti pred kvaliteto in podobno. Kako bi vi odgovorili takim trditvam?*

Tako je pravim: to so govorili ljudje, ki me rahlo spominjajo na lisico, ki ni mogla do grozdja, pa je govorila: »Ah, saj je itak prekislo, jaz ga ne bi.« Menim, da je Messner izjemen človek in alpinist svetovnega formata. Prvič je blazno dober plezalec, alpinist, poleg tega pa ima ideje, kup novih idej, ki jih je tudi uresničil. Izredno ga spoštujem in mislim, da ga vsi alpinisti, ki so kadarkoli karkoli poskušali splezati v Himalaji, tudi spoštujejo, pa čeprav tega ne priznajo. Nekateri to priznajo zelo neradi, ampak tisti so zame zelo ozki ljudje.

Sprašujem: zakaj ne bi bilo etično splezati na osemtisočakov ali jih preplezati čim več? Mislim, da je ravno Messner vpeljal ogromno etike v alpinizem. Opustil je kisik, opustil je velike in okorne odprave, v katerih si dejansko delček stroja, in uvedel nekakšen fair play v tekmovanju z goro, na katero se hoče povzpeti majhna odprava, dva ali pa celo en sam človek. Kvečjemu pohvaliti bi ga morali za etičnost, ne pa ga obtoževati neetičnosti. Razumem tudi to, da si je po vseh naporih na koncu privoščil nekaj osemtisočakov po normalnih smereh, kjer pa je spet šlo za čisto mini odpravice in skoraj za alpski slog. Pred desetimi ali petnajstimi leti bi se mu vsi klanjali in govorili, kakšna super zadeva je to, danes pa ni to nič »posebnega«. Predvsem pa naj si tisti, ki tako govorijo o Messnerju, pogledajo njegove vzpone. Ne znam si tega razlagati drugače, kot da jih sploh ne poznajo.

— *Akcije se lotevate v času, ko alpinizem, klasični alpinizem, katerega najvidnejši predstavnik je prav himalajizem, izgublja občinstvo.*

Ne vem, če ga. To bo pokazala prihodnost. Se občinstvo izgublja ali se ne, jaz...

namesto komentarja

ZAŠČITENA PLANINSKA KOČA

Neki zasebnik iz Bohinja bi že pred časom rad odprl planinsko kočo, te dni pa je ponovno vprašal gospodarsko komisijo pri izvršnem odboru PZS, če to lahko stori. Pravilnik o upravljanju in poslovanju planinskih postojank namreč to dovoljuje tudi civilnopravnim osebam — vendar konkretni zasebnik ni niti pravni lastnik objekta, ki naj bi postal planinska koča, niti nima dovoljenja Triglavskega narodnega parka, poleg tega pa je to še črna gradnja.

Ob tem je gospodarska komisija širše razpravljala o novih planinskih postojankah. V zvezi s tem se namreč pojavljajo dileme o tem, kdo lahko odpira planinske postojanke, dileme o smiselnosti odpiranja novih planinskih postojank v dolinah, o tem, ali naj bi za vsako planinsko postojanko stalo planinsko društvo in o potrebi po definiranju pojma planinske postojanke.

Planinski gospodarstveniki so menili, da bi bilo treba naziv »planinska postojanka« zaradi možnih zlorab zaščititi. V zavodu za patente SR Slovenije menijo, da imena »planinska postojanka« resda ni mogoče zaščititi, ker ga že predolgo uporabljamo in je v obči rabi, mogoče pa je zaščititi uradni znak Planinske zveze Slovenije ter obliko in splošno besedilo na napisni tabli za planinske postojanke.

V razpravi je prevladalo mnenje, da bi morala Planinska zveza Slovenije uveljaviti ekskluzivno pravico, da samo ona odpira planinske postojanke oziroma daje soglasje za odpiranje, upravljalci pa morajo upoštevati določila statuta in pravilnikov PZS. Ti akti namreč določajo pogoje, ki jih mora izpolnjevati planinska postojanka, prav tako pa tudi ugodnosti, ki so jih v njej deležni planinci. Ker daje obrtni zakon in zakon o gostinski dejavnosti možnosti za takšne ali podobne dejavnosti, bi bilo treba na drugi strani izkoristiti vse te možnosti.

To so za planinsko organizacijo in za planince vsekakor izredno pomembna vprašanja, ki so se jih ustrezni organi PZS lotili pravočasno, tako da bodo stvari lahko urejene do začetka poletne planinske sezone.

Marjan Raztresen

— ... v mislih sem imel športno plezanje. Mislim, da bodo vrednote, klasične alpinistične vrednote, ostale za vedno in tu ima Himalaja prednost pred športnim plezanjem. Ne vem tudi, kaj si bodo skušali še izmisliti v športnem plezanju, da bo postalo bolj atraktivno, ker se vendarle že zdaj bolj ponavlja kot pa vzponi v Himalaji.

— *Kako sploh gledate na pojav in razmah športnega plezanja ali prostega plezanja, kot ga tudi ne povsem točno imenujemo?*

Na vsak pojav, ki je kakorkoli povezan z alpinizmom in mu pomaga oziroma začrtuje neko novo pot, gledam z veseljem, z navdušenjem. Dodaten plus ima tudi zato, ker propagira našo dejavnost. Sam sem drugače »gor rasel«, saj tega še nismo poznali in če bi takrat že bilo, bi me verjetno zelo navdušilo in zagrabilo. Športne plezalce občudujem in cenim, ker sem že toliko poskusil to stvar in vem, kako je težka, in jih tudi simpatično obravnavam. Po drugi strani pa me presepeča, da se najdejo taki prizanesljivo smehljajoči, ki o himalajcih »klamfajo« neumnosti, čeprav zadeve sploh ne poznajo. Nikoli niso bili tam, ne vedo, kako je to in blebetajo v prazno. Poznam nekaj svetovnih superklas, ki so odlični športni plezalci in obenem himalajci in oboje zelo visoko cenijo. Pri nas pa se spet ponavlja zgodba o kislem grozdju.

— *Ali je nevarnost tudi tisto, kar vas v tem športu privlači?*

Ne, nevarnosti absolutno ne privlačijo in mislim, da imam v sebi kar dovolj veliko dozo strahu. To dokazuje tudi dejstvo, da sem živ in razmeroma zdrav. V Himalaji in sploh v alpinizmu je tako, da preveč strahu škodi, premalo pa tudi. Če ga imaš preveč, ne boš šel nikamor, če ga imaš premalo, se boš pa ubil. Srednja pot v zvezi s strahom je tista optimalna, ki prinaša rezultate in obenem obstanek. Res, daleč od tega sem, da bi me strah privlačil. Me pa v alpinizmu privlači odkrivanje mejá mojih sposobnosti, zanima me, koliko zmorem. Mogoče je v to vključen tudi strah nekako takole: do sem me ni strah, koliko časa me še ne bo? Drugače pa dosti raje plezam na objektivno nenevarno goro kot pa na objektivno nevarno.

— *Akademik Janez Milčinski je že pred leti napisal, da spada alpinizem med športe, v katerih se izraža latentna samomorilskost. Vi pa trdite, da ste uravnovešen človek.*

Ta polemika, samomorilci ali ne, se vleče, mislim, že kakšnih deset, petnajst let, pa že prej je obstajala. Po mojem je do tega

prišlo bolj med ljudi. Če so videli koga plezati po skalah, so rekli: »Glej ga, ta je nor, ta se bo ubil!« Mislim, da so vse stvari na svetu, ki so prinesle napredek, prišle na dan tudi zaradi takih »samomorilcev«. Od Scotta in takih, ki so šli na Zemljina tečaja, pa do drugih odkriteljev. Domnevam, da gre pri raziskovalcih in alpinistih bolj za take romantične duše, ki se temu planetu neskončno čudijo in jih to začudenje žene v taka zahtevna dejanja. Verjetno je med alpinisti procentualno toliko samomorilcev kot med drugimi smrtniki, med ljudmi pač, ki se ukvarjajo s čisto drugimi stvarmi. Nič več ni samomorilcev med gledalci na nogometnem stadionu kot med igralci na igrišču in alpinisti v stenah. Skratka, nič bolj ali manj ne izstopamo, ampak smo alpinisti čisto normalni ljudje — kot vsi ostali.

— *V gorah se vam je ubil brat in nekateri prijatelji, pa tudi sam ste bili večkrat blizu smrti. Ali niste nikoli razmišljali o tem, da bi odnehali, pustili vse skupaj?*

Takrat, ko se je v francoskih Alpah ponesrečil brat, sem bil star osemnajst let, torej še zelo nedodelan in nezrel in čustven šok je bil velikanski. Staršem sem celo obljubil, da ne bom več plezal in pol leta sem res zdržal, potem pa enostavno ni šlo več. To je v človeku in brani mu, se mi zdi popolnoma nesmiselno. Tako kot pri drugih stvareh mora človek poslušati predvsem samega sebe. Lahko upošteva nasvete in želje drugih, vendarle pa mora na koncu ubogati sebe; četudi se je napačno odločil, bo vsaj vedel, da je sam kriv za posledice take odločitve. Sicer bi si vse življenje delal skrbi in obtoževal druge, da so ga tako usmerili.

— *Verjamete v usodo?*

Mislim, da je s tem tako: treba je znati poslušati samega sebe; potem je usoda mogoče namig. O usodi sem razmišljal ob Šraufovih Daulagirijih (Stane Belak-Šrauf, alpinist, ki je večkrat poskušal osvojiti osemtisočak Daulagiri). Če bi mene en hrib dvakrat zavrnil, kot je njega, in to tako, da bi bil praktično že gor, bi zelo težko šel še enkrat tja. Če pa že bi in mi še tretjič ne bi uspelo, bi si pač prišel na jasno, da si s tem hribom nisva simpatična in bi bil četrti poskus res mogoče izzivanje usode. Gotovo verjamem v usodo po nekih takih znakih, zaradi katerih se neke stvari lotiš, druge pa ne, ali da ne vztrajaš na brezupni poti.

— *Ali bi po vsem, kar ste počeli v alpinizmu, lahko izrekli hladno razumsko definicijo te dejavnosti?*

Težko. Zame je to tako lepa, tako osupljiva in zanimiva stvar, da bi moral najbrž

sesti za mizo in napisati kakšno stran. Na kratko pa bi rekel, da je alpinizem zares način življenja, vsaj zame in moj. To ni več hobi ali opitost ali mamilo, pač pa res način življenja. Vsaka stvar, ki jo vsak dan počnem, je alpinizem, pa to še zdaleč ne pomeni, da sem vsak dan v hri-
bih ali da plezam. Berem, snujem, gledam diapozitive, razmišljam, kaj vse mi je alpinizem dal in me naučil v življenju. — Pred kratkim sem predaval v Cankarjevem domu o Avstraliji in Novi Zelandiji in nisem pokazal niti ene alpinistične slike. Pa vendar je bilo vse tisto zame alpinizem, ker brez njega nikoli ne bi videl Avstralije ali pa bi jo na kakšen popolnoma drugačen način.

— Kaj pa s čustvi. Hrepenenje?

Hrepenenje — po čem? Po spoznavanju neznanega, po iskanju skrajnih meja svojih sposobnosti? V bistvu je eno samo hrepenenje, ki se pa s tem, ko ga zadovoljuješ, sploh ne zmanjša, ampak raste. Čisto teoretično: ko bom imel vseh štirinajst osemtisočakov...

— ...boste poiskali petnajstega.

Ja, ali pa bom šel z neskončno velikim užitkom na Šmarno goro in na Turnc in tam malo poplezal, čeprav bom takrat že rahlo star. Vedno me je presenečalo, ko sem se vračal s Himalaje, pa Šmarna gora ni bila enako visoka in zanimiva kot prej, ampak se mi je zdela celo malo višja in zanimivejša.

RAZMIŠLJANJA OB NEKEM — ČETUDI LASTNEM — ABRAHAMU

NEPRESTANO JEMANJE GORSKE LEPOTE

DR. TONE STROJIN

Polčetrto desetletje bivam z gorami, s številnimi znanci od vsepovsod, s planinsko organizacijo od mladih nog. Brez števila stikov in spominov se je nabralo, takšnih in drugačnih spoznanj; to je pravzaprav vzrok, da človek postane in opravi pogovor s samim seboj.

Želim si torej ob Abrahamu nemi pogovor o gorah, pogovor o različnih temah, o vprašanih in dilemah, na katere si odgovarja vsak sam.

Zakaj hodim v gore? Prozaična se mi zdi misel, da zato, ker pač so. Človek je vendar misleče bitje in mu ni treba v gore kar tako; gotovo obstaja kakšen motiv, ki žene kvišku.

Odgovor na prastaro temo, zakaj v gore, nikakor ne more biti stojičen in ne splošno veljaven, temveč edino po meri konkretnega človeka.

HOJA ZA NEZNANIM

Za lastno srečo hodim v gore. Bližje so mi gore kot govorica kamna ali kot prostor, kjer po Avčinovo tišina šepeta. Nikoli mi gore niti gorništvu niso pomenile zavedanje lastne moči, preizkušanje samega sebe, nikoli v gorah nisem bil, a tudi nisem hotel biti silak. Gore so mi bile posrečena me-njava za vsakdan, sprememba za dnevni red v mestu, ki je ubijajoč, ker se ponavlja in ker je zapovedan. Gore mi nikoli niso pomenile ne dominacije ne sužnosti človeka do njih, temveč enostavno lepoto. Nihče nikoli ni poseebil gorá, niti Reinhold Messner ne, ker gore niso samo osem-tisočaki. Gora je le okamenel spomenik ze-

meljske skorje, vsak dan v drugačni izdaji svetlobe in sence, v bolj ali manj dramatični ali estetski izdaji, toda vedno zanimiva za gledalca lepote.

Hodim torej v gore kot nomad za neznanim, ker v gorah slutim lepoto. Lepota pa je eno od izhodišč človeške duhovne bivanjskosti — od zanimanja za goro do usklajevanja njenega zunanjega naravnega izraza s človekovim notranjim odzivom.

Kje torej bivam, kje torej sem?

Moje gorništvu je med hojo in bivanjem v gorah. Nisem transverzalec, ker mi poti v gorah ne določata žig in knjižica. Prive-vede me tja, kjer mi volja in srce določita trenutni cilj. Vsako gorovje, gora ali hrib pusti v meni spomin, vtis ali vsaj preblisk nečesa, dovolj, da priznam, da ima gornik svoje življenje.

Ali ima vsak gornik tudi svojo goro? In: kdaj ima svoj življenjski doživljaj?

Nujno je, da oznamenjuje kraj, dogodek, vtis ali še kaj. Toda gibalno gorništvu je v pričakovanju. Nikoli ni jutri v gorah isto kot je bilo včeraj. Vsak svojo goro, svoj doživljaj še čaka.

Kaj mi torej pomeni življenje v gorah?

Gorništvu je kot potovanje skozi prostor in čas. Kot dejavnost je fizično gibanje, za človeka pa način življenja v prostem času. Gore kot izrisi na obzorju ostajajo iste, le čas človeku spreminja okoliščine in po-
goje bivanja v njih.

DUHOVNO IN FIZIČNO GORNISŤVU

Kaj je torej potemtakem tisto, kar daje gorništvu usmeritev? Po kaj hodimo v gore?

Enostavno — da živimo dalje in da jih po-
doživljamo.

Ali gore in gornišтво lahko pomenijo alternativo za vsakdan?

To je vprašanje načina življenja. Tudi gornišтво pozna ekstreme. So ljudje — blagor jim —, ki se jim dan začne z gorami in gorništvom. Brez njih ne morejo, ker drugih civilnih ciljev nimajo. Toda kljub vsemu gore niso vse. Jedro življenja je vendar drugje, med ljudmi! So taki, ki so jim gore uživašтво tudi za ceno nevarnosti in tekmovanja, a so tudi ljudje, ki so jim gore svojevrstna glasba, govorica kamna. Ti nikoli ne izgorijo v naporih v gorah. Ne bodo kar tako umolknili, čeprav njihova početja v gorah niso visoka in ne težavna. A so tudi ljudje, ki so jim bile gore meteorski utrinek v življenju, samo ljub doživljaj ali neljuba epizoda — ali pa so celo doživeli nesrečo.

Zame gornišтво ni le uspeh vrha, prvenstvo neke smeri, izpolnitev cilja v vsakem vremenu. Zame je gornišťvo neko bivanje v gorah, ne le fizično; je neka duhovna prisotnost v njih, pa naj to imenujem spomin, doživljaj ali kako drugače. Imam hišico v gorah, vanjo se seli moj duh pogosteje, kot v njej bivam. V gorah prej duhovno bivam kot fizično sem. Verjamem, da je gornik od narave neodtujen človek, nekateri bolj in drugi manj, srečnejši od ljudi v mestih pa so gotovo vsi gorniki, »ta hudi« ali samo izletniki.

Gornišťvo je evropskega izvora, tam se je začelo, od tam prodira, iz Evrope se oplaja, kamor zaide. Neevropske dežele so ga posvojile pozneje. Gornišťvo je rodila zahodnoevropska civilizacija, ko so bili za njegov razvoj izpolnjeni določeni pogoji. Predsodke strahu in praznoverja sta prej premagala duh ali kultura kot avanturizem ali pogum. Vse druge oblike zahajanja v gore pri drugih narodih so imele drugačen značaj in pomen.

KULTURA GORNIŠTVA

Koliko in v čem pomeni gornišťvo določeno kulturo, v čem je njegova civilizacijska bit?

Kultura gornišťva je v koristnosti gorá za človeka. To danes še zdaleč ni več osvajanje fizično nekoristnega sveta. Strmine srednjeevropskih Alp so bogastvo na svoj način, tamkajšnji turistični tereni niso nič manj donosni kot panonske žitne ravnice ali dalmatinske obale. Razlike so v infrastrukturi potrebnih objektov, v vrsti investiranja in po dolgoročnem planiranju prostora. Anahrono se sliši, da so Alpe bolj ogrožene od Dalmacije, ta pa bolj od Panonije. Najdemo morda tu neke zakonitosti v primerjanju?

Gornišťvo danes je zajemanje lepega iz narave, za večino na lahek način. Do skoraj polovice slovenskih planinskih koč pride cesta ali se je mogoče pod goro pripejlati z avtom. Na skoraj vse gore so spe-

ljane markirane poti. Slovenija je pokrita s planinskimi kartami in vodniki, pa tudi planinska društva — vsaka občina ima svojega — so jo osvojila.

Se je mar zaradi tega gornišťvo izživel?

To je le navidez. Vendar noben pojav — in gornišťvo je pojav — ni nikoli negacija sebe. Vedno ostajajo jedra, okoli katerih se obnavlja in začenja nova vsebina. Resnica je lahko samo ta: če je že prostor osvojen, človek še ni. Celo ves naš planet prostorsko bolj poznamo kot človeka sama. Človek ostaja neraziskana psiha, ta pa je počelo vsega, tudi gornišťva.

Kaj pa kultura gornišťva?

Človek poseablja kulturo. Kot tak je prišel na naš planet, da vnese vanj nekaj človeškega. Ali se mu je to posrečilo? Seveda ne, ker je človek sam črna bela kultura. Če bi bil samo bel, bi bil bog, ker pa to ni, je po svoje izrazen, kot je kultura na različne načine in oblike izrazna — z besedo, materijo, glasbo ipd. Vsaka vrsta kulture pa je tudi na svoj način suverena. Kar napišeš, ne moreš ustrezno zamenjati z glasbo ali materijo; lahko samo dopolnjuješ podmeno.

Kulturo v gornišťvu in v planinski organizaciji sem imel in imam za osnovo. Brez kulture ni planinske vzgoje, brez kulture ni za človeka ustrezne planinske koč, brez navzočnosti kulture ne more biti predstavljena alpinistična odprava itd. V sto letih organizirane planinske dejavnosti na Slovenskem se je nabralo marsikaj, kar zasluži in zahteva ustrezne obdelave in javne predstavitve. Ali smo zmožni tega dela vsaj organizacijsko?

Zakaj toliko cenim kulturo gornišťva?

Slovenski narod je previharil celo tisočletje in pol in preživel le s svojo kulturo. Uničiti narodu kulturo pomeni za fizičnim genocidom največje barbarstvo. Kultura je orožje, je zgodovinski spomin, civilizacijski branik in hkrati dosežek. Prvinska in umetniška kultura je najbolj žlahtna narodova značilnost in bogastvo. Bolj ko jo je narod ohranil v zgodovini, več ima pokazati kot človešтво nekega naroda.

Zakaj ne bi vse to veljalo tudi za slovensko planinsko organizacijo, ki se je vedno poseabljal z narodom in iz naroda zajemala tudi svoje člane?

LEPOTE JE POVSOD DOVOLJ

Zame osebno je gornišťvo eno samo doživljanje lepote. Obžalujem, da sem v življenju še premalo lezel po gorah, saj nisem videl mnogih gorovij še celo v Evropi, čeprav bi jih rad. Zato pa sem se po večkrat vračal v določene kraje. Skratka, lepoto na določenih krajih sem posvojil, postal del nje, natančno sem si jo znal predočiti, opisati in začutiti. Ob njej sem našel mir, kajti lepota ustvarja v človeku

določeno držo, spokojnost in celo do-
stojanstvo. Ne morebiti zato, ker mi na-
rodni parki veliko pomenijo, sem posvojil
lepoto določenih kotičkov Julijskih Alp,
Durmitorja, predelov Velebita in črnogor-
skih Prokletij predvsem nad dolino Grba-
je, pa tudi nižjih gorovij, recimo Pohorja,
okolice Storžiča in še marsikje.

Lepota gorovij na daljnih celinah evrop-
skega človeka zbega, da ne rečem očara.
Tej lepoti sledi človek včasih v višini pre-
daleč, tako da zaide v nevarnost. V takih
okolščinah je nevarnost sestavni del le-
pote. Za tako lepoto mora biti človek mo-
čan na svoj način, kajti taka lepota zna
biti tudi surova na himalajski način, pozna
svojo glasbo, temperaturo in druge pasti,
ki jim podlega telo. Taka lepota s svojim
scenarijem je za posebne ljudi, ker v nji
ne more vsakdo zdržati, kaj šele bivati
dalj časa, čeprav bi jo gledal in gledal...
Lepota je pač univerzum, izvedba iz pra-
elementa zemlje, morja, ognja. Toda bodi
dovolj! Lepota je končno jezik kozmosa.
Lepote ne moreš nikoli dovolj napisati,
uglasbiti, izrisati, lepota biva — in pika.
S človeškimi možnostmi se ji tudi v gorah
lahko le bližaš in jo podoživljaš.

Vidim naravno lepoto samo v gorah?

Z isto mero kot za gore sem zapisan za
morje, za kamnite ladje njegovih otokov,
varne brežine zalivov, rojevanja in zami-
ranja dneva za morskim obzorjem. Obo-
žujem ravne morske ceste, obsijane s son-
cem po gladini, ki jih kodra vetrič. Zato
mi plavanje pomeni božanje te lepote,
fizični stik s praelementom, križarjenje
okrog dalmatinskih otokov pa nič manj
kot doživljanje lepote v gorah, zakaj le-
pote je povsod v naravi dovolj. Za vsak-
danjo mestno rabo zadostuje tudi popol-
danski pogovor z gozdom Tivolija ali spre-
hod nekje na obmestnem polju. Taka do-
življanja seveda niso primerljiva za pri-
čevalca višje, da ne rečem visoke lepote
v gorah. Vendar se začne vzgoja za lepoto
z malim, če hočete, tudi z lastnim vrtom.
Danes bi lahko živeli tudi drugače, če od-
tujevanje od narave ne bi zavzelo takega
obsega.

Človek ne živi dovolj časa, da bi se lahko
izživel v lepoti. Gorniki in vsi, ki imajo
neposredno opraviti z naravo, so na svoj
način najsrečnejši ljudje, kajti posestvo-
vanje gorske lepote v sebi je neizmerno
človeško bogastvo.

OSMOMARČNA PREMIŠLJEVANJA S POTI

FANTE OBČUDUJEMO, PUNCAM SE ČUDIMO

HELENA GIACOMELLI

Devet nas je bilo nekega zgodnjega ne-
deljskega jutra na vrhu neke gore. Po-
vzpeli smo se iz različnih smeri. V dvoje,
v troje, med njimi tudi dva samotneža —
en moški in jaz. Bilo nas je torej devet,
od tega le ena ženska — jaz.

Novi obrazi so se trgali izza ovinka, na
sestopu smo se umikali spet novim, vrha
željnim planincem in tako, ne da bi prav-
zaprav hotela, sem zaznala med njimi le
nekaj ženskih obrazov. Bila sta tudi oče in
sin; mama je najbrž v dolini pripravljala
kosilo za svoja lačna fanta, ko se vrneti.

MARSIKDO SI ŽELI MIR

V planinski koči in pred njo je bilo ži-
vahno. Kaj pa je pravzaprav dve uri hoje,
(če ne štejem vzpona na vrh), pa že lahko
loviš višinsko sonce, ko se nad dolino
preganjajo meglene kopicice! Veter je besno
prečesaval borovce (pa tudi mene) do
lasnih korenin in le sončna stran kože
je bila tiho zavetrje, otok blagodejne to-
pote.

Ljudje so lenobno mežikali v sonce, pili
pivo, radovedno pogledovali mimoidoče
in se spet obrnili nekam vase. Take druž-
be ima človek kmalu dovolj, pa sem se
odločila za sestop. Malo »naokrog«, čez
sončno travnato pobočje, kjer so meja po-
gledu le znani vrhovi v daljavi. Zdelo se
mi je, da jim je nerodno, ker sredi zime
kažejo gola rebra, le sem in tja prepre-
dena s tankimi snežnimi jeziki. Prava po-
mlad januarske nedelje — široko razpiti
telohi sredi suhe trave in zavihani rokavi.
Tri korake, no, pet, šest korakov od kože,
pa že z obema rokama zajemaš mir, bro-
diš po presušenem listju, sam samcat sre-
di golih bukev. Užitek! Skoraj bi že začela
peti, ko me zbodejo v oči rdeče doko-
lenke pred menoj.

»No, ja, mir je preč.« si rečem in lovim
razkropljene misli, da jih pripnem na vr-
vico. Najbrž je bil planinec pred menoj
podobnih misli; ko sem ga dohitela, me
je bežno pogledal, prijazno navrgel »do-
ber dan« in se mi umaknil, da sem zdr-
sela mimo. Brez besed sva se razumela;
obdržala sva vsak svoj ritem hoje in že
me je spet objela tišina. A ne za dolgo,
ker mi je prišel nasproti nov planinec,

Moški lahko (tudi v hribih) marsikaj, česar ženske ne smejo — ali ne bi smele, ker se to »ne spodobi«

željan miru in piva (no, ja, vsak ima svoje merilo za odmerjanje sreče). Nekaj korakov naprej je na malce odmaknjemem kotičku pod stezo sedel in užival razgled (mir je bil danes že precej okrušen od tolikih korakov) še en ljubitelj narave. Ko je razložil sebe in nahrbtnik, pač ni mogel vedeti, da nas je še nekaj, ki se zatekamo v te oaze miru.

»PA KAR SAMI?«

Potem je bilo srečan konec, ker je ura že lezla proti poznemu dopoldnevu. Nehote sem pomislila: trije moški in ena ženska, vsi štirje pa samotarji. Ne, lepše zveni samohodci, kajti beseda »samotar« ima temen pridih. Bili smo torej štirje samohodci in vendar nam ni prišlo na misel, da bi se glasno čudili drug drugemu: »Kako, kar sam na poti?« Mogoče zato, ker smo bili v enakem položaju, čeprav morda z različnimi izhodišči.

A tudi tu so izjeme. Lani aprila me je na Kamniškem sedlu vprašal starejši planinec, ki tudi ni imel svoje družbe:

»Pa kar sami?«

Nasmejala sem se (prerasla sem že zadrego, to najbrž prinesejo zrelejša leta): »Saj ste tudi vi sami!«

Pogledal me je, kot da sem rekla nekaj zelo nenavadnega:

»Že res, ampak vi ste ženska!«

Stara šola, mi je šinilo skozi možgane. Stara šola je to, ko ženska brez kavalirja Bog ne daj da bi prestopila prag kavarne.

Kaj šele, da bi pomislila na samotno potepanje po gorah, ko je tu zgoraj vendar polno pasti in nevarnosti za nebojlene ženske...

Ampak jaz se, kar pomnim in kar hodim sama, še nisem ujela v nobeno past. Kar pa se nevarnosti tiče: so kaj drugačne zame kot zanj, moškega? Spotaknem se jaz, spotakne se on in si zvineva (ali pa ne) gleženj. Spodrsne meni, spodrsne njemu, pa se vsak ob svojem času in kraju neestetsko zakotaliva navzdol — če imava srečo, se oba tudi pravočasno, brez neprijetnih posledic, ustaviva. Ob nevihti pa se jaz ne premaknem iz varnega zavetja — v plesu strel mi zagomazi skozi telo zoprn spomin.

»VI STE VENDAR ŽENSKA!«

Ko sem si oprtala nahrbtnik (ura je bila šele deset dopoldne) in rekla vsem skupaj »nasvidenje«, so me oplazili presenečeni pogledi. Možak pa je pristavil:

»Že nazaj v dolino? Tako kmalu? Jaz sploh ne bi šel na pot, če bi moral tako hiteti.«

Pa sem bila (priznam, bilo je grdo od mene) malce zlobna:

»Vas bo gotovo čakalo na mizi kosilo, ko se vrnete domov. Jaz pa ga moram še skuhati svoji družini.«

Nisem jim bila nevoščljiva, ker so lahko neomejeno uživali na soncu pred kočjo. Saj sem imela, kar sem si želela tisti dan — svojo pot.

Ljudje vedno ne postavljajo glasno takih vprašanj, čeprav znajo biti pogledi zgovornejši od besed. A nanje ti ni treba odgovoriti, kratkomalo jih prezeš. Ko pa te nekega dne celo ženska vpraša »kako to, da hodite sami?«, se nehote zamisliš. Pozneje.

Tisti trenutek pa odgovoriš z vprašanjem, ki ti ga je ponudilo srečno naključje:

»Zakaj ne vprašate njega, on je tudi sam!«

In pogledam soseda, zagorelega Avstrijca. Za mizo smo namreč sedeli nekega oktobrskega dne v Domu na Kredarici res mešana mednarodna družba: nekaj parov, skupina petih moških iz Nemčije in dva samohodca, jaz in on, Avstrijec, ki naj bi namesto mene odgovoril radovedni Nemki. V nekaj dneh je prehodil najbolj drzne vrhove Julijcev. (»Jeseni je pri vas najlepše,« se je poklonil našim goram.) Nemka pa me je poučila: »Drugače je, če je on sam. Vi ste vendar ženska!«

Saj ima mogoče prav, premišljujem. Mogoče sploh ni tako samo po sebi razumljivo in sprejemljivo, kot se meni dozdeva, če gre ženska sama v gore. Sama na poti ves dan? Toda v čem je pravzaprav med mojo in njegovo hojo razlika, ki tako bode v oči? Mogoče bi morala stopiti iz svojega samohodstva in od zunaj, od vseh strani, neobremenjeno pogledati

vse skupaj: od točke do točke, od koraka do koraka, od začetka, ki je najbrž vsem samohodcem skupen, do razpotij, kjer zavijemo vsak na svoje steze.

KAKO POSTANEŠ SAMOHODKA

Najbrž si ne rečemo nekega dne (bilo bi preveč preprosto, vendar izjeme niso izključene) »od danes bom hodil sam. Razočaran sem nad ljudmi«. Razočaranje in odljudnost sta slaba sopotnika na gorskih poteh.

Navadno greš prvič sam na turo, ker »izvistiš« na zmenku — prijatelj, prijateljica ali kar vsa družba je odpovedala. Ker pa si kdove komu vse že pripovedoval o nameravani turi, ti je neprijetno, da bi ostal doma.

Mogoče celo spremeniš cilj in ubereš bolj znane steze. V hribih se vedno najde družba, se prepričuješ. Ne motiš se, ob koncu tedna še na brezpotjih ni več nekdanje tišine.

Ko drugič zaideš sam v gore, je vzrok isti: nikogar ni bilo na zmenek. Zdaj je tvoj korak že bolj samozavesten in tudi cilja ne spreminjaš. Celotna zamika te pot v neznanost. Tudi ne iščeš družbe za vsako ceno: če naključne znanke začutiš v sebi, se hitro ujameš z njimi, sicer jih prehitíš in greš po svoje.

Ko se tretjič namerjaš v gore, si že rečeš: »Če nikogar ne dobim za družbo, grem pa sam!«

Navadil si se prostosti, ki se ti odpira s samoto:

— ko se ustaviš, kjer ti poželi srce (ko veter tanko razčesava poležano rumeno travo sredi zgodnjepomladnega dne ali ko se iz valovite megle izvije slaboten odmev opoldanskih zvonov in zaniha s tišino),

— ko ubiraš tak korak, ki si ga tisti dan najbolj sposoben, pa te zato nihče ne vleče za seboj, kot bi bil drugi v navezi,

— ko začutiš, da ti v zadnji strmini pojemajo moči, bi se najraje ustavil, pa tega ne storiš, ker se poznaš. Veš, da bi bili ti postanki vse pogostejši in daljši. Zato le upočasníš korak.

Toda še vedno je lepo iti s prijatelji v gore, dokler se te vezi ne natrgajo in dokler si vsak zase ne najde svojega para. Včasih te še povabijo s seboj. Za tretjega? Ne, hvala, že rajše sama! Se bo že našla nova družba.

KOMAJDA URESNIČLJIVE SANJE

Ko pa si tudi mi najdemo drugega v navezi za vsakdanje življenje, se mladostna prijateljstva porazgubijo. Zapremo se v svoj novi svet, srečne in same sebi dovolj v krogu domačih. Družina se razširi, otroški smeh in jok pretresata stene stanovanja. Preveč je dela, da bi premišljevale še o hoji v gore, dokler se nas otroci še držijo za krilo. Možem je laže; kaj vem,

kako jim uspe obdržati stike s starimi prijatelji; še celo nove si najdejo. Pa gredo, včasih, ob koncu tedna spet v gore.

Ko pa si otroci že sami obrišejo svečke pod nosom, se odpravi na izlet vsa družina. Bolj počasi in ne previsoko. Visoko in najvišje hodi le očka s prijatelji. Dobro jim gre spod nog, utrjeni so. Navajeni. Mamica tega ne zmore, zaostajala bi za njimi, pa še otroci so tu. Zato pač ostaja doma. Saj bodo šli neko nedeljo spet skupaj. Vsa družina. Počasi in ne previsoko.

Kaj pa, če si žena želi hoje samo v dvoje? Kot nekoč, sama z možem? — Kdo ve, če je tista stezica do studenca, ob katerem sta sanjala tihe sanje, še tako ozka in izgubljena, a zato le njuna...

Ali bi šla rada s prijateljico na pot? — Kdo ve, če bi ju še kot nemi stražar in stari prijatelj pozdravil tisti okleščeni viharnik na robu planine...

Mogoče pa bi morala iti sama? — Kdo ve, kako bi se po toliko zaležanih letih spogledala z globino na poti čez greben. Bi ji zatrepetala noga, bi zadržala roka na zavarovani plezalni stezi?

Želi si tega, pa ne upa glasno izreči. Lahko bi ji očitali, češ, kakšna mati da je, ko pusti otroke doma, sama pa gre na lepše.

Čeprav bi se med tem otroci imenitno zabavali pri dedku in babici. Ali se igrali s prijazno prijateljico, tetko-sosedo.

Saj privoščiti možu njegove poti v gore: ko se vrača z njih, njegova sreča kot sonce razsvetli še tako teman kotiček njihovega doma.

Mogoče je narobe, ker molči, saj se črvček nezadovoljstva potuhnjeno debeli v temni molka, neizgovorjenih misli, nepotešenih hrepenenj. Mogoče naj bi le rekla glasno:

»Drugo nedeljo bi šla lahko midva sama v gore. Mama bo popazila na otroka, mi je že obljubila.«

V stanovanju bo malce več nereda, ko se bosta vrnila. Saj sploh ni treba, da se v njem vedno vse blešči od urejenosti; včasih je dom toplejši, če je neka roka pozabila prav vse pospraviti za seboj.

ŠOPEK, KI NE OVENI

In gresta. Zgodaj zjutraj, za pol dneva, na krajšo, ne preveč zahtevno turo. Za pokušino. Ker včasih si moraš zravnati hrbet od vsakodnevnega sklanjanja nad posodo, perilom, nad šolarjevimi domačimi nalogami in odložiti krpo za prah; včasih si moraš odpočiti v blagodejnem molku, ko se v tišini korakov sesuje zid otroških vprašanj, ki vsak dan znova raste med vama; včasih moraš spregovoriti drugačne besede, ki si jih že skoraj pozabila, vedno le na poti med službo in domom. Malo jih bo treba poravnati, zgladiti, te besede, pa bodo spet zvonko zvenele. Nemara so res pre-

dolgo ležale v temi, pod kupom težav in skrbi.

Ko bosta sredi popoldneva razgretih lic pozvonila na domačih vratih, jih bodo odprle drobne otroške roke. Iz oči jim bo planil ogenj presenečenja:

»Ooooo, oči in mami?! Sta že doma?!«
Včasih se moramo odmakniti drug od drugega, da se spet zagledamo. Da spoznamo, kako se potrebujemo, kako se imamo radi.

Če presahne studenec, ob katerem smo se nekoč na naših poteh odžejali in osvežili, tudi dlani ne morejo več zajemati iz njega, da bi dajale naprej. Prazni in izsušeni smo kot kamnita struga.

Pozneje, ko odraščajóci otroci izbirajo svoje prijatelje in se iščejo v svojem svetu, greš sama v gore. Malo boli, ko se ti mladež trga iz rok in ji pomenijo gore še manj kot igrača otroških dni, ki je pozabljena obležala na polici, a jih ne siliš na izlete; sami bodo morali spet odkriti pot nazaj.

Tudi mož morda raje kolesari, teče, nabira gobe — ima pač svoje športne popoldneve. In spet ostajaš sama s svojimi željami, ki jih odrivaš — ali pa greš. Sama Prvi korak je najtežji. Potem je lažje. Z vsako novo turo v gore raste zaupanje vase. Srečanje z drugimi ženskami, ki hodijo tudi same, ti dviga moralo — torej le nisi čudaška izjema. Včasih celo skupaj

nadaljujeta pot. Ne pričakuješ preveč, zato tudi nisi preveč razočarana, če se na razpotju vaše poti ločijo. Težko je po toliko letih najti sebi primerno prijateljico z istimi cilji, ko je mladostna znanstva odnesla plima življenja. Kaj veš, kako bi se prilagajale, ko ste si že vsaka zase izoblikovale svoje poglede, se vkoreninile v svoje navade, dozorevale skozi nove vrednote. Raje sprejemaš naključna srečanja taka, kot so — tudi zato smo same na naših stezah.

A ta samota ne teži. Ponuja rože za šopek: jutranje sonce, ki se leskeče, ko polzi po resah ivja na vejah; znani vrhovi so kot otoki želja nad meglenim morjem sreče; skozi kožo pronica drhtenje ptičjega petja v gozdu; macesnove veje kot svilnate roke brišejo utrujenost z obraza.

Ko te rože prinesemo v dolino, cvetovi nikoli ne ovenijo. V zaprtih sobah so kot večno sveže slike na steni, odprto okno spomina.

Tudi ne gremo vsak konec tedna od doma — po kapljicah jemljemo naše poti v gore. Naj se doživlja vsedejo v dušo. To pa prinese le čas. Če bi prepogosto nabirale izlete, bi bili res kot biseri, ki jih nanizaš v ogrlico; prevzela bi te njena lepota, toda biserne kroglice bi bile tesno druga ob drugi, vse enake, vse kot ena. Ne bi jih več razločevala med seboj. Naše poti v gore pa so vsakokrat drugačne: vsaka ima svoj lasten odmev v duši.

SEJA SVETA DELOVNE ORGANIZACIJE TRIGLAVSKEGA NARODNEGA PARKA

CESTNINA S KREDARICE NA TRIGLAV?

TOMAŽ BANOVEC

Svet DO Triglavski narodni park je 9. decembra 1988 na Bledu obravnaval (poleg zapisnika) program dela za leto 1989, stanje pri izdelavi Prostorskih ureditvenih pogojev (PUP) in položaj Bohinjskega jezera. Ker so v dnevnikih časopisih nekateri podarki že izšli, bom povzel predvsem tisto, kar bi lahko zanimalo planince.

Programi so posebej za delovno organizacijo in posebej za tisto, kar je TNP širše. Novo je, da se TNP loteva pomembne naložbe v informacijski center na Logu v Trenti. Jedro bodo stare italijanske vojašnice, ki bi jih postopoma predelali v »užitno« arhitekturo. V informacijskem centru bi bil predvsem Trentarski muzej, nekatere krajevne dejavnosti, pa tudi informiranje. Predračuni so tu, vse še ni pokrito. Velik donator bo Kulturna skupnost Slovenije. Torej se bomo v TNP ukvarjali tudi z investicijami. Trenta je, kot kaže, še naprej kompleks večine članov TNP in bodo zaradi tega prevzeli tudi odgovornost za investicijo.

Stvari, ki niso bile napisane v programih, smo sprožili sami. Na zahtevo MDO PD Ljubljana smo vprašali in tudi zvedeli, da vseeno preučujejo, kako naj bi zajeli nekaj denarja za programe TNP od obiskovalcev. Lovili smo se med vstopninami, parkirnimi in cestninami. Zvedeli smo, da preučujejo pravne osnove za take možnosti. Res ne bi bilo nič napačnega, če bi vsaj na Bledu (kot tega niso storili v poletju 1988) pobirali vsaj parkirno na travnikih okrog Zake, potem bi začeli s cestninami. Vsaj za planince je pomembno, da vstopnine ne bi pobirali za pešce. Sicer pa: koliko vhodov v TNP in kakšna režija bo potrebna za zbiranje teh sredstev?

Vprašanje je tudi celovitost nekaterih veljavnih konceptov. Kmetje so vprašali, kako naj v celoti obdelajo svoja zemljišča ob sedanjih pogojih, starostni strukturi in ostalem. Zanimivost: plan TNP še vedno računa z mladimi kmečkimi družinami, ki samo kmetujejo, že dolgo pa večina kmečkoga prebivalstva v TNP ne živi več samo od kmetijstva.

Predpostavke je torej treba zamenjati in

dopolniti s tržno ekonomijo. Tudi to je mogoče. Prostorska dokumentacija kasni, to pa ni nič novega, saj kasni po SR Sloveniji v celoti. Zavodi in inštituti se izgovarjajo drug na drugega. Kdo ni naredil in kdo je kriv, tega ne vemo.

Najzanimivejša razprava je bila o jezeru, to pot Bohinjskem. Gradivo je dobro opisalo stanje in razlike med napisanim, objavljenim in neizvršenim. Nesporednosti med TNP in upravnimi organi so dobro dokumentirani in opisani. Izvemo, kaj so se dogovorili in obljubili — in da je narejenega malo. Kanalizacijski kolektor naj bi potekal še od Mladinskega doma do Zlatoroga in Ukanca, potem pa bi vse to nekje čistili: mogoče v Ribčevem lazu — ali pa naj bi celo vse vlekli do Radovljice in vse temeljito očistili v veliki vseobčinski čistilni napravi (tako smo razumeli).

Kaj je z jezerom? Alge so v jezeru, preveč hranljivih snovi je v njem, malo iz kanalizacij, malo iz Zlatorogove pralnice, malo zaradi spiranja gnojnih travnikov in planin, mislim pa, da pride še precej tega kar z dežjem. Padavinsko območje jezera je izredno veliko in tako se z dežjem spira v jezero.

Strokovnjak Vrhovšek je opozoril na to, da poročilo z meritvami šele končujejo, vendar je jezero na začetku ogroženosti. Kako iz začetne ogroženosti (kaj je to) priti v veliko, pa vemo.

Za gornike je pomembno, da bomo še nekaj časa brez skrbi, kar zadeva vstopnino v TNP. Če pa bi obiskali posamezne zaščitene objekte (Savica, na primer), bo treba nekaj plačati, ker so s potmi in drugimi stvarmi stroški — če bo vstopnino seveda racionalno pobirati. Nekoliko šaljivo se to sliši, očitno pa se nam bliža tudi velika priložnost: zakaj naj bi ne pobirali vstopnine ali uporabnine poti s Kredarice na Triglav in na Planiko ali v dom na Doliču?

Najprej naj bi o tem razmislili pravniki, ki sedaj zadevo preučujejo za TNP.

Mislím, da se tega ni treba bati; pobiranje takih vstopnin je, kot kaže, dražje kot sam hasek. Celo na Bledu tega niso storili za avtomobile, kako naj bi na takih lokacijah, ki so daleč in visoko.

V takem primeru je to družba za silo urenila z dotacijami in pri nas s pomočjo visokogorskim postojankam.

Prihodnja seja sveta TNP bo marca 1989.

Večja varnost plezalcev

Avstrijski Kuratorij za varnost v gorah je te dni sklical delovni posvet v sodelovanju z Odborom za varnost Nemškega planinskega združenja (Sicherheitskreis des DAV). Povod so dale vesti o padcih športnih plezalcev v plezalskih vrtcih in njihove hude poškodbe, pa tudi podatki o smrtnih nesrečah v gorah ZDA. Skupno vsem tem nesrečam je bilo to, da so popustili »za večne čase« nameščeni klini svedrovci, namenjeni samovarovanju, varovanju na stojiščih in za spust ob vrvi.

Raziskave so pokazale, da sta vzroka predvsem dva: rjavenje klinov ter njihova neustrezna namestitvev in pritrditvev v vrtini. Nekaj prispevajo tudi šušmarji, ki si sami izdelujejo neustrezne pripomočke.

Nemci bi ne bili to, kar so, če ne bi takoj zagnali preplaha in pričeli ukrepati, podobno kot Francozi, ki so jih tokrat celo prehiteli.

Zamenjali in na novo namestili bodo veliko klinov; samo v predelu Frankovske Jure jih bo kar 4000. Našli so tudi firmo Hilti Austria GmbH, ki je pripravila kline in ustrezno dvokomponentno lepilo za neoporečno namestitvev klinov v vrtine.

Seveda iščejo tudi denarna sredstva, saj nabava tolikšnega števila klinov, potrebno lepilo, potni stroški, dnevnice in vse drugo zahteva veliko denarja.

Zanimivo je, da se planinske organizacije brez obotavljanja obračajo k javnosti. Izhajajo namreč iz dejstva, da si športno plezanje dandanes z velikim zamahom pridobiva somišljenike, da je plezalcev vse več, da so tu tudi še klasični alpinisti in da ti kot znaten sloj prebivalstva zaslužijo ustrezno pozornost in pomoč javnosti.

K izvedbi programa bodo v tem smislu pritegnili planinsko in vodniško organizacijo ter gorsko reševalno službo iz planinskih krogov, zunaj teh pa organizacije, ki skrbijo za tujski promet ali žive od njega, oblasti na deželni in zvezni ravni ter, kot ponavadi, tudi industrijo. Pri tem naj bi planinci dali zlasti delo in znanje, saj je znano, da nameščanje klinov ni stvar kogarsibodi; ti bi tudi opredelili, kje je potrebno namestiti varovala.

P. Šegula

Pred časom smo v Planinskem vestniku poročali o visoki obletnici nekega švicarskega planinskega društva, ki izdaja svoje društveno glasilo v višji nakladi, kot ima članov. To pomeni, da ima svojo revijo naročeno vsaj vsaka planinska družina — članica tega društva, če že ne vsak član, in poleg njih še društveni simpatizerji, ki hočejo biti seznanjeni z dogajanjem v svojem društvu. — Planinski vestnik, kot vse kaže, ne berejo niti

najvišji odborniki Planinske zveze Slovenije. Od lanskoletne decembrske številke že napovedujemo odločitev posebne komisije, ki jo je določil Glavni odbor PZS in ki naj bi povedala, kakšna naj bi bila celoletna naročnina za Planinski vestnik za tiste, ki bi jo plačali do konca maja, pa nam doslej še ni nič sporočila, ker se skoraj gotovo od lanskega novembra sploh ni sestala. Nekaj, kot kaže, na tem področju močno škriplje...

KO V GORAH SNEŽI, OSTANIMO DOMA

PAVLE ŠEGULA

Večina tistih, ki hodijo v gore, si je na jasnem, da po izdatnejšem sneženju ni čas za ture in izlete v gore. Dosti manj planincev in smučarjev se zaveda vloge otopletev, še manj pa je ljudi, ki so si na jasnem o vlogi vetra pri oblikovanju pogojev za nastanek snežnih plazov.

O vsem tem dandanes pišejo vsi priročniki,* v katerih dobimo tudi poučne statistične podatke, izhajajoče iz materialov opazovalcev. Žal so nam prav ti, izvorni podatki, ki so najbolj prepričljivi, v glavnem nedostopni.

Poučen tak pregled je analiza, ki jo je pripravil meteorološki državni Inštitut za raziskavo snega in plazov na Weissfluhjochu nad Davosom v Švici Theodor Zingg.** Raziskave se je lahko lotil, saj je imel na voljo izredno natančne podatke sodelavcev Inštituta, poleg tega pa še poročila varnostne službe SOS Parsennendienst, ki upravlja obsežna smučišča nad Davosom in Klostersom. Povedati velja, da gre za smučišča na območju, ki leži med 1191 m (Klosters) oziroma 1540 m (Davos) ter nekako 2600 m (Weissfluhjoch), torej podobno kot svet med Pokljuko in Kredarico. Popolna primerjava seveda ni mogoča zaradi različnih klimatskih območij, vendar pa vzroke za nastanek snežnih plazov po analizi T. Zingga lahko brez po-

mislekov privzamemo tudi mi, še zlasti, ker se v celoti ujemajo z zaključki njegovega kolega po delu K. Chomicza iz Inštituta v Jasni, ČSSR. Slednji je obdelal razmere v Visokih Tatrah. Podatki se nam ponujajo v preglednici.

Takoj nam pade v oči, da se kar 69 odstotkov snežnih plazov sproži zaradi spremembe debeline snežne odeje: zaradi sneženja in vetra, ki raznaša in prerazporeja sneg. To pomeni: kadar v gorah sneži, kadar veter raznaša sneg, ostanimo doma, počakajmo, da se snežna odeja ustali ali da se plazovi ulete!

Sneženje in veter kot vzrok plazov prednjačita v prvi polovici zime. Plazovi mokerega oziroma vlažnega snega gospodarijo predvsem marca in aprila.

Vzrok plazov je najpogosteje preobremenitev snežne odeje zaradi naravnega prirastka snega, posebno če pade na podlago, ki ne dopušča njene stabilizacije. Kot vemo, so zlasti kritični plast rahlega, nesprijetega snega, ki pada v brezvetrju, površinski srez, plasti globinskega sreza in plasti srena. V jeseni in spomladi se zelo pogosto splazi snežna odeja na mokrih travah in listju. Veliko takih plazov ogroža na Slovenskem ceste in železnice, marsikdaj so nevarni gozdnim delavcem in kmetovalcem.

Preden zaključim ta kratek pregled, bi rad odgovoril temu ali onemu bralcu, ki mi morda očita: »Zakaj posegamo po tujih statistikah, povejmo raje, kako je pri nas!« Odgovor je zelo preprost: plazov nam res ne manjka, manjka pa služb in ljudi, ki bi skrbno spremljali dogajanje in ugotavljali, kdaj in zakaj so se plazovi sprožili. Res-

* Glej: »Sneg, led, plazovi«, Planinska založba, 1986.

** T. Zingg: Soodvisnost med vremenom, preobrazbo snega in plazovi, IASH, Publ. Nr. 69, 1966.

Vzrok splazitve	Mesec					Skupaj	
	12.	1.	2.	3.	4.	št.	%
Sneženje, nov sneg	12	9	12	34	4	71	16
Vejavica, živi sneg	1	13	8	2	—	24	6
Sneženje in vejavica	46	48	75	29	3	201	47
Sončno obsevanje	9	13	4	3	6	35	8
Sončno obsevanje, dvig temperature	2	3	18	39	17	79	18
Dvig temperature, odjuga	—	—	—	—	12	12	3
Deževje	—	—	—	—	2	2	1
Vzrok neznan	—	1	1	—	2	4	1
Skupaj plazov	70	87	118	107	46	428	100
Odstotek plazov na mesec glede na celotno obravnavano obdobje	16	20	28	25	11	100	

nici na ljubo moramo povedati, da je pionirsko delo na tem področju opravila Služba za opazovanje snega in opozarjanje pred snežnimi plazovi, ki pa je imela odločno premalo opazovalcev. Za nameček so bili ti kadri (z redkimi izjemami) nezadostno izurjeni in nestalni. Primerjava s Švico, Francijo, Avstrijo, ČSSR in še s kom sploh ni mogoča. Dokler ne bo stalnih, zanesljivih in doslednih opazovalcev, pač ne bomo imeli svoje statistike, pa tudi razmišljanje o predvidevanju trganja snežnih plazov s pomočjo računalnikov so ob takih pogojih samo dobra želja in velika iluzija.

KOLIKO STANE GRS

DRAGA VARNOST V GORAH

PAVLE ŠEGULA

Od nekdanj je znano, da GRS ne pušča na cedilo nikogar, ki potrebuje njeno pomoč. Reševalci vselej store vse, da bi našli pogošane, oskrbeli in pospremili na varno ponesrečene. Slednje ponavadi ni preprosto: potrebno je znanje, vselej gre tudi za določeno tveganje, z vsakim posegom GRS pa so neizbežno povezani tudi materialni stroški, o katerih nihče (razen same službe) ne razmišlja. In vendar gre za velika sredstva, ki jih je treba od nekod dobiti, da bi v času potrebe ne bili praznih rok.

O tem pogosto govorimo, ko iščemo virov dohodkov, pomoč in dotacije; včasih tudi menimo, da bi o tej plati življenja in dela GRS moral vedeti vsaj nekaj vsak državljan, saj smo končno tako ali drugače vsi kandidati, da bomo nekoč potrebovali njeno pomoč, ki nam jo velikodušno daje brezplačno.

Ni moj namen, da prikažem prav vse stroške, prav vse finančne in materialne potrebe GRS, zato bo tale prispevek zanesljivo zelo pomanjkljiv in nepopoln. Rad bi namreč pokazal le to, kako zelo draga je tehnična in druga oprema gorskih reševalcev.

RAČUNATI JE TREBA V MILIJONIH

Kot izhodišče mi služi cenik opreme za reševanje tiroiskega podjetja Tyromont, ki proizvaja sodobne, tudi pri nas uporabljane naprave za reševanje v gorah.

Kadar rešujemo huje poškodovanega iz stene in sploh iz sveta, kjer je potrebno gibanje v zahtevnem, ponavadi dokaj navpično postavljenem svetu, bomo skoraj

Reševanje naj bo brezplačno!

V glasilu Canada's National Mountaineering Club čitamo zanimiv prispevek, ki je nastal zaradi predloga nekega sodnika. Ubadal se je z nesrečo, ki je terjala dvoje življenj in v svojem poročilu zahteval, naj »Ijudje, ki se ukvarjajo s tako nevarnim športom, kot je alpinizem, storitve reševanja plačajo«. Isti sodnik je še priporočil, naj bolj skrbe za šolanje gorskih vodnikov in za organizacijo GRS.

Na te zahteve sta se oglasila predstavnika Kanadaskis Country in Banff National Park. Oba se zavzemata za brezplačno iskanje in reševanje vseh, ki so potrebni pomoči, in menita, da tudi noben drug podoben park ne bo obračunal storitev, če obiskovalci zaidejo v škripce.

Oba predstavnika menita, da mora vsak obiskovalec vendarle v osnovi preventivno sam skrbeti za svojo varnost ter ne nasprotujeta mnenju, naj bi reševanje zaračunali samo tedaj, kadar ne bi bilo potrebno. Seveda pa v takem primeru v Banff National Parku poprej posvare prizadetega in mu svetujejo, naj sam poskrbi zase.

V tem smislu navaja primer, ko je neki smučar zahteval, naj ga prepelje v Calgary helikopter, ker se mu je zlomila smučka in ker ima važen sestanek. Uprava parka je akcijo odklonila.

Zavedajo pa se, da ima tudi ta medalja dve plati, saj se bo morda kdo v stiski bal zahtevati pomoč, če bi ga to stalo veliko denarja.

P. Šegula

gotovo potrebovali vitel z jeklenico, nosilnim bobnom, zaviralnim bobnom, spojkami, želvami, žabico, vrtljivo vponko, običajnimi vponkami in še kaj. To potrebuje prav vsaka naša postaja GRS, stane pa ob vstopu v leto 1989 kar 18 milijonov dinarjev. Brez vitla in pribora bi si danes težko predstavljali spuščanje ali dviganje ponesrečenca v zahtevnem terenu.

Seveda potrebujemo tudi nosila: za laže poškodovanega ali za reševanje hudo ponesrečenega človeka, bodisi za reševanje iz stene, bodisi na smučišču.

Če je prizadeti pri zavesti in ne prehudo poškodovan, ga lahko namestimo v reševalni oprtnik. Ta velja 2 milijona, v lažji izvedbi pa 1,8 milijona dinarjev. Posebej za reševanje s helikopterjem prirejena vreča velja 2,3 milijona, medtem ko je vrečo za prenos preminulega možno nabaviti za 500 do 750 tisoč dinarjev.

Večinoma bomo za reševanje v gorah potrebovali gorska nosila. Cena le-teh znaša skupaj z najnujnejšim priborom — natezno opornico in oporo za kolena — dobrih 12 milijonov dinarjev.

Za reševanje v zimskih razmerah, posebno na smučiščih, potrebujemo reševalni čoin AKI, ki z dodatnim priborom stane nič manj kot 12,5 milijona dinarjev. Če se odločimo za t. i. kanadke, ki so preprostejše in primerne izključno za reševanje na smučiščih, bodo dovolj štirje milijoni in pol.

Sveda vse to ni edina oprema; povedati velja, da nekatere postaje potrebujejo več nosil in vitlov s priborom, nujno morajo imeti tudi več jeklenic. Nekatere postaje imajo nosila in tisto, kar je potrebno za najnujnejše posege, tudi v posameznih kočah, še zlasti na tistih območjih, kjer so nesreče pogostejše.

BO GRS POŠILJALA RAČUNE?

Poglejmo še, kako je z »drobno« opremo, kot so lavinske sonde, lavinske žolne, radijske postaje, vrvi, cepini, dereze, akumulatorji, vponke, bakle, kvalitetne baterijske svetilke, agregati, osebna oprema, oprema za zaščito pred močo, perilo, čevlji itd., itd.

O ceni posameznih kosov opreme tu ne kaže govoriti, saj je marsikomu znana že iz lastnih izkušenj. Če upoštevamo potrebno količino, določeno z normativom, bi kaj kmalu videli, da ena sama postaja GRS

za nabavo najnujnejšega potrebuje — po današnjih cenah — kar okoli 200 milijonov dinarjev ali, če zapišemo v stabilnejši valutni, nekako pol milijona avstrijskih šillingov!

Pri tem še sploh nismo omenili sredstev za tečaje in druge načine šolanja v okviru postaj in komisije za GRS ter velikih stroškov, ki jih terjajo reševalne, še zlasti iskalne akcije. O ceni reševanj, v katerih sodeluje helikopter, raje ne govorimo, saj polete helikopterja financira RSNZ oziroma milica, posredno pa davkoplačevalec.

Če hočemo biti dosledni, ne smemo pozabiti, da se oprema naglo kviri. Vrvi je treba nadomestiti, ko so na oko še povsem dobre, podobno velja za jeklenice in večino opreme, ki jo sproti izločamo in nadomeščamo z novo.

Morda se bo sedaj kdo vprašal, čemu ta pripoved, saj je znano, da delo GRS teče, odkar je bila ustanovljena. Nikoli ni odrekla pomoči, nikoli ničesar zahtevala od ponesrečencev. Tudi sedaj nihče ne kuje naklepov, da bi svojim varovancem po posegih pošiljal račune, čeprav bi kak pijanček ali neposlušen in zaletav hribovec to včasih zaslužil.

Želel sem samo malce odstreti zaveso, ki skriva ta javnosti neznani ali manj znani del skrbi GRS. Želel sem tudi, da se vsakdo, ki zahaja v gore, zaveda, da je reševanje draga stvar (tudi če v ta namen ni treba seči v lasten žep) in se temu primerno obnaša, ne nazadnje v svojo lastno korist.

MEDNARODNI MLADINSKI PLANINSKI TABOR V ŠVICI

TRITISOČAK, ČETRTRA STOPNJA IN ŠE KAJ

MOJCA HRABAR

Tisto prvo nedeljo v lanskem avgustu se je v jutranjem mraku na koprski tržnici začela naša odisejada: odpotovali smo v Švico na mednarodni planinski tabor, ki ga je organizirala mednarodna planinska organizacija UIAA. Naša končna postaja je bil Furkapass (2440 m), prelaz v Urijskih Alpah, kjer pa ni bilo ne duha ne sluha o taboru. Šli smo spat v »rifugio« na skupna ležišča, zjutraj pa nam je oskrbnik povedal, da je po talkie-walkie izvohal tabor. Kmalu nas je prišla iskat bradata prekla — planinec, ki nas je odpeljal v le kakšnih pet kilometrov oddaljen tabor, predstavil pa se nam je kot Ruedi, vodja tabora.

Udeležencev mednarodnega tabora je bilo 25, od tega nas pet deklet in tovarišica, in skupaj s svojimi vodniki smo spali v planinski koči na eni strani pregrade, na drugi pa je bil tabor za Švicarje. Na vrhnjih pogradih smo kraljevale me Slovenke

in Tiroinci s svojo tovarišico, sredino in prtiličje so zasedli Francozi, pod nami pa so bili Avstrijci in Gabrijela. Na tabor so bili povabljeni še Madžari, a niso prišli.

KAJ JE LAŽJA TURA

Prvo dopoldne se je najprej vse odvijalo z naglico, pa še Ruedi nas je vodil tako, da smo morali skoraj teči za njim. Pod vrhom Kl. Furkahorna, kjer smo se ustavili, smo se pričeli razgledovati po ostalih; vsi so bili nekako enako stari okoli 14 let, bilo pa je tudi nekaj mlajših.

Po počitku smo ob pomoči Carole in Linde (ki nas je skoraj pobila, ker nas je spuščala prehitro) plezali po steni. Nato smo na snežišču vadili hojo in zaustavljanje s cepinom ob zdrsu. Suzan nas je zatem uvedla v prsto plezanje, okrog treh pa smo se z drugimi vrnili v kočo, ki se ji je sicer poznalo, da je vojaška, a je bila domiselno in lepo urejena, tako da

niso manjkali niti obešalniki za cepine. Po večerji smo se odločili, da bomo drugi dan raje šli na lažjo turo kot na ledenik. Nato so nas Tiroinci povabili na partijo kart, prišli so še Francozi — in začelo se je prijateljstvo.

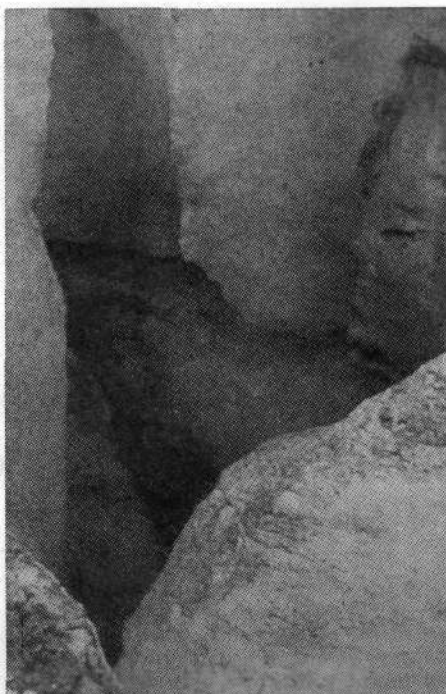
Po neprespani noči smo z Johnom in Carole, ki so nam ju določili za vodnika, odšli na turo. Ko smo Johna vprašali, kam gremo, je mirno rekel »there!« in pokazal zasneženo konico v daljavi. Naslednji trenutek je vse skoraj zadela kap, ko smo spoznali, kaj je v Švici »lažja tura«. Resda je bila kočna na 2400 metrih višine, ampak tritisočak... No, vse smo srečno preživeli in hoja po snegu v navezi nam je bila všeč (kaže, da sta bila John in André dobra učitelja). Na vrhu Gross Mutterhorna (3099 m) pa ni bilo nič šeškanja; odločili smo se raje po švicarsko: vsaka je dobila od fantov poljubček, John in Bruno pa sta si segla v roke. Še ena gasilska slika, nato pa vrnitev v dolino. »No problems«, čeprav sem šla prva v navezi in sem se zato počutila kot kamikaze.

V LEDENIŠKI RAZPOKI

Naslednji dan smo se spopadli z bližnjim ledenikom Rhone (pribl. 2300 do 2400 m). Že ime pove, da izpod njega izvira Ron, ki se potem pri Marseillu izliva v Sredozemsko morje. Malce nas je bilo strah, a še najtežje je bilo plezanje in skakanje čez balvane na moreni, hoja z derezami pa nam sploh ni delala preglavic. Na koncu so naju z Gabrijelo kot prostovoljki spustili v ledeniško razpoko, kjer se je led modrikasto svetil, da je bilo kot v pravljici. John je mimogrede še pokazal, kako rešujemo ponesrečence iz razpoka. Vlekli smo vsi, od Elizabete do Gabrijele.

Po tem ledeniškem izpopolnjevanju smo plezali v bližnjih stenah. John in Carole sta nam vse razložila in pokazala, tako da smo se varovali sami, onadva pa sta bila le »nadzornika«. Ugotovili smo, da je plezanje prav zabavno, če le ne bi bilo treba vleči tistih »štrikov«. V kočno smo se vrnili veseli, saj smo preplezali 4. stopnjo. Takrat je Johnova žena skuhala pošteno večerjo — paštašuto. Zjutraj smo se vkrcali v avtobus, ki nas je peljal na izlet. Videli smo oznake, do kod je nekoč segal ledenik. Mimo zobate železnice in skozi idillične vasice, mimo jezerov za elektrarne in premnogh jezer smo se odpeljali najprej na prelaz Nufenen (2440 m), nato pa še na San Gottardo. Na San Gottardu smo po malici šli tudi v muzej, kjer je bilo res veliko zanimivega, od kristalov do kočij, noš, orožja in orodja.

Naslednje jutro smo bili vsi sveži in spočiti, saj smo prvič zares dobro spali. Malo nam jo je zagodlo vreme, pa še John je zbolel, zato smo se s kombijem odpeljali do vznožja Bielenhorna (2940 m). Iz-

Strašno zeleno in strašno globoko je v ledeniški razpoki, iz globoke razpoke pa se neopremljen planinec ne reši sam

pred kočne na polovici poti je bil vrh Bielenhorna videti kot kakšna igla. Toda po nezahtevnem snežišču smo prišli pod vrh, še malo plezanja — in bili smo na cilju, kjer je bilo komaj dovolj prostora za vse, a razgled je bil čudovit.

PRIJATELJI Z VSEH VETROV

Ves popoldan smo na majicah zbirali podpise, v beležkah pa naslove. Čeprav se nismo sprijateljili tako močno kot ponavadi na taborih, smo vendarle hodili okoli kot kup nesreče. Ves čas pa se je slišalo: »Mi scriverai in italiano!« ali pa »Write me in english, O. K.?« Na poslovnem večeru je vsaka skupina pripravila malo programa. Nekaterim točkam smo se od srca nasmejali: Pierre je bil pravi planinec z vponko na ušesu in derezami na natikačih, Marion in Dorian pa sta bila kmetica in gospodična pri lišpanju. Mi smo imeli s seboj darila za organizatorje. Rudiju, vodji, smo dali knjigo »Od Pirana do Kopra«, našima vodnikoma Johnu in Carole pa knjigo o solinah, seveda pa vsakemu še kup prospektov.

Zjutraj smo naložili prtljago v kombi, se še enkrat poslovili od vseh in na hitro odšli, da ni bilo časa za solze; raje smo v kombiju premišljevali o vsem. Za nami so ostali simpatični Tiroinci Wolfram, Marion, Cristoph in Dorian, pa »face« Pierre,

Franck, Nicholas in Julien, pa Florian iz Avstrije... njihovi vodje Daniela, vedno nasmejani Claude, naš občudovalec Walter, ki je Patriciji na koncu vsak dan nosil krema... domačini Ruedi, Linda, vedno prijazna in nasmejana Carole, André, ki nas je spraševal o nekem Tomažu, Janezu in Dušanu in potem smo zanje napisali kartice, pa John, ki nam je prvi predstavil bližnjo in daljno okolico, nato pa smo zazijali, ko se nam je predstavil in rekel, da je Kanadčan, njegova žena, ki nam je kuhala, mali živahni Aleksander... Spomnili smo se na prvi dan, ko

smo občudovali novo in moderno opremo drugih, me pa smo si tam izposodile deruze, pasove in nekaj cepinov. Kaj kmalu pa se je pokazalo, da smo bile me še najbolj vzdržljive. Na začetku tabora smo bili vsi po vrsti pesimisti, a ko smo se vozil domov, nam je bilo žal, da ta tabor, kaj tabor, kar pravicata planinska šola, ne more večno trajati. Na koncu moram povedati, da so nam udeležbo na taboru omogočili starši, ki so primaknili kar čeden kupček denarja, pa tudi Planinska zveza Slovenije ter Obalno planinsko društvo Koper.

TRI STOLETJA NAJIMENITNEJŠEGA VALVASORJEVEGA DELA

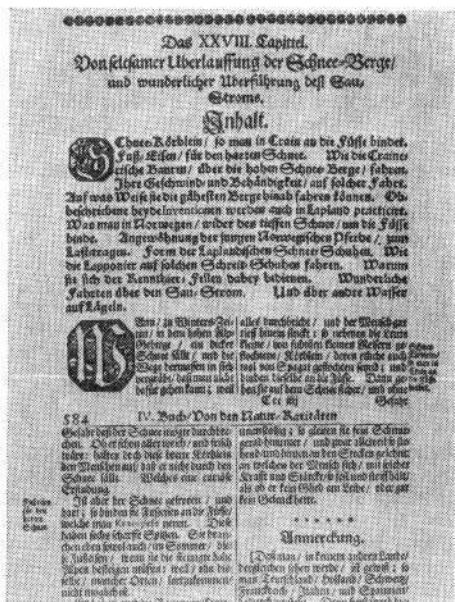
SLAVA VOJVODINE KRANJSKE – IN SLOVENIJE

Slovenski naravoslovci praznujejo letos dve pomembni obletnici: pred natančno tristo leti je izšlo znamenito Valvasorjevo delo *Slava vojvodine Kranjske*, pred točno sto leti pa so v *Postojni ustanovili jamarско društvo Anthron*, tretje jamarско društvo na svetu, s čimer označujemo začetek organiziranega jamarstva na Slovenskem. Danes naj se spomnimo *tristoletnice Slave*: to je bila krona Valvasorjevega pisateljevanja o naravnih pojavih, šegah, navadah in življenju v njegovi (in naši) domovini. Delo, razdeljeno na petnajst knjig, vezanih v štiri debele zvezke, je izšlo leta 1689 v Ljubljani in je bogato okrašeno s podobami in zemljevidi.

S Slavo vojvodine Kranjske je Valvasor daleč presegal dosežke tedanjega domoznanstva. Kot pravi velik poznavalec in proučevalec tega slovenskega polihistorja Branko Reisp, take knjige ne premore zlepa katera dežela v tistem času. Z opisi Kranjske kot osrednje slovenske pokrajine in drugih slovenskih pokrajin je dal Valvasor vsestransko podobo precejšnjega dela današnje Slovenije in njene sosesčine v drugi polovici 17. stoletja. Tako je nastalo vodilno delo našega zgodovinopisja in zgodovinski vir, v katerem je sicer za današnjo rabo dosti odvečnega, kljub temu pa je zakladnica vsakovrstnih podatkov, tristo let neponovljena enciklopedija Slovenije.

Janez Vajkard Valvasor se je rodil 28. maja 1641 v Ljubljani in je bil isti dan krščen v ljubljanski stolnici. Študiral je v Ljubljani pri jezuitih in nato odšel študirat na Nemško, še ne petindvajsetleten pa je začel potovati po svetu — in po domovini.

Čeprav bomo o obeh okroglih obletnicah letos še pisali, naj kot uvod v to proslavljanje ponatisnemo nekaj odstavkov iz

Stran iz Vojvodine Kranjske, kjer Valvasor popisuje, kako se ljudje po Kranjskem vozijo s smučmi

Valvasorjevega berila *Mirka Rupla*, da bi obudili spomin na to, kako je Valvasor v Slavi vojvodine Kranjske videl nekatere gorske predele in naravne pojave okrog njih. (Op. ur.)

GORE SLOVENIJE

Narava je razvrstila doline in gore, ravnine in griče, nižave in višave; v tem redu torej sledimo zgledu modre mojstrice in pojmido iz nižin in dolin h goram! Teh pa

je v gorenjskem delu toliko, da me skrbi: če bi vse naštel, bi bralca utrudil. Zato hočem iz te množice izločiti le tu in tam katero in se je s peresom dotakniti.

Pesjanski vrh je prav daleč viden visok hrib blizu Polhovega Gradca in ker je zelo rodovit, povsod pokrit s hišami.

Kranjska gora se dviga pri Kranjski gori in ker je kamnita, se dviga zelo težavno; ne odlaga svoje snežne kape, saj spada med snežnike. Skoznjo gre preduh, ki moreš po njem peš, čeprav po vseh štirih, dospeti v Bovec; sicer bi moral mnogo milj naokoli...

Gamberška planina pravijo zelo visokemu hribu, ki na vrhu loči Štajersko od Kranjske. Mogočno zre okrog sebe in ima zgoraj jašek, ki se pogreza v obliki dimnika in mu ljudje pravijo Vetrnik. Če vržeš kamenj vanj, se dvigne iz njega močan veter. Ljudje tod okrog pripovedujejo, kako veter včasih tako divje in silno zapiha, da ni mogoče blizu.

Jelovica, velika in visoka gora, sega daleč, namreč od Kroke do Bohinja.

Grintavec, prav visok snežnik, stoji nad Kranjem...

Rožniku gre po pravici to ime, kajti kakor roža med cveticami je glede prijetnosti in ljubkosti pred vsemi hribi. Leži blizu Ljubljane in se ponaša s častjo, da je dal svojo lepo, zeleno glavo za temelj cerkvi Naše ljube Gospé. To cerkev ni težko obiskati, ker hrib ni bogve kako visok. Njegovo vznožje (namreč spodnji njegov del) se ljubko zeleni in prijetnem gozdiču, polnem bukev in smrek.

Storžič, ki stoji sam samcat nad Kranjem, se dviga tako visoko in strmo, kakor bi hotel predreti oblake.

Srednja Kranjska je povsod povišana z gorami in je tako rekoč veriga gričev, ki se naslanjajo drug na drugega.

Ločnik, prav visok hrib tik blizu Turjaka, ki na njem stoji cerkev Matere božje, je videti prav čeden. Na dan sv. Ahaca praznujejo na njem veliko svečanost za neko zmago nad dednim sovražnikom. Tedaj dá gospod grof Turjaški streljati zgoraj iz mnogih dvocev in možnarjev. Hrib je na pogled izredno lep; z njega vidiš silno daleč naokoli.

Slivnica ima precejšnjo višino. Še mnogo večjo pa Snežnik. Ta gora, ki ima za sosedo grad z istim imenom, je čisto šiljasta in pravi nebni sveter, saj te tako poviša, da se z njenega vrha po vsej deželi naokoli lahko z očmi sprehajaš, da, vidne žarke lahko pošiljaš preko morja, v Italijo, na Hrvaško, v Turčijo in povsod naokoli. Leži na hrvaški in dalmatinski meji in goji grozotne divjine.

To, kar se je v prejšnjih časih imenovalo *Alpes Juliae*, imenujemo danes Hrušico. Hrušica je visoko in divje gorovje, ki se razteza po vsej Kranjski in mnogo milj daleč v Turčijo. Kjer se najbolj zoži, meri

še vedno tri milje. Tla so sicer vsa kamnita, vendar rastejo tod najvišja drevesa, kakor bukke, smreke in podobno, ter delajo neverjetne divjine.

To gorovje je nedvomno eno najslovičnejših in najznamenitejših v Evropi. Nekoč so ga tako Rimljani kakor stari Nemci, Avstrijci in Bavarci imeli za črn oblak, ki so iz njega namesto toče leteli meči in puščice, zakaj čezenj so šli stari Galci in Nemci zoper Rimljane, nato tudi vojské Julija Cezarja in Oktavijana Avgusta zoper Japide in druge sosedne narode. Ob vznožju gorovja, s te in one strani in tam blizu, je bojni meč često in grozovito divjal.

Babna gora nasproti Dvoru je visoka gora. Na vrhu ene svojih skal, ki se tako dviga, da se zdi nemogoče priti nanjo, nosi star, razdejan tabor. Bila je velika zgradba, v kateri so našli 14 sob.

Nanos je visoka, in znamenita gora med Vipavo in St. Vidom. Na njej so, kakor pravijo, trije veliki močni železni obroči v skalah, pa daleč narazen, kakršne imajo pri morju, da nanje ladje privezujejo. Čemu pa naj bi tu bili vdeleni obroči, ni znano.

Gorovje Na vrheh v Vipavski dolini je daleč vidno in preobloženo z vinom, ki pa ni tako imenitno kakor tisto, ki uspeva spodaj v dolini.

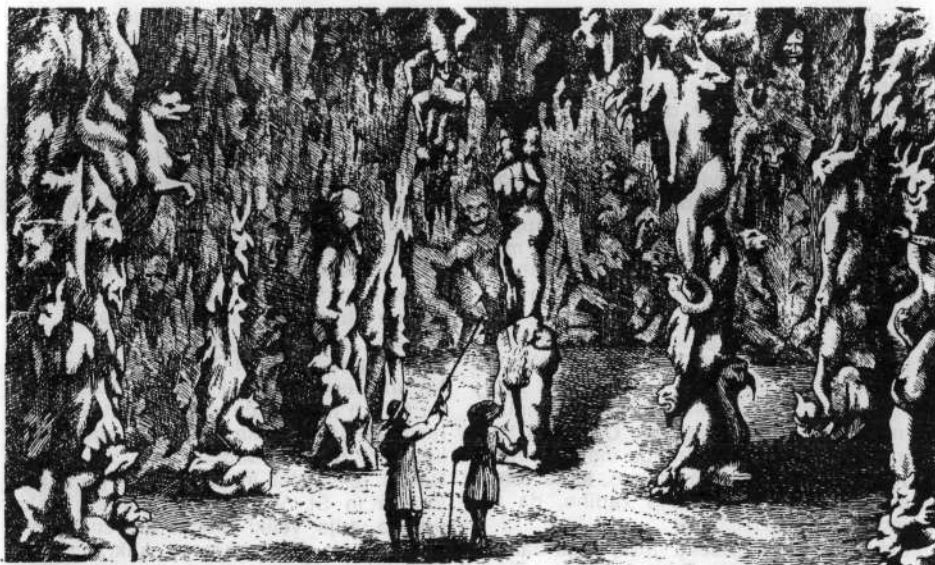
Črni kal, prav visoka in razsežna gora v Čičariji nad Jadranskim morjem, rodi izvrstno vino, črnikalca, katerega daleč znana slava povzroča, da v daljnih deželah poprašujejo po njem.

ZNAMENITA IZNAJDBA: SMUČI

Kadar zapade v zimskih časih v visokem planinskem svetu debel sneg in pota tako zamete, da ne moreš nikamor, ker se vse udara pa človek globoko ugreza: tedaj vzamejo ljudje majhne procke, pletene iz tankega šibja, nekatere pač tudi iz motvoza, ter si jih privežejo na noge. Tako hodijo varno po snegu in se jim ni bati, da bi popustil; bodi sneg še tako mehak in mlad, té široke procke te drže, da ne ugrezneš. To je znamenita iznajdba.

Če pa je sneg zamrzel in trd, si privežejo železne dereze, ki jim pravijo krampeži; ti imajo po šest ostrih konic. Uporabljajo jih tudi poleti, kadar morajo na strme skalnate planine, zakaj brez njih marsikje ni mogoče dalje.

Poleg tega poznajo kmetje ponekod na Kranjskem, zlasti pri Turjaku in tam okoli, neki redek izum, kakršnega nisem videl še nikoli v nobeni deželi, namreč, da se spuščajo pozimi, ko leži sneg, po visokem hribovju z neverjetno naglico v dolino. V ta namen vzamejo po dve leseni deščici, četr palca debeli, pol čevlja široki in približno pet čevljev dolgi. Spredaj sta deščici ukrivljeni in navzgor zavihnjeni. Na sredi je usnat jermen, da se vtikajo noge

Marsikje se v Valvasorjevih opisih prepletata (ta-kratna) znanost in vraževerje; takole si je pred-
stavljajal kapniške tvorbe v Postojnski jami — kot
žive pošasti

vanj; na vsako nogo se pritrjuje po ena taka deščica. K temu ima kmet še čvrsto gorjačo v rokah; to si nastavi pod pazduho pa se drži ob nji močno nazaj, da mu je za oporo in krmilo, in tako se driča, lahko bi zapisali tudi *smuka* ali *leti* po najbolj strmem pobočju. Zakaj vtem ko stoji na deščicah in se prav trdno, da, z vso močjo naslanja na gorjačo, jo reže tako urno navzdol, da presega skoraj vsako domišljijo in v hitrosti nič ne zaostaja za tistimi, ki se na Holandskem z drsal-kami vozijo po ledu. Vsak trenutek se utegne izogniti vsemu, kar mu je na poti, bodi že drevo ali skala, bodi kaj drugega takega. Noben hrib mu ni prestrm, nobeden z drevjem tako gosto porasel, da se ne bi mogel na ta način drkati po njem. Zakaj kjerkoli mu stoji kaka ovira napoti, povsod je kos svoj smuk po kačje klju-kati in vijugati. Če pa je pot povsem pro-
sta, nezarasla in brez opotike, se drevi
lepo naravnost, in sicer venomer tako stoje
in navzad oprt ob gorjačo: te se drži mo-
žak s tolikšno silo in močjo, tako čvrsto
in trdo, ko da bi ne imel nobenega uda in
nobenega sklepa.

HUDE LUKNJE

Res je čudno, da gre v vojvodini Kranjski
toliko rek in vodá pod zemljo, nič manj
pa ni čudno, da je pod zemljo toliko jam,
zlasti na Srednjem Kranjskem in na No-
tranjskem, kjer jih vidiš silno veliko ne-
navadnih in čudovitih. Čeprav pa ni na
Gorenjskem nobene take prav posebne
jame ali naravne izumetničene špilje, na-

hajamo vendar naslednje čudne prehode
in luknje pod njegovim dnom.

Nad Kranjem na planini pod snežnikom ob
stezi proti Jezerskemu gre silno globoka
luknja v skale. Če vržeš kamen vanjo, šine
megla iz nje ter nastane dež, sneg, grme-
nje in toča. Tako sem slišal od domačinov,
ki so se sklicevali na lastno izkušnjo. Isto
mi je potrdil kapucinec, češ da je dognal
resnico z lastnim poskusom, ko je bil še
svetni, in sicer brez težave, ker je njegov
oče stanoval tam čisto blizu. Kar se mene
tiče, mislim, da mora spodaj, na dnu tiste
špilje, biti velika in globoka mlaka, ki po-
šilja meglo, če jo vzburi kamen. S svo-
jimi pogostimi hlapovi naredi nevihto s
snegom, točo in grmenjem, če morda ne
dela tega, kakor nekateri domnevajo, sam
satan, da bi, če mogoče, spet zapeljal
ljudi v staro pogansko praznoverje.

Ljubelj je luknja, ki so jo napravili zgoraj
na snežniku, tako da skoznjo lahko jahaš
ali se pelješ. V tej luknji se ločita Kranjska
in Koroška. Marsikdo, ki stoji pod goro,
si ne bi mogel misliti, da drži čeznjo ceta,
kajti neizmerno je strma in visoka, povrh
še skalnata in porasla z bukovjem. Toda
neutrudna pridnost izravna marsikaj hra-
pavega, ugladi marsikatero neuglajenost
in napoti včasih celo neprehodnost samo
na pravo pot. Res glede na to, da je ta gora
od zdavnaj bila zaradi višine nedostopna
za vozove in konje, so jo le privadili na
pot, ki se vije okrog nje in gre celó miljo
po kačje navzgor. Na mnogih krajih je
vsekana ali vdelená v skale, ponekod pa
je podzidana.

Hudih jam je na Kranjskem v glavnem pet.
Ker nastajajo iz njih velike nevihte, jih
vsako leto blagoslové, da bi jih s tem po-
mirili in jim silo zlomili. Če se to ne bi

zgodilo, so ljudje prepričani, da bi povzročile hudo nevihto.

Če postanejo te luknje uporne in viharne, se dviga iz njih para, dimu ali megli podobna; iz nje nastanejo črni oblaki, ki se iz njih usuje močna toča ter uniči vsa polja. Luknje so okrogle in najširše merijo približno dva, ožje le en seženj v šir, nekatero pa so še ožje.

POŠASTI POD ZEMLJO

Res je delovanje narave prav tako čudovito pod zemljo kakor nad njo. Sem sodijo tudi jame, ki jih je ustvarila. Ponekod so takšne, da jih ne moreš pogledati brez začudenja. Po mojem mnenju so srednjekranjske jame bolj občudovanja vredne ko vse druge. Sam sem videl v različnih deželah in kraljestvih ne le v Evropi, ampak tudi v Afriki mnogo prečudnih jam, vendar prav zares nikjer tako redkih in občudovanja vrednih kakor v svoji domovini.

Med Čušperkom in Dobropoljem in tam okoli so tri jame ali luknje, ki se popolnoma navpično poglabljajo v zemljo kakor vodnjak. K tem jamam hodijo vsako leto s procesijo in jih blagoslavljujejo, ker mislijo, da bi, ko bi blagoslova ne bilo, velika nevihta prišla iz njih, ki bi okoličanom opustošila vsa polja. Nekoč so nekoga spustili na vrvi v eno teh jam; ko so ga spet privlekli na dan, je izgubil um in ostal nor ne le nekaj let, ampak je tudi v blaznosti umrl. To mi je potrdil njegov sin in več drugih ljudi kot resničen dogodek.

Blaznost je morala nastati ali zaradi hudih in strupenih hlapov, ki so spodaj v jami, ali zaradi prevelikega strahu pred prikaznijo, ki jo je morda zagledal. Skoro bi se prej odločil za zadnje kot prvo. Da so često pod zemljo pošasti, potrjujejo dovoljno rudniki in deloma tudi druge špilje ali globoke zemeljske votline, ki niso — kakor so našli — brez strahov.

Nadvse in neverjetno čudna je jama pri Postojni, ki greš vanjo silno daleč, a ji še nihče ni prišel do konca. Sam sem šel vanjo z baklami in svetilkami kakih dve milj daleč. Notri najdeš povsod mnogo hodnikov, tu in tam jame, dalje silno velike prostornine, kjer bi mogle stati cele hiše in vasi; ponekod so tudi prepadi, ki so tako globoki, da slišiš padec kamna, ki si ga zagnal vanje, šele po dveh očenjih, kar gotovo kaže grozno globino. Če namreč preleti orei v eni minuti eno nemško miljo, kakor potrjuje po izkušnji preslavni gospod Hevelius, in če padec ne premajhnega kremenovca hitrost orlovih peruti pri padanju prejkone prekaša in ne zaostaja za njo, je lahko razumljiv sklep, kako strašno globoko dno mora zadeti tak kamen. A še grozovitejše je, da v nekaterih prepadih sploh ni slišati padca. Domnevam, da je v globini tak prepad, da zvok, ki ga spodaj napravi kamen, ne sega čisto do vrha, čeprav je po navadi v jamah najmočnejši. Vendar pa se v takih prepadih, kjer od dna ni glasu ali kjer kamen ne da slišnega znamenja, da je dosegel dno, zvok morda zažene in izgubi v mnoge manjše stranske jame in koticke.

Obletnica Saussurove smrti

Pred 190 leti, 22. januarja 1799, je v Ženevi v starosti 59 let umrl švicarski naravoslovec Horace Benedict de Saussure. Deloval in raziskoval je v Alpah in iznašel lasni higrometer. Na podlagi obljube, ki jo je dal, da bo namreč nagradil tistega, ki bo priplezal na najvišjo goro Evrope, so se začeli poskusi prvega vzpona na Mont Blanc, ki so bili kronani z uspehom. Dne 8. avgusta 1786 je človek prvič stal na tej gori. Saussuru samemu je uspelo priplezati na to goro v spremstvu Jacquesa Balmata leta 1787. Od leta 1779 do 1796 je pisal svoje znamenito delo v štirih knjigah »Voyages dans les alpes« (Popotovanje po Alpah).

Sedma ženska na Everestu

Do zadnje sezone je šest žensk priplezalo na vrh najvišje gore sveta, toda nobena od njih ni bila iz Združenih držav Amerike. Stacy Allison iz Portlanda v ameriški zvezni državi Oregon je zdaj naposled rešila to čast ameriškega ženskega alpinizma. Dne 29. septembra lani je stala na vrhu Mont Everesta, in sicer skupaj s Šerpo Pasangom Gjaiznom. Vzpon sta opravila po tradicionalni južni smeri. Stacy je bila članica 11-članske dokaj močne ameriške odprave, ki se je imenovala »Kavbojki na Everest«.

Poleg »Kavbojev« je bila lani na poti proti vrhu Everesta še ena ameriška odprava, v kateri so bile tudi ženske, odprava iz Wyominga. Eden od ameriških časnikov je poročal, da je priplezala na najvišjo točko na Zemlji vsaj ena članica odprave, in sicer 50-letna Susan »Sue« Cobb.

Prva ženska, ki je prišla na Mount Everest, je bila Japonka Junko Tabei, na vrh pa je stopila leta 1975. Prva Evropejka je stopila na vrh Everesta leta 1978, to pa je bila Poljakinja Wanda Rutkiewicz. Doslej je od prvega vzpona leta 1953 v celoti priplezalo na vrh Everesta 220 ljudi, samo sedem pa je bilo žensk (trije odstotki), ne računajoč »sporni« Američanki.

Stacy Allison je začela svojo himalajsko kariero leta 1982, ko je bila članica ameriške ženske odprave, ki je priplezala na Amo Dablam.

J. N.

Zakonca — popotnika iz NDR

Bärbel in dr. Reiner Oette! iz Nemške demokratične republike sta v Ilseburgu v Harzu končala svojo 4285 kilometrov dolgo pešpot po vseh devetih glavnih popotniških poteh v NDR. V 190 etapah sta zakonca med počitnicami in ob koncih tedna prekrizarila več kot polovico vseh občin v Vzhodni Nemčiji, spoznala 152 mest in skoraj 500 vasi ter se povzpela na 127 gor in gričev.

TISOČ PETSTO ŽENSK NA POHODU

BOJAN TOLLAZZI

Zadnje nedeljo pred 8. marcem, mednarodnim dnevom žen, organizira planinsko društvo Mosor iz Splita vsako leto svojo največjo akcijo — pohod »Sto žensk na Mosor«. Letos je na sporedu že petnajsta repriza te prireditve, ki je preseгла vsa še tako optimistična pričakovanja: zadnjih deset let ni bilo na pohodu nikoli manj kot tisoč udeleženk, dosedanjih petnajstih pohodov pa se je do lanskega leta udeležilo precej več kot 15 000 žensk. — Eden od neumornih organizatorjev teh pohodov je od vsega začetka Bojan Tollazzi, predlanski upokojeni mornariški častnik, sicer pa Slovenec, doma iz Logatca, od mladih nog navdušen planinec, ki je skupaj z bratom dvojčkom Mitjo, prav tako mornariškim oficirjem, in še nekaterimi drugimi planinci — »mosoraši« nosil najtežji del organizacijskega bremena. Ob letošnjem pohodu, ki so ga Splitčani začeli pred leti pripravljati po zgledu planinske akcije »Sto žensk na Triglav«, se Bojan Tollazzi spominja nekaterih od minulih splitskih planinskih pohodov. (Op. ur.)

PRVI DEŽ IN PRVO SONCE

Leta 1974 smo si stvar zamislili, jo organizirali — in izpeljali.

Začeli smo kajpada skromno. V upravi PD Mosor v Splitu smo opazili, da je na društvenih izletih vedno precej planink, pa smo se vprašali, če ne bi enega izleta vsako leto organizirali izključno za ženske. Zamisel smo takoj uredili.

Razen v Alpah je pri nas prav malo krajev, ki imajo dobesedno pred nosom tako lepo goro, kot imajo Splitčani svoj Mosor, goro severovzhodno od Splita.

Prvi ženski vzpon je bil napovedan za 3. marec 1974, žal pa se je ta nedelja prebudila oblačna in deževna. Kljub temu se je zbralo kakšnih deset žensk, ki pa so odšle domov, ker smo bili organizatorji še brez izkušenj in smo raje prestavili pohod na naslednjo nedeljo. Prav smo storili! 10. marca se je rodila sončna nedelja, na obali pa se je nabralo za tri polne avtobuse žensk. Kar 116 planink je prišlo do planinskega doma, 38 pa se jih je povzpelo do Vickovega stolpa na vrhu Mosorja, do višine 1330 metrov. Med njimi je bil tudi Vicko Krstulović, prvoborec Dalmacije, po katerem se imenuje ta stolp. Pesem je zadonela, navdušene ženske so plesale kolo na vrhu.

Po vrnitvi z vrha je vsaka udeleženka, ki je prišla do planinskega doma, dobila

skromno planinsko priznanje: risbo s posvetilom, ki smo jo za vsako planinko pre-fotokopirali. To je bilo skromno darilo, vendar so se ga udeleženke nadvse razveselile.

Priprave na drugi vzpon »100 žensk na vrh Mosorja« so se začele takoj v začetku januarja 1975. leta. Uredništvo Slobodne Dalmacije smo prosili za pokroviteljstvo, konferenco za družbeno aktivnost žensk splitske občinske skupščine pa za sodelovanje. Oboji so nam pomagali, pa tudi propaganda je bila zgledna.

Dan vzpona, 2. marec, je bil zjutraj sončen, z obale pa je proti Mosorju odpeljalo sedem polnih avtobusov z udeleženkami vzpona. V kraju Sitno Gornje je začelo svojo pešpot kar 350 žensk — natisnjenih spominskih priznanj pa smo imeli samo 230. K sreči so nekatere končale svojo planinsko pot že pri planinski koči...

Tretji vzpon smo načrtovali 7. marca 1976, ta dan pa je bil karseda deževen v Splitu in snežen na Mosorju. Od 500 prijavljenih žensk je prišlo na obalo le kakšnih sto pogumnih, ki bi bile pripravljene tudi v takem vremenu na goro. Vendar je vodstvo preložilo vzpon za teden dni, takrat pa bomo šli, čeprav bodo padale ošiljene prekle!

In smo šli: z dežniki, v vetrovkah. Deževalo je, na vrhu Mosorja je bil sneg, ki ga je podil mrzel veter, vidljivost je bila kakšnih dvajset metrov, naokrog je bila megla. Vendar neprijazna narava ni skalila vesellega razpoloženja 104 udeleženk, ki so se povzpelle na s snegom in ledom okovani Mosor. V takem vremenu je prišla na vrh gore tudi 60-letna Anka Marinović, ki je bila najstarejša udeleženka tretjega pohoda.

EVAKUACIJA SPLITČANK

Ko sem pozneje premišljeval o tem pohodu, se mi je neprestano vsiljevalo vprašanje: čemu smo po takem vremenu peljali kolono približno dvesto žensk in deklet iz doline do planinske kočice? Ali smo s tem dosegli kakšnega od ciljev, ki smo si jih v upravi planinskega društva Mosor zastavili? Nobenega dvoma ni, da smo te cilje dosegli: v treh letih, odkar smo k Vickovemu stolpu spet prinesli vpisno knjigo, je že tretja polna imen tistih, ki so ta čas prišli na vrh. Planinska ideja je s temi vzponi stotih žensk dobila v Splitu ogromno privržencev.

Pred petim vzponom sto žensk na vrh Mosorja je vsaka udeleženka ob prijavi dobila ovojnico, v kateri je bilo natančno opi-

planinarsko društvo
„Mosor“ Split
dodjeljuje
Spomen priznanje
drugarici

za uspon 100 žena na brh Mosora (1330 m) koji je organiziran pobodom 35. godišnjice ustanka naroda Jugoslavije i Dana žena pod pokroviteljstvom Slobodne Dalmacije i u suradnji sa konferencijom za društvenu aktivnost žena općine Split

Predsjednik planinarskog društva „Mosor“ Split

Datum: _____

Takšna so bila prva leta priznanja za ženske vzpone na vrh Mosorja

sano, kako bo potekal vzpon, poleg tega je bil v ovojnici emblem vzpona — nalepka za vetrovko, kontrolni kupon, rezervacija za avtobus, kupon za kosilo in pijačo ter besedili pesmi »Oj, Mosore, Mosore« in »Po jezeru bliz' Triglav«. Vse zastonj!

Prvi dan se je prijavilo natančno sto žensk, drugi dan je bilo prijavljenih že 420, tretji 650, šesti dan že več kot tisoč, do zadnjega dne pa 1500 oženik. Na sestanku odbora je nekdo omenil: »Fantje, samo dež nas lahko reši!«

Vendar nas ni rešil niti dež.

Petek in sobota pred petim vzponom sta bila sončna, vendar so meteorologi že napovedovali ciklon, ki se je bližal Alpam. Na pohodno nedeljo pa je zjutraj deževalo in pihal je mrzel jugo. Toda kljub temu je na zbornem mestu čakalo 38 avtobusov: na prvem vzponu je bilo na vrhu Mosorja 38 žensk, zdaj se bo iz Splita odpeljalo 38 avtobusov, polnih planink!

Točno pet minut čez sedmo avtobusi odpeljejo (pa naj še kdo reče, da Jugoslavlani nismo točni!). Na začetku in koncu avtobusne kolone je miličniški avtomobil z modro utripajočo lučjo, vsak avtobus je opremljen s številko in zastavo. Če ne bi bilo tega, bi bilo vse skupaj videti, kot da evakuiramo Splitčanke. Radovedni naključni mimoidoči se ustavljajo na ulicah in ne vedo, kako naj si razlagajo ta ženski izlet. Med udeleženkami so tudi planinke PD Deio iz Ljubljane in PD Rimske Toplice, slednje pa se od takrat vsako leto udeležujejo naših pohodov.

REKLAMA ZA PLANINSTVO

Štirje dotedanji pohodi so nas naučili, da v Sitnem Gornjem ne čakamo vseh avtobusov, ampak da dekleta vzamejo pot pod noge, brž ko stopijo iz avtobusa. Tako smo se izognili gneči, kolona pa se je raztegnila, kolikor je bilo potrebno. V planinskem domu na Mosorju je bila za vsak primer urejena ambulanta s potrebno opremo, v bližnjem gozdličku pa je deset vojakov že kuhalo vojaški fižol — v 22 kotlih! Tiskovno središče je bilo kar v eni od spalnic tega doma, v splitski in zagrebški radijski program pa so se reporterji z Mosorja vključevali po potrebi. Oskrbnica doma je mobilizirala vse svoje sorodstvo, da ji je prišlo ta dan na pomoč, čaj pa so začeli v velikanskih kotlih kuhati že opolnoči, da bi ga bilo dopoldne za vse dovolj.

Dom je vsak trenutek vse bolj poln, kajti vsaka od udeleženek bi se hotela vsaj malo umakniti pred dežjem. Vendar ni v njem prostora niti za četrtino pohodnic; druge pošljemo v bližnji gozdliček, kjer je vsaj nekoliko prijaznejše kot na planem.

Po polurnem počitku gremo dalje; tako naredijo tiste, ki so si že malo odpočile, prostor drugim, ki šele prihajajo iz doline. Toda čeprav nosi veter leden dež, to kot da ne moti planink, ki rdečih lic napredujejo proti cilju.

Več kot tisoč jih je ta dan prišlo na vrh Mosorja. Najmlajša udeleženka je bila enoletna Marina Spajja, ki jo je mati prinesla na vrh, najstarejša pa 76-letna Matija Mikelić iz Solina.

Zvečer sem doma ob oknu, ki so ga še vedno bičale dežne kaplje, preiščeval,

Značka, kakršno dobi vsaka udeleženka pohoda
»Sto žensk na Mosor«

katera moč je vlekla 1500 deklet in žensk, da so se po dežju, vetru in mrazu vzpenjale po mosorskih bregovih; niti eni ne bi bilo treba iti, pa so vse šle — čisto prostovoljno...

Po tem vzponu je Slobodna Dalmacija pisala o planinstvu kot do takrat še nikoli v letih svojega izhajanja. Čez celo prvo stran je z velikimi črkami pisalo »1500 Splitčank na vrhu Mosorja«, o vzponu pa so pisali tudi drugi jugoslovanski časniki. — Mesec dni po vzponu smo v splitskem domu JLA ob zabavnem programu in filmu o vzponu podelili udeleženkam diplome. Moj brat Mitja je v nagovoru med drugim dejal, da smo nekateri organizatorji teden dni po množičnem vzponu čisto zasebno šli spet na Mosor in moramo posebej poudariti, da nismo ob celotni poti našli nobenih papirjev in drugih odpadkov, ki bi spominjali na zares množičen pohod, zaradi česar je treba ženskam dati vse priznanje.

BRONASTE, SREBRNE IN ZLATE ZNAČKE

Medtem ko smo na prvih šestih pohodih dajali tistim, ki so prišle na vrh Mosorja, spominske diplome, smo začeli od sedmega pohoda dalje podeljevati spominske značke, ki jih udeleženke lažje nesejo v dolino, organizatorji pa jih lahko podelimo že na gori. Izdelali smo tudi pravilnik, v katerem je napisano, da dobi vsaka udeleženka za prvi pohod bronasto, za peti srebrno in za deseti zlato značko, vsa ta priznanja pa je treba podeliti na vrhu Mosorja ali pri planinskem domu pod

vrhom. V ta namen dobi vsaka udeleženka prvega pohoda poseben dnevnik — kontrolno knjižico, poseben žig z vrha pa je dokaz o vsakoletnem vzponu.

Prav zanimalo nas je, kakšno bo to leto zanimanje za vzpon, saj bi udeleženke dobile vidno priznanje samo za prvi, peti in deseti vzpon, za vmesne pa ne. Poleg tega so od tega leta dalje udeleženke same plačale del stroškov — tisto leto 60 dinarjev za prevoz z avtobusom in za značko —, poleg tega pa je morala vsaka zase poskrbeti za hrano med potjo in pri planinski koči.

Izkušnje prejšnjih let so nas izučile, da bi bilo treba nadelati še eno pot na vrh Mosorja, da se ženskam ne bi bilo treba srečevati na ozki stezi, ampak bi šle po eni poti na vrh in po drugi v dolino. Tudi to zamisel smo s prostovoljnimi delom planinci PD Mosor uresničili še isto leto.

2. marca tistega leta se je kljub vsemu prijavilo in šlo z nami 1386 žensk, od katerih jih je 1056 v prekrasnem sončnem vremenu prišlo na vrh Mosorja. Tisto leto je 14 žensk, ki so lahko dokazale, da so bile to pot na pohodu že petič, dobilo srebrne značke. Na vseh sedmih vzponih pa sta bili le dve: Veronika Štambuk, članica PK Split, in Metka Tollazzi, članica PD Mosor. Najmlajša udeleženka je bila to leto Ana Čović, stara štiri mesece in pol, ki jo je na rokah prinesla na vrh njena mati Marija, najstarejša pa je bila spet Matija Mikelić iz Solina, ki je prišla na vrh pri svojih 79 letih.

Tisto leto je marsikdo predlagal, da bi naš vzpon preimenovali v »Tisoč žensk na vrh Mosorja«. To bi bilo čisto sprejemljivo, saj je bilo zadnja leta na pohodu vedno več kot tisoč žensk. Vendar smo sklenili ostati kar pri starem naslovu: kdo ve, kje bi se sčasoma končale ambicije, sto žensk pa bi že prišlo na vrh Mosorja ob še tako slabem vremenu.

LETOS JE ŽE 16. VZPON

Deveti vzpon je bil spet v snegu, zato je bilo že nadzorstvo v Splitu strogo: tista, ki ni bila primerno opremljena, ni smela niti v avtobus, v kraju Sitno Gornje pa je bila ponovna kontrola neusmiljenih gorskih vodnikov, ki se niso dali omehčati niti solzam, če njihova lastnica ni bila primerno opremljena za zimske razmere.

V gozdu zahodno od planinskega doma so na kolono priletele kepe snega: planinke iz Rimskih Toplic so nas tako prijazno pozdravile. Vedno se razveselimo njihovega prihoda, pridejo pa vsako leto, naše zveste Slovenke!

Naposled smo pri Vickovem sto!pu, ki je tistega leta 1982 slavil 30-letnico obstoja na vrhu Mosorja. Veter je prenehajal, ko smo

stopili na vrh, oblaki so se razpodili, sonce je začelo greti... Do planinske kočje je tisto leto prišlo kakšnih 1500 planink, na vrh Mosorja pa »samo« 618.

Leta 1983 smo slavili desetletnico vzponov na Mosor. Gora je bila sicer zasnežena, dan pa poln sonca. Kar pet planink je ob desetletnici dobilo zlate značke, 62 udeleženkam so podelili srebrne, 441 žensk pa je dobilo bronaste značke. Srebrno značko je dobila tudi 80-letna Matija Mikelić iz Solina.

V vseh dosedanjih petnajstih letih je odšlo proti vrhu Mosorja iz Splita več kot 15 000 žensk, več kot 10 000 pa jih je organizirano prišlo na vrh. Na naših vzponih so sodelovale ženske iz 93 jugoslovanskih krajev in iz vseh republik razen iz Makedonije. Pomembno pa je tudi to, da je

bila na vseh pohodih (in pri toliko udeleženkah) le ena hujska nesreča, ko si je ena od žensk zlomila kolk, in dve lažji.

Kajpada so na vsakem od pohodov »Sto žensk na vrh Mosorja« vedno dobrodošle vse bralke Planinskega vestnika, ki lahko dobijo podrobne podatke v planinskem društvu Mosor, Marmontova 2, Split. Pohodi so enodnevni, za kolikor toliko izvežbane planinke pa je to prav lahek planinski izlet — seveda v lepem vremenu. Kot pa vemo, se lahko še tako lahek izlet spremeni v težavno planinsko turo, če se vremenske razmere poslabšajo.

Seveda pa ne bi smeli podcenjevati višine 1330 metrov, kolikor je visok vrh Mosorja: k Vickovemu stolpu se je treba povzpeli z 0 metrov, čisto z morske gladine, od koder je start na ta pohod.

87. ŽRTEV STREHE SVETA

MOŠTVENI DUH SE NADALJUJE

Eden od zadnjih komercialnih vzponov na Streho sveta, mednarodna ekspedicija, ki jo je denarno podprla francoska firma Bull, se je končalo s smrtjo Michela Parmentiera, francoskega televizijca, ki se je bil leta 1986 po čudežu rešil iz tragedije na K-2. Na Everestu je ostal za vedno. Nesreča je spodbudila ostre polemike o projektih, ki so pretirano »medijski«.

* * *

Elektronika je z velikanskimi koraki krenila v gore. Bull, največji francoski proizvajalec računalnikov in partner Honeywella, je investiriral v projekt »Moštveni duh«. To bi ne bilo nič novega in bi med planinci samo po sebi ne zbudilo ogorčenja, saj od leta 1975, ko je angleška banka Barclays prva denarno podprla alpinistični vzpon, tako sponzorstvo ni nič nenavadnega. Projekt »Moštveni duh« naj bi trajal tri leta in zajel sedem najvišjih vrhov v Nepalju in na Kitajskem — sedem osemtisočakov. Začeli so z Annapurno, kjer so ponovili Angleško smer v južni steni iz leta 1970. Za letos so predvideni vzponi na Manaslu, Šišo Pangmo in Čo Oju, prihodnje leto pa na Makalu in Kangčendzengo.

Leto 1988 pa projektu ni prineslo sreče. Poleti so se odpravili na najvišji vrh sveta. Ko so izstopili iz Hornbeinovega ozebnička v severni steni (bilo je 17. septembra), sta Chamoux in Mauro Rossi prišla do lažjega dela vzpona v zgornjem delu zahodnega roba na višini 8600 metrov. Toda bilo je že pozno, pritiskal je polarni mraz, morala sta se vrniti. Ostali so bili nižje

spodaj, v ozebniku. Nekateri so se že odločili za sestop.

V zadnjem taborišču, na skoraj 8000 metrih, je vse presenetil pariški novinar in snemalec Michel Parmentier, ki se nikakor ni hotel vrniti z ostalimi. Hotel je izkoristiti višino, ni se mu zdelo, da bi moral kasneje ponovno napraviti že zavzetih 1500 metrov napore severne stene. Vodja odprave Chamoux ni bil dovolj odločen, da bi mu to prepovedal. Parmentier se iz tabora ni nikdar več vrnil.

»ZANIMA ME LE ŠE EVEREST«

Že dan pozneje se je razdivjal monsun in nanesel ogromno snega. Pot odprave je vodila po ozebniku z nagibom 45 do 50 stopinj; prvih tisoč metrov je bilo prav zoprnih, gornji del pa je bil nekoliko lažji. Radio iz zgornjega tabora se je oglasal le še tri dni. Poskusi, da bi znova prišli do Michela, so propadli pri 7200 metrih; bilo je nepremagljivo veliko svežega snega. Po enajstih dneh so odnehali in odprava se je vrnila v dolino.

Michel Parmentier — kot Boardman in Tasker, kot Mallory in Irvine. Everestove stene imajo to neprijetno lastnost, da svoje žrtve raje zavijejo v snežno skrivnost, kot da bi jih raztreščile po skalnatih prepadih. Statistike so krute: Michel je bil 87. žrtev Strehe sveta.

»Bil sem na K-2, zdaj me zanima samo še Everest,« je dejal Parmentier malo pred prvim vzponom na Everest na morenah ledenika Rongbuk.

Ni kaj dodati. Vse je jasno. Parmentier je bil človek, ki je vedel, kaj hoče in ki

v svoje tveganje ni želel potegniti nikogar drugega.

Tveganje pa je vedno ljubil. Pred nekaj leti je postal slaven s svojo reportažo o alpskem smuku v vojskujočem se Libanenu. Leta 1986 je tvegaj življenje na K-2, potem ko je bil na vrhu skupaj z Wando Rutkiewicz ter Mauricom in Lilliano Barrard. Ta zgodba po svoje osvetli poznejše dogodke.

Bilo je tisto poletje, ko je K-2 moril alpiniste. Med sestopom z vrha sta se Barrarda izgubila v snežnem viharju. Poljakinja je sestopila. Medtem ko se je tudi ekipa »Kote 8000«, skupine ljudi, ki hočejo priplezati na vse osemtisočake, spuščala v dolino sredi snežnega viharja, je Parmentier sam ostal 7600 metrov visoko v svojem šotoru.

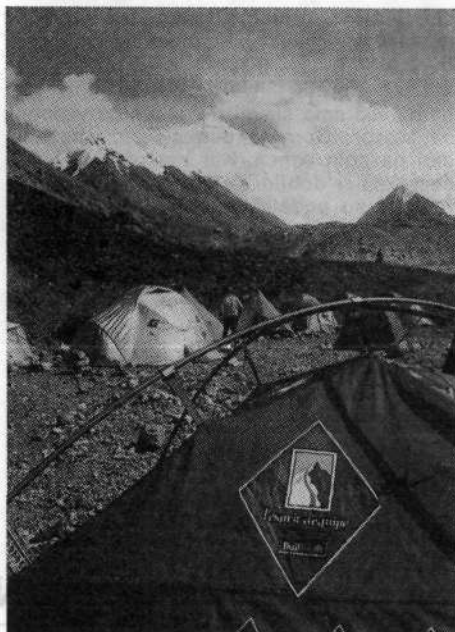
Sestopil je dva dni pozneje, tipaje; vodili so ga tovariši, po radiu. »Prihodnjič, ko bo kateri hotel na svojo pest sam ostati v hribih, ga bom brcnil v zadnjico,« se je 26. junija 1986 zjezil Chamoux, kot je v svoji knjigi »Izziv osemtisočakom« zapisal Gianni Calcagno. Žal na Everestu Chamoux, vodja odprave, svojih napovedanih brc ni uresničil.

USPAVANA ODPRAVA?

Nedvomno je svojo vlogo odigral tudi Everest. »Annapurna je hudičeva stena. Everest pa je gora po starem; zmaga nad njo je predvsem zmaga nad samim seboj,« je pojasnjeval Dorotei v baznem taboru ekspedicije »Moštveni duh«. A ker iz Everesta prevečkrat delajo zabavišni cirkus, od časa do časa opomni, kdo je v resnici.

Kaj pa, če so fantje »Moštvenega duha« vzeli Everest malce preveč zlahka? Dvojno prečenje v smeri sever-jug, ki so ga opravili Kitajci, Nepalci in Japonci (176 ljudi in 7 milijonov dolarjev denarja za podvig) s prvim neposrednim televizijskim javljanjem z vrha, 22 ur in 40 minut Marca Batarde po »normalki« iz Nepala, morda še bolj dve novi smeri po tibetanskem pobočju (levi sektor vzhodne stene, severovzhodni rob), kar vse so opravili udeleženci po bivačiranjih na 8000 metrih brez posebnih zapletov, če odštejemo viharje in vratolomne spuste, vse to je morda moštvo Bullove ekspedicije uspravalo.

Danes je to seveda lahko reči; po bitki je vsak general. Vendar je prezahteven načrt, da bi spravili 12 ljudi na vrh Everesta iz tabora, ki je postavljen na 7200 metrih, in je 7. septembra že enkrat padel v vodo. Poleg sedmih članov odprave (poleg Chamouxa, Boyerja, Rakončaja, Doroteja, Rossija, Campredona in Georgesa Sichapa) bi morali priti na vrh še trije šerpe, z njimi Michel Parmentier kot odposlanec ene od francoskih tv postaj ter fotograf Pascal Tournaire za agencijo Sipa

Bazni tabor »Moštvenega duha« na kitajskem ledeniku Rongbuk

Press. Do danes je na vrh Everesta brez kisika prišlo 23 ljudi in le dva (Loretan in Troillet) sta krenila nanj s tako nizke izhodne točke. Prav pretirana medijskost, pretirano zanimanje raznih medijev je bilo krivo, da podvig ni uspel. Kdo ve, če se ni prav zato končal tragično, se sprašujejo zdaj.

Sponzor seveda ni varčeval pri reklamah. Skupine italijanskih in francoskih novinarjev so prišle v bazno taborišče tako pri vzponu na Annapurno kot pri podvigu na vrh Everesta. V taboru na Rongbuku so celo poskrbeli za direktno telefonsko zvezo z Evropo. Sedma sila je delala veter okoli najmanjšega dogodka med člani odprave. »Chamoux je odprl pot!« »Chamoux je postavil tabor!« in tako naprej od podrobnosti do podrobnosti. Nekateri, ki so bili poleg že pri Annapurni, so stresali vsakršne komentarje, ki niso članom ekipe prav nič koristili, prej nasprotno.

MRTVEC V ŠOTORU

Tako so 17. septembra poskusili še enkrat zavzeti vrh. Postavili so novo taborišče, tokrat ob začetku Hornbeinovega ozebniaka; odločili so se za smer, ki so jo 1963. leta preplezali Američani po zahodnem razu in 1979 znova Japonci po severni steni. Vreme se je poslabšalo, za tišnega premora v monsunu je bilo konec, pritisnil je divji mraz. Kljub temu se je proti vrhu odpravilo več ljudi.

»Moral bi bili pustiti fotografe. Tako pa so izgubljali čas, ko se jih je vzpenjalo toliko: hitro na vrh in nazaj, pa pika,« je komentiral eden od očetov akcije »Moštveni duh« Agostino da Polenza. »Od samih navdušenih medijev se odprava lahko tudi ponesreči.«

Vse drugo je zgolj še kronika z nekaj vprašanji, na katera bo lahko odgovorila šele prihodnost.

Prve dni lanskega oktobra sta šerpi neke španske odprave našla Parmentiera, še vedno v njegovem šotoru; ostal bo tam — kot drugi alpinisti, izginuli na tibetskem Everestu.

Prav tiste dni je družba Bull v Parizu objavila, da se bo akcija »Moštveni duh« vseeno nadaljevala.

Rongbuk je še vedno pod snegom. Osem kilometrov daleč po dolini še vedno leži v razvalinah »najvišji samostan sveta«, ki ga je 20. avgusta lani prizadel močan potres. Veliko škodo je povzročil tudi v Nepal in Indiji. Bilo je ravno v odločilnem času za fante »Moštvenega duha«. Ni treba ne vem kako verjeti v duhove Strehe sveta, da bi pomislili, da Čomolungma, »Boginja mati snega«, ki ji je posvečen Everest, ni s prijaznim očesom gledala na to odpravo.

(Alp)

SKICE IZ TIBETA

PRASTARA DEŽELA PRASTARIH MODROSTI

STONE ŠKARJA

Širok betonski lok se pne čez Sun Kosi, ki se ji tod sicer že reče Bote Kosi, Tibetska reka, kot skoraj vsem vodam, ki se skozi Himalajo prebijajo z visoke planote Tibeta v soteske nepalskega sredogorja. Na nepalski strani je ob cesti nanižanih nekaj nizkih zgradb — obmejna policija, carina, dve majhni gostišči, nekaj kolib za nosače. Vas Kodari. Pred mostom, ki so ga Kitajci hkrati s cesto zgradili Nepalcem v dar, je tabla »most prijateljstva«, sredi mostu kitajski stražar v preveliki uniformi, na oni strani paviljon, podoban pagodi. Še pred dvema letoma je bil obljuden, zdaj pa so stekla razbita, nikogar ni v njem, le veter se pretika skozi zapuščeno zgradbo. Tudi šotori, ki jih je bilo za bataljon vojakov, so le še ogrodje in nekaj franž, obešenih čezenj. Niti popravili niso, ko so umaknili nepotrebno in predrago vojsko.

Za nosačema, ki mi nosita sod in torbo, se še sam zagrizem v breg. Cesto so odnesli plazovi in do kitajskega mejnega bloka v Zangmuju je kakšni dve uri peš. Ceste skoraj ni več, le njeni ostanki kot izgubljene police vise v pobočju.

* * *

Sinoči je ves Zangmu žarel v lučeh kot božično drevesce in svetil dol v temni Kodari, ki premore le oljne leščerbe. V jarki luči sonca je resnica čisto drugačna. Ob cesti se valja pregorel transformator, povsod je razmetano polomljeno orodje, zarjaveli strojni deli in prazni naftni sodi. Nihče ne vzdržuje, kar so zgradili. Policisti, cariniki in uradniki, ki niso v službi, igrajo biljard. Mize so kar ob cesti. Krepčajo se s pivom in kokakolo, tem najce-

nejšim prividom Amerike. Prometa ni, ker je Zangmu tudi na zgornji strani odrezan od sveta. Célo pobočje, ki ga je pred leti razkril požar, se kruši in odnaša cesto. Delovna brigada razcapanih, umazanih in shujšanih Tibetancev na oni strani podora razklada tovornjak, ki je pripeljal hrano za obmejno naselje. V prahu in gneči komaj razločim moške od žensk.

Tudi Kitajci in Kitajke so si enaki, vsi v modrih hlačah in suknjičih, a čistih in zlikanih.

Sužnji in gospodarji.

PEMBA S KONJEM

Rumena pokrajina valovi v neskončnost, le na jugu jo zapirajo beli zobje Himalaje. Štirje smo v džipu: šofer Kitajec, ki sem mu za vožnjo do Tingrija dal sto deviznih juanov, mladenič, ki mi je pravzaprav prekrbel džip in bo šel sedaj z njimi do Lase, ter pokitajčen Tibetanec, šoferjev spremljevalec. Ta dva govorita tibetansko in kitajsko, voznik le kitajsko. Le nerad je ustavil, da sem lahko fotografiral čudovito deželo. Zanj je visoka tibetanska planota divjina, ki jo je treba čimprej prevoziti. Visoko smo 5200 metrov in mrzel veter raznaša peščeni prah vsenaokrog. Nam je vseeno, saj smo že od vožnje popolnoma zaprašeni.

Potem jim zamenjam še sto deviznih juanov za sto dvajset navadnih. Uradno so enaki, a z deviznimi se da kupiti tudi uvožene stvari. Zato so na črno tod pri nepalski meji, kjer sploh ni mogoče nič kupiti, komaj kaj dražji, a v Lasi imajo že dvojno ceno, v Pekingju pa trojno.

Noč je že, ko pristanemo v Tingriju v veliki, a skoraj prazni vojašnici. Večerjamo sluzaste rezance. Doslej sem jedel s pa-

ličicami, od jutri bom potoval sam, žlico pa sem pozabil v Katmanduju. Ko pokažem problem, šofer preprosto ukrade porcelanasto žlico za juho in mi jo da. Zelo bom moral paziti nanjo.

Neki popotnik je na črno tablo učilnice izlil svojo samoto v lepih ljubezenskih verzih »... in spet bom gledal srce skozi tvoje modre oči.«

* * *

Ravna, suha pokrajina, šopi redke trave, pesek in prah, ki ga nosi veter, sonce naravnost v obraz, na obzorju Čo Oju. S Pembo, domačinom iz Tingrija, hodiva ob vozičku, ki ga vleče žilav tibetanski konjič barve lipicanca. Črede ovac, črede koz, črede jakov, ki mulijo že zdavnaj obgrizene štible. V naravi najprej pridejo na vrsto najboljši grizljaji, potem šele vse drugo. Sicer bi jih pospravili drugi. Včasih se ustavim, da Pemba poklepeta s kakim znancem. Včasih se tudi peljeva, če je pot gladka. Včasih morava skoraj prenesti voziček čez globoko zarezan žleb ali čez velike kamne, med katerimi je voda odnesla pesek.

Enkrat popoldne se ustaviva — za malico. V meh s campo, praženo ječmenovo moko, Pemba naplivka nekaj čanga in potem vse skupaj pregnete v nekakšne žgance. Pokaže na mišice, češ, to je dobro za

Tang mar — rdeča trdnjava, v ozadju Čo Oju; do sem smo se pripeljali z avtomobili

moč. Jeva z rokami. Nemogoče se je okužiti. Čang je alkohol, zrak je popolnoma suh in ultravijolični žarki ubijejo še tiste redke mikrobe, ki jih imava na umazanih rokah.

V klanec med Tingrijskim platojem in dolino Gjabraga morava voz celo porivati, a zato se od prelaza navzdol dobro uro peljeva. Gjabrag je daleč, skoraj štirideset kilometrov od Tingrija. Od prelaza naprej ne srečava nikogar več.

Le kakšna vas je Gjabrag? Tudi Pemba si želi konca poti. Za tam sem mu obljubil značko dalajlame, kakršnih sem bil že v Katmanduju nekaj kupil. Vsakih nekaj minut pričakujoče zamrmra »dalajlama« in požene konja.

Med zobmi mi škriplje pesek.

LEDENA KAŠA

Ledeno jutranje sonce, otrpla reka v dolini, Čo Oju na jugu. Vasi sploh ni. Nekaj golih, napol podrtih zidov iz suhe gline, ostanek kitajske vojaške postojanke, dve kotanji z zamrznjeno vodo, dva preperela kitajska vojaška šotora za zvezne oficirje bogve katere odprave, med zidovi pa dva naša bazna šotora. V enem sta naš zvezni oficir in prevajalec, drugega sem v hudem vetru sinoči postavil zase in za Pembo. Šele ko mi je veter trgal platno iz premrlih prstov in sem se v skrajni stiski na vso moč zadril »kje ste, lenuhi kitajski?«, sta mi prišla pomagat.

Bil sem zelo premražen, kajti uro prej sem pri preskakovanju reke po ledenih kamnih padel v vodo in ko sem zlezal ven, so mi hlače v hipu zmrznile v pločevino. »Prerezati trebuh in se zagrebsti v vroče drobovje,« sem se spomnil nasveta Jacka Londona, kako preživeti na severu, a psa ni bilo nobenega, konja pa sva s Pembo še potrebovala.

Od Tingrija do Gjabraga sva se dvignila od 4300 na 4700 metrov. Včeraj sem pozabil na višino, mraz, suh zrak in strašno sonce in zdaj mi ustnice zakrivate pri vsaki grimasi. Teh ran se ne bom znebil do konca odprave, dokler ne bom spet v topli in vlažni nižavi. Kako je vse odvisno od začetka!

Pemba pobožno pestuje pločevinastega dalajlamo, kitajski prevajalec gleda nekoliko posmehljivo, tibetanski zvezni oficir, čeprav na zunaj pokitajčen, pa resno. Ta dva ostaneta tukaj, Pemba se bo vrnil domov, jaz pa moram poiskati bazni tabor naše odprave.

* * *

Nahrbtnik na kamnitem bregu, čevlji, ki sem jih vrgel čez deset metrov široko strugo, prazna in tiha pokrajina. Izgubil se je še zadnji odmev mojega tuljenja, ko sem čez kolena bredel ledeno brozgo. Boljši prehod nižje spodaj sem zamudil, ker sem iskal še boljšega, za višje zgoraj je bila voda prehitra in sem se bal, da bi spet padel. Tod je bila široka in globoka, a mirna. Le nahrbtnik je postajal pretežak, ko so mi ledenele noge. Veliko sem moral naložiti, ker bosta sod in torba počakala kakšnega jaka, ki bo šel v prihodnjih dneh proti bazi.

Za desno moreno ledenika Gjabrag nalletim na pot, ki gre čez Nangpa La v Nepal, proti Namče Bazarju. Le od kod se je nenadoma vzela?

Pastirski šotor, Tibetanec Taši, slan čaj, campa. Pokažem mu, da imam v Gjabragu tovor, ki naj ga z jakom prinese v bazo.

In grem naprej.

Morena se podira na ledenik, močan zahodnik prestreza prah in ga nosi nazaj na pot. Prehitita me dva Tibetanca, ovita s šalom čez obraz. Nič takega nimam, diham na vsa usta in naravnost v grlo me reže prah, ki ga je mrzel in suh zrak poln. Še silikozo bom staknil.

BAZA PRED BREZPOTJEM

Značilni oranžni šotori, izgubljen otoček sredi kamnite puščave, spredaj majhno jezero, še bližje kupi gruščica, ki prekrivajo ledenik Palung, preden se spusti h Gjabragu. Baza. Še dobro, da sem se ozrl; tako imam le pol ure odvečne hoje nazaj dol. Ozrl sem se, ker pred mano ni bilo

nobene doline več, ki bi bila primerna za tabor, sonce pa je že zahajalo.

Baza je bila kakih deset minut stran od poti na Nangpa La v dolinici ob severnem bregu ledenika Palung. Spet jo vidim šele, ko sem že tam: narobe obrnjena zastava na jamboru, potem šotori, potem Roman, Viki, Blaž in Jože. In kuhinja s tremi nepalskimi šerpami. Marko, Iztok in Rado so nekje v steni Čo Oja. V severni steni, ki je celotne doslej še nihče ni videl. Isti dan kot Viki sta jo videla tudi dva Japonca, a sta bila šele izvidnica za prihodnje leto. Prepozno.

Postavim si majhen kupolast šotorček. Od treh velikih oranžnih šotorov, po katerih sem bazo sploh lahko opazil, je eden za kuhinjo, drugi za skladišče, v tretjem pa živijo šerpe. Naši so vsi v majhnih kupolah. Ne vem, zakaj. A zastavo bomo morali obrniti; sedaj je kot hrvaška, rdeča na vrhu. Dober teden sem zamudil in ves teden je ta napaka plapolala enako ponosno, kot bo od zdaj naprej, obrnjena pravilno.

* * *

Rob morene, dva velika kamnita možica — enega sem pravkar postavil sam —, strm grušč, navaljene skale med ledom in pobočjem, ki se počasi podira. Le slabo uro je spodobne hoje, za začetek, od možicev naprej pa »ves čas po žlebu med ledenikom in moreno«, kot je pot preprosto opisal Viki. Le da je bilo precej žlebov, ki so se začenjali in končevali kar tako, brez logike, eni vzdolžni, drugi počez, z grebeni ledu daleč v pobočje na levi, pa tudi s hrbti gruščica globoko v ledenik na desni. Kot bi vse preorali nekoliko ponoreli velikani. Kamenje, samo kamenje. Paziti na vsak korak, paziti na vsak žleb posebej, paziti na glavno smer proti enki. Pozneje jame, kotanje vode, bizarni stolpi belo zelenega ledu, z gruščem posute ledene vesine. Tu se ti ne sme nič zgoditi. Nič čudnega, da ni še nihče odkril te doline. Moral bi imeti močan vzrok.

Severno steno, recimo.

LEDENA KRNICA

Rdeč šotorček na ledeni ravnici. Bil naj bi tabor ena, a je predaleč od baze in že preblizu stene. Zdaj je enka uro nazaj po zapuščenem ledenem hrbtu, tod pa je le počivališče in shramba za odvečno opremo.

Vidimo dve piki, ki se vzpenjata po beli steni. Lepa stena, kot kakšna alpska klasika, a visoka dva kilometra.

Dolina se razširi v ogromno ledeno krnico, iz katere se spušča ledenik Palung. Grcm še slabo uro naprej, da se mi odpre vsa stena. En sam mogočen zid med Čo Ojem in Ngozumpa Kangom; dela je še za precej odprav. Naša je prva.

Sonce mi sije v objektiv, ne bo dobrih posnetkov. Moral bi vzeti šotorček, se vzpeti visoko v nasprotno pobočje in potem zjutraj fotografirati. Se mi bo dalo?

* * *

Hotel sem iti na ogled zahodne strani Čo Oja, a se je tja namenil Roman s sirdarjem Pembo Norbujem in rekel, da se mu zdi bolj prav, če grem jaz spet na enko.

Spet rdeči šotorček nad enko. V velikem loku obkrožim vso krnico. Kot zamrznjeno jezero je. V poletnem monsunu mora biti ta ogromna kotanja pravo močvirje snežne čobodre.

Sto metrov pod dvojko obrnem. Stena se je sploščila in za slikanje ni več zanimiva. V enki kuham juho, Iztok in Marko pa nekoliko kuhata jezo. Preveč dela je še ostalo, da bi lahko resno računala na vrh: »V steni sva naredila največ, na vrhu bova zadnja.« Mislim, da ne bosta.

V mrazu še čutim ne, ko si otrplo roko globoko urežem na konzervi. Črna kri na skali sproti zmrzuje v svetlo rdeč vosek. Iztok mi na debelo povije prst. Tkanina se napoji s krvjo in otrdi v črn mavec.

Ko se vračam v bazo, postavljam možice. V tako zmedenem svetu jih ni nikoli preveč. Ko paziš na korak, se s kotičkom očesa že tudi orientiraš. Srečam Blaža in Rada. Hitro hodita, očitno sta že aklimatizirana.

* * *

Skupina Tibetancev prav divjaškega videza razpenja šotor in ga sidra na vreče soli. Komaj se jim upam približati. Pol ure pod našo bazo so zadnje trate in zdaj so jake pognali na pašo. Čez deželo zakrožim z daljnogledom in nanj kot na limanice ujamem tudi Tibetance. Podajajo si ga iz rok v roke. Kot nekoliko nevarni otroci so. Bolj nevarni za stvari kot za življenje, je rekel Pemba. S karavano potujeta tudi dve nuni. Iz koša zlagata svete knjige, jih odvijata in listata po njih. Hočeta pokazati, da nista navadni kmetici, da sta le potnici. »Tuktenčolingompa,« pravi ena, ko maham z roko proti Nangpa La. Pokažem in povem, da sem bil tam pred devetimi leti, ko smo šli na Everest in da me je blagoslovil veliki lama.

Tuktenčolingompa. Vanj so prenesli duh in izročilo samostana Rongbuk, ko so ga Kitajci podrli.

In potem me zadene pogled, ki ga ne bom pozabil. Stoletja star, vseveden, kot rentgen. In traja, traja... Ne gre mi skupaj: tako lep in mlad obraz in prastara močdrost, mir, ki zamolklo sije iz velikih oči. Tibet? Kdo ve.

Ko sem pozneje nekoč pripovedoval fantom o tem mističnem srečanju, se je Marko na ves glas smejal. Seveda, Marko je

mlad in so mu ženske oči le zrcala njegovih.

Zjutraj sem potem še enkrat videl karavano, ko je malo pod bazo prečkala ledenik Palung. Pomahali smo si, le nuni sta šli dostojanstveno mimo, kot da se nismo nikoli srečali... Ja, tisti pogled... Kaj sem čutil, kaj mi je bilo? Nenavadno, skoraj neugodno. Kot na izpitu, kjer tisti, ki sprašuje, pozna tudi vse odgovore. Če bi znal njen jezik — bi se upal vprašati? Ne vem, ne vem... Najbrž ne.

IZTOK

Vrh Čo Oja, severna stena v senci, od poznega popoldanskega sonca osvetljena zahodna pobočja, sredi njih majhna temna pika, v daljnogledu komaj vidna, ki se počasi spušča. Iztok je bil na vrhu, tri ure je minilo, preden se je spet pokazal na robu, da me je v želodcu že čisto zvilo od strahu zanj.

Lep večer, najlepši na vsej odpravi. Fotografiral bi, pa se bojim izgubiti tempo, ko hitim za Pembo tja nekam proti Nangpa La. Ne bi se več ujel. Tudi tako ne more trajati dolgo. Nočem misliti na to, le hitim po drsečem pesku, čez navajljano kamenje, čez zamrznjene potočke. Hiteti, dokler je še kaj moči in dneva. Ob šestih zvečer sva šla iz baze, ob pol desetih sva bila pri zadnji ploščadi za bazne šotore pod klasično smerjo. Do sem je Pemba poznal pot, saj je bil nekaj dni prej tam z Romanom.

»Kaj bova?«

»Lahko bi zakurila teh nekaj vejic, ki so jih pustile odprave.«

A greva naprej. Trda noč, sem in tja kak možic, ki jih loviva z baterijo, nekje spredaj črn trikotnik kote 6446 metrov, s katere mora priti Iztok.

Čo Oju menda pomeni bogijo turkizov. Boginja kamenja že, nikjer v Himalaji ni toliko razsutega kamenja, a turkizov nikakor ne.

Enkrat se v temi posveti majhna lučka, precej desno in zelo daleč. Potem vklopimo aparate. Iztok naj gre ves čas po žlebu med koto in tokom ledenika. Moramo se srečati.

Žleb je jarek med ogromnimi labilnimi bolvani. Nobeno hitenje ne pomaga, takoj zdrsneš ter izgubiš čas in moč.

Ob enih ponoči se skoraj zaletimo drug v drugega. Okej, zdaj bo vse dobro. Po karti smo 5900 metrov visoko, a neznanško daleč, četrtno obsega himalajskega osemtisočaka. Ozek lunin zadnji krajec se pokaže, ko smo že skoraj nazaj. Zadnji vzpon za tristo metrov je nečloveški. V obe smeri se spominjam samih vzponov.

Ob sedmih zjutraj smo v bazi, midva s Pembo po 13 urah hoje, Iztok pa po 29 urah. Tri ure se je Iztok zamudil na vršni

Nomadi v templju Jokhang v Lasi
Foto: Viki Grošelj

kupoli, kjer se mu je strgal film in je šel vrh še enkrat poslikat.

V resnici Čo Oju menda pomeni plešastega boga. Turkizi so lepši, a pleša in kamenje sta resničnejša.

PORTRETI

Za Iztokom sta šla na vrh Jože in Viki. Ves čas odprave sta bila par, le vrh sta doživela vsak zase, nekaj ur narazen. Le Jožetovega posnetka nimam; zmeraj se je zamujal s čim koristnim. Imam pa posnetek, ko odhaja z enke in od malega šotorčka v ledeno krnico. Jožetov nahrbtnik je kot stolp. Usmerjevalec je bil Viki, z natančnim programom in velikimi cilji. Kdor hoče vse to doseči, mora biti pri porabi energije in časa racionalen.

Marko in Rado sta šla v kuloar. Bila sta najhitrejša; upoldne sta bila na vrhu: Rado močan, vztrajen, Marko samostojen, z odkrito svojim mnenjem, živa volja, prihodnost.

Blaža je najprej zvijala višina, potem pa je zaživel in v enki ves večer kahal meni in Romanu. Z njim je šel na vrh Roman tudi zato, da ne bi bil sam: čeprav se je vrha bal, saj prej ni bil kaj dosti nad dvojko. Bil je šef odprave, dober, in pogosto nas je spomnil na to. Prima!

Užival sem takole ob strani, čeprav sem svoj vrhunec doživel že doma, ko sem končno dobil denar za Kitajce — kajti prav ko je odprava odhajala, so se podrli vsi finančni obeti. Bilo je težko kot nikoli

v hribih. Denar je bilo treba dobiti v dveh dneh, sicer bi odprava obtičala v Katmanduju.

* * *

Zdaj, ko je zadnjič, vidim samo lepoto. Rdeče ožarjeno pobočje z napoko in drsnino, kjer se je speljal plaz še v toplejših časih, zdaj pa je vse uklenjeno v divji mraz. Odlom rdeče žarečih serakov na ozadju črnega neba. Kot nož oster greben Ngozumpa Kanga, podoben razžarjeni žagi. Celó pot od enke k osamljenemu šotorčku je lepa, saj se ne spotikam po kamenju ledeniškega hrbta, marveč hodim po gladkem žlebu med gruščem in ledenimi grebeni, po poti, ki jo je odkril Marko. Od daleč navadni ledeni stolpi, od blizu čipke, kristali, tenke rezine ledu, ki jih preseva sonce, da bleste v skrivnostni modro zeleni svetlobi.

Tri ure z žepnim nožem izrezujem z ledom zalito dno šotora, da ga rešim celega. Jože in Marko tovorita opremo izpod stene. Edina sta, ki sta šla iz baze nazaj gor tudi potem, ko sta že dosegla vrh. Pa šerpe in jaz, ki smo tu itak za delo. Lepo je celo, ko se pozno popoldne šibim pod petindvajsetkilogramskim nahrbtnikom in previdno stopam po majavem kamenju, ki ga posipa počasi naletavajoči sneg. In ko mi že v trdi temi pride iz baze naproti Viki, ker ga je skrbelo, kje sem.

Trda noč, le dve lučki, ki se srečata. Mnogo.

HUMUS ZA PRIHODNJO RAST

Od daleč je bilo videti le velik kup kamenja. Od blizu je bil to podrt čorten, znamenje, obdano z molilnimi kamni »om

mani padme hum« — »pozdravljen biser v lotosu« ali »bog v tebi« ali »vse dobro v tebi, ki mimo greš«. Od vasi ni ostal kamen na kamnu. Ko so Kitajci uvajali nov red v Tibetu in izganjali preteklost, so se še posebej spravili na samostane in utrdbe. Podrli so tudi vse obmejne vasi, da so pretrgali stare trgovske poti in ves promet z Nepalom in Indijo. Pri tem so ubili približno vsakega četrtega Tibetanca. Preprečiti stike z drugimi, uničiti kulturo, zastrašiti domorodce in napolniti deželo s svojimi ljudmi, to naj bi bil humus za neko daljno prihodnjo rast, ki je pa kar ni in ni.

Suha, rumena trava je poslastica za naše jake. Mlake so zamrznjene, a jaki z užitek omližejo led. Na vsaki strmini se kakšen sod zvali v dolino in potem Taši, šef karavane, dirja za njim in ga nosi nazaj. Pri cesti taborita zvezni oficir, ki zna tibetansko in kitajsko, ter prevajalec, ki zna kitajsko in angleško. Tako je bolj varno, da oba prenašata vse. Ne zaupajo enemu samemu.

Postavimo šotore. Tod bomo počakali vozila. Do jutri? Pojutrišnjem?

Z Romanom preživiva večer ob ognju v tibetanskem šotoru. Dim, campa, slan čaj, blag občutek, da je storjeno lepo delo.

»Kdor bi se rad pomeril v balinanju s ploščatimi kamni, me jutraj najde tamle na travniku.« napoveduje Viki jutrišnji dan. »Deset juanov, če izgubim, pet, če dobim. Da se boste upali.«

GROŽNJA

Neskončna rumena dežela. Spodaj reka, z ledom obrobljen breg. V pesku obrisi živalskih parkljev, velikih in majhnih. A živali nikjer nobene. Nad vsem trdo, jekleno modro nebo. Počasi, neustavljivo se s Himalaje spušča zima. Nedaleč stran so naši šotori, kjer čakamo, da pride tovor-njak po nas, pa vendar se počutim ogroženega. Sonce je le prevara. Ožge in izsuši kožo, razžira ustnice, a zemlje ne ogreje. V trenutku, ko zaide, ledeni prsti oklenejo deželo. Takrat si varen le pri hišnem ognju ali v taborni kuhinji ali kvečjemu v spalni vreči. Vsaj streha mora biti, čeprav platnena, da prav vse toplote ne izsesa prazno veselje.

Spominjam se — pred dvema leti —, ko sva z Andrejem hodila proti Šiša Pangmi. Ves dan sva hodila v rahel klanec, pa se nisva mogla ogreti. In ko sem šel v bazo, prav tako ne. In ne med bazo in enko. Dobro je bilo šele na ledu. Ta je domač. Tibet pa... Tako blaga in mila pokrajina na oko, sicer pa nenehna grožnja. Ko hodiš po majavih kamnih, veš, da se ti ne sme nič zgoditi. Zlomljena noga bi bila začetek hitrega konca. Mraz bi vdrl v telo, ugasnil bi. Tu ni kot v toplih krajih, ko kar

lebiš in je življenje samoumevno. Tu ga je treba braniti, se boriti zanj. Nenehno. Kot bi odrival tenke, komaj vidne vrvice, vsako sproti, da jih ne bi bilo preveč nenkrat in ne bi mogel več naprej.

Spomnim se Tibetancev po vaseh, v pastirskih taborih, v karavanah, ki so potovale mimo nas. Bili so tudi starci vmes, celo zelo stari starci, a ni bilo nobenega ubogega starčka. Živijo le, dokler je življenje v njih močno. Kot divjad, pomislim. Vidiš le živega in zdravega gamsa — ali pa mrtvega. Ko se boriš za življenje, ko ga braniš, veš zanj. Življenje je, smrt je, životarjenja ni.

Dan je, noč je, vmes je le ostra ločnica. Neizprosna dežela, ta Tibet. Grožnja smrti. Izziv življenju. Blage oblike, neskončna obzorja, a vsako možnost ji je treba iztrgati. Mogoče celo najlepša dežela na svetu. Kruta in lepa. In tiha, tiha. Slišiš vsak zgib srca, vsako pomisel.

Prastara dežela prasta modrosti. Zaslutiš večnost. In v večnosti tisti dragoceni delček časa, ki je tvoj. Moj. Edini. Pred njim le prah. Za njim le prah. Za trenutek še kratka sled, mogoče odtis noge, stopinja v pesku, potem pa spet prah čezinčez. Razkošje življenja.

GORE SANJ

Samostan Sera, eden izmed največjih v Tibetu. Večinoma že obnovljen, le na gornji strani je še nekaj ruševin. Menihov je desetkrat manj kot prej, v predkitajski eri, pred pol stoletja. Nič manj kot menihov ni v samostanu psov. Menihi verjamejo, da so psi inkarnacija tistih njihovih sobratov, ki so umrli v grehu in zato niso mogli doseči nirvane, stanja večne blaženosti. Zdaj morajo preživeti še eno življenje, a po pasje. Pravi menihi skrbje, da se psom godi dobro. Tudi psi vedo, da jih ne bo nihče preganjal.

Buda pravi, da je življenje trpljenje zaradi želja, ki povzročajo napetosti in bolečino, če niso potešene. Zato je končni cilj nirvana, blaženi nič. Zato Tibetanci Kitajcev ne sovražijo tako zelo, kot bi jih mi na njihovem mestu.

Sam imam življenje za največji božji dar, celo pasje bi se mi zdelo boljše kot nič, posebno v Tibetu, vendar prav zato ne verjamem kaj dosti v reinkarnacijo; no, morda po delčkih. Enkrat mi je dano, eno priložnost imam. A čisto zagotovo — kdo ve?

Vsaj z živalmi bi morali ravnati lepo, če že z ljudmi ne moremo.

* * *

Visoko iz zraka je Tibet sivo rjavo hribovje, okrasta ravnina, peščene sipine, zaledenela jezera, vijuge rek in le tu pa tam gruče kvadratastih polj. Prazna dežela.

Gledaš zemljo in nisi njen del. Kot da je tudi čas malo zamaknjen, ne le prostor. Letimo iz Lase v Katmandu, letimo skozi Himalajo med Kangčendzengo in Everestom, kjer je porečje Aruna in nobenega tako visokega vrha, da bi vrtinčil zrak nevarno visoko. Kangčendzenga, Makalu, Everest, Čo Oju. Poznamo vse stene, vse grebene, vse doline. Pa vendar — kot da se tiste zgodbe niso nikoli zares zgodile. Ni mogoče zgnesti tistega upanja, trpljenja, porazov, zmagoslavja v belo valo-

vanje, ki se pomika mimo nas in izginja v modrih daljavah. Nikakor.

A zamisliti si nov vzpon, nov pohod, nov načrt? Nič lažjega! Sproti se rojevajo, z vsakim vrhom, ki drsi mimo, z vsako dolino.

Kako velik je svet za človeške želje že samo tukaj, na tem kratkem poletu! Kako lahko zapuščas preteklost in se razlivaš v prihodnost! Kaj je sploh to dolgčas? Saj so že same sanje nekaj! Da so le obzorja prosta...

SANJARJENJA V OLIVNO SIVEM

MISLI PA UHAJAJO TJA GOR...

MATJAŽ ČUK

»Mirno! Na desno ravnaj se! Mirno! O desno rame!« — Dan za dnem, teden za tednom...

Zidovi vojašnice, dnevi brez konca, kot da se je čas ustavil.

Kako hitro sta minila tista dva meseca pred odhodom v vojsko! A teh dvanajst dni se vleče kot cela večnost...

A spomini ostanejo. Teh ti ne more vzeti nihče! Kako preprosto: samo izključiš in že si v drugem svetu. Pred teboj so gore, modro nebo, bleščeče beli oblaki. Pred teboj so ostri grebeni, še vsi zasneženi, obsijani s toplim pomladanskim soncem; svetli, da ti jemlje vid. Pod njimi pa čudovite trate, že polne cvetja, polne življenja, gibanja... Kakšno veliko nasprotje! Zgoraj še ostra zima, mrzel veter, ki reže do kosti, da se zavijaš v bundo, kapo in rokavice, spodaj že prava pomlad, toplota, prvi avrikliji, encijani, življenje...

OD VSEH POZABLJEN SVET

»Ustaj, vojsko!« — Nameščanje postelje. Jutranja telovadba. Zajtrk. Dviganje zastave. Smotra.

Dan za dnem isto. Že zdavnaj znam na pamet urnik za vsak dan posebej. Sovražim to enoličnost, sovražim to življenje brez gibanja, brez sprememb, brez svobode.

Se spomniš, kako sva nekaj dni pred mojim odhodom v vojsko preizkušala našega fička? Prišla sva do Tinčkove lovske kočice. Naprej ni šlo.

Nič čudnega. V teh petnajstih letih je opravil svoje. Zvesto nam je služil. Zanj ni bilo ceste, ki bi bila prestrma, nista ga zadrževala ne sneg, ne led, ni ga ustavili plaz.

Se spomniš trav, polnih cvetja, na Smokuški planini? Od tod sva šla kar na-

ravnost, s poti, skozi gozd, mimo Doma na Zelenici na zgornjo pot, proti Vrtači. Nato sva kot vedno izbrskala pot, bolje rečeno gamsjo stezico, ki naju je povedla iz objudenega sveta v svet samote, brezpotja in tišine.

Krnica Suho ruševje. Samoten, od vseh pozabljen svet v osrčju Karavank. Na desni strme, razbite stene Palca, na levi dolgi, našagani greben Vrtače.

Teren. Brez dvoma svetla točka v vojski. Postavljanje šotorov, spanje pod milim nebom, kopanje rogov, gibanje v naravi. Nikoli ne veš vnaprej, kaj boš počel; dan se razlikuje od dneva, življenje je polno sprememb in nepredvidljivih dogodkov. Zvečer pa harmonika, pesem, kitara... Skratka, lahko bi to v nekem smislu imenovali svoboda.

TEŽKO JE SPREMENITI ČLOVEKA

Ne vem, kako to — morda imava srečo, morda je to prirojen občutek —, toda vedno nama uspe najti pravo smer. Tako je bilo tudi tokrat. Množica žlebov in stolpov, nepregledno, razbito skalovje, krpice snega — kot spomin na že davno minulo zimo. Med njimi pa nevidna stezička, lepe poličke, čudoviti naravni prehodi in nato — žal prekmalu — vrh.

Palec — najostrejši karavanški dvatisočak. Vpisna knjiga častitljive starosti. In, seveda, kot vedno po doseženem cilju — pogled naprej, v Vrtačo, novi načrti, želja po neodkritih skrivnostih, po novih doživetjih. In spomini, za vedno vtisnjeni v tebi, spomini na pravkar prehojeno pot. Redarstvo. Lahko bi ga imenovali najzanimivejša plat vojske. Čudovita priložnost za spoznavanje človeških značajev. V nekaj mesecih se pokaže vse: volja do dela, prijateljstvo, želja po »komandiranju«, trma, upornost. Ničesar ne moreš skriti. Vse dobre in slabe strani človeka slej-

*koprej pridejo na dan. Lahko se sicer zadržuješ nekaj dni ali celo tednov, toda na koncu se vedno pokažeš v pravi luči — takšen, kot si.
Zares težko je spremeniti človeka!*

Tokrat sem sam. Sam s svojimi mislimi na poti proti vrhu. Odločim se za Kalški greben. Petek je. Zadnji delovni dan v tednu. Danes ne bo nikogar.

Ne vem kolikokrat sem že rekel, da ne bom hitel. A kot vedno, kadar grem sam, se tudi danes zalotim že precej zadihan sredi strmine. Po daljšem počitku počasnim korak. Pod stenami Velikega Zvoha zavijem levo in že sem na široki kamniti polici, ki veže ostenje Velikega Zvoha s sosednjim Kalškim grebenom. Strm skalnat skok me zvabi z markirane poti. Uživam v lahkem plezanju čez velike sive plošče. Malo pod vrhom mi jo zagode ruševje in ko se prebijem čezenj, sem že na prijetnih tratah planine Dolge njive.

Potem bi se pa kmalu izgubil. Z lahkoto sem našel prehod na veliko planoto pod škrbino, nato pa sem v snegu zgrešil markirano pot. Moral sem se kar malo potruditi, da sem skozi morje rušja našel najlažjo pot na greben. Od tod sem brez težav po že dobro znani poti dosegel vrh.

ISKANJE PRAVIH POTI

Nástava. Prva ura od 7.25 do 8.10, druga ura, ..., deveta ura od 17.25 do 18.10. Samoupravljanje, kapitalizem, NOB... — stokrat prežvečene misli. Težko za tiste, ki so to slišali že najmanj trikrat ali štirikrat, še težje za tiste, ki o vsem tem nimajo pojma.

A na srečo ni samo to nastava. Najdejo se lepe misli, zanimive teme, ko z užitekmu posluššaš in vsrkavaš vase, najdejo se misli, ki ti bodo prišle hudo prav v življenju. Redke so te ure — a zato toliko bogatejše in hvala desetarjem in starešinam zanje!

Misel na ta greben me preganja že vse od takrat, ko sem prvič stopil v Repov kot. Zeleniške špice — že davno odkrit greben, eden od prvih večjih podvigov naših alpinistov. Strme stene, lepo oblikovani stolpi, globoke škrbine, drzna izpostavljenost, izredna dolžina — jamstvo za lepo doživetje in številna presenečenja. Ruševje, stezičke, ki se pojavljajo in izginjajo, številne nebodijhtreba vrnitve, ostrí nedostopni stolpi, to so lastnosti, ki obetajo razburljivost, jezo, užitke in radosti.

Prvič nama ni uspelo najti prave poti na greben. Dala sva se premamiti vabljivim prehodom v desno, nato pa sva za kazen plezala čez ruševje. Na greben sva sicer prišla, a za tisti dan sva imela vsega dovolj in sva jo kaj hitro ucvrla v dolino.

Drugič je šlo bolje. Našla sva pravo grapo, ki naju je brez večjih težav pripeljala na greben. Od tod sva v prijetnem plezanju kmalu dosegla Staničev vrh. Nisva se namenila preplezati celotnega grebena. Šla sva le pogledat, da se prepričava o svojih lastnih sposobnostih. Brez težav sva splezala v škrbino in od tod na drug stolp. Videla sva dovolj.

Pred nama je bilo še pol dneva, za v dolino je bilo še prekmalu. Zato sva pogumno zakoračila v morje rušja, ki se je razprostiralo proti Kamniškemu dedcu. Hotela sva spoznati tudi ta manj privlačni del grebena. S težko muko sva se prebijala skozi rušje in upala, da ga bo enkrat le konec. A ko sva se končno le izkotala iz »dreka«, naju je čakalo neprijetno presenečenje. Pred nama je bil greben, oster kot nož, povrh vsega pa tako krušljiv, da sva samo čakala, da vse skupaj zgrmi v dolino.

Imela sva dve možnosti: ali tvegati in se spustiti daleč navzdol v neznano ter obiti greben, ali se vrniti tja, od koder sva prišla. Na bruhanje nama je šlo, ko sva se ozrla nazaj na vso to rušje, toda zmaga je pamet. »Na levo krug,« kot pravimo v vojski in — ne, poti nazaj raje ne bi opisoval. Povedal bi le, da je bilo hudo in da sva preklinjala vse po vrsti: sonce, rušje, svojo neumnost in radovednost, ki naju je zvalila tja gor.

KLJUB VSEMU DNEVI MINEVAJO

Óstav! Pravica starih vojakov, desetarjev in starešin. Neštetokrat izgovorjena beseda, od mladih vojakov tako osvojevana. Vse, kar je narobe, vse to je »óstav«. Prah pod posteljo — óstav, cigaretni ogorek na dvorišču — óstav, slabo zložena obleka — óstav. Samo ena beseda, mnogokrat izrečena prehitro in nepremišljeno — in vse je treba znova. Samovoljnost in lenoba enega samega vojaka povzročí ponovno delo vseh vojakov v bateriji. Da, tu zares velja načelo: vsi za enega, eden za vse!

Se spomniš, kako sva hotela na Vrtačo, pa sva se zadnji hip premislila in krenila levo na tisto strmo, pozabljeno pot, ki zavije malo nad Tinčkovo lovsko kočjo in vodi k Roblekovemu domu? Bilo je soparno, oblačno vreme. Dišalo je po dežju. Vlekla se je tista pot kot le malokdaj in precej utrujena sva prisopihala do doma. Potem pa — kakor da bi se nekaj premaknilo — je šlo vse lažje in lažje, vse hitreje in hitreje in mimogrede sva stala na vrhu.

A žilica nama ni dala miru. Kot že tolikokrat sva tudi tokrat skrenila z obljudene poti na velik plaz, ki preseka razdrapano ostenje Begunjščice in se konča daleč spodaj na Smokuški planini. Nisva bila

popsem prepričana, da se lepo izteče, a brez tveganja ni niti zadovoljstva, še manj užitka.

Ni nama bilo žal. Še ena nova »pot«, še eno nepozabno doživetje, še en nov biser v bogati zbirki spominov.

Dnevi minevajo. Sicer počasi, pa vendarle. Sonce sije že skoraj dva meseca, kot nalašč, kot da bi tudi narava vedela, da služim domovini. Vsak večer gledam na Pohorje, štejem dneve in upam, da bo nekoč le prišel tisti dan...

STENA — PROSTO PO HOMO VULGARISU

POT, ZA SPREMEMBO BREZ MARKACIJ

NADA DOBNIK

Sedim na šopu trave in pazim; da ne izgubim ravnotežja. Svet se je tu postavil pokonci; stena se dviga naravnost h koščku modrega neba nad menoj. Pod menoj pa — ah, kaj bi gledala tja dol! Če mi zdrsnje, se bom ustavila šele tam spodaj blizu Aljaževega doma. In na to ta hip raje ne mislim.

Gledam vrvi, ki niha po skrotju. Trije so že okrog tiste zoprne skale, samo Lovro in jaz sva še tu.

Odlepim se od tal. Previdno stopim tistih nekaj korakov do vrvi. Saj bi zmogla brez nje, vendar je tako bolj zanesljivo. Spuščam se. Le kako to, da ves ta drobir, ki se melje pod nogami, ne zgrmi pod Steno?! Noge iščejo trdne stope. Prvič sem v Steni. Koliko sem sanjala o njej! Hrepenenje in bojazen sta se mešala v čudno stisko telesa in duha... Pri tem pa sploh še ni minila cela večnost od takrat, ko sem govorila, da bom na Triglav prišla takrat, ko bo nanj vozil avtobus!

IZGOVORI ZA ZAČETEK

Zdaj pa sem v Steni. Nazaj ne morem več. In ne želim. Pot je samo naprej, iz stene, iz mraka... kot v življenju. Samo naprej! Že stopicanje na mestu je lahko nazadovanje. Nazaj ni življenje...

Smo že skupaj — skoraj: samo še čez tole sitno skalo. Stegnem se — uh, nisem vedela, da imam tako dolge roke, ko so mi vsi konfekcijski rokavi vedno predolgi! Tako. Globoko vdihnem in izdihnem. Ta del je za mano. »Krasno ti je šlo!« pravi Mara navdušeno. Primož ne reče nič, le postrani me ošine s pogledom, ki pravi, da sem se kar obnesla, jaz, Mlakarjev homo vulgaris, ki najraje rine za rdečo barvo. Sicer pa mi je nekoč že obljubil, da si bo dal v nahrbtnik kamen z markacijo, da ga bo imel za vsak primer pri roki...!

Tudi Lovro, najstarejši in z največ izkušnjami, je že tu. Vrv se je malce zapletla in možka jo morata urediti, da bo prav. Potem gre nekaj časa brez vrvi. Hodi se

kot po čisto navadnem skrotju. Tu in tam nas ljubko pozdravijo Zoisove zvončnice. Ne morem si kaj, da jih ne bi pobožala. Kot nostalgičen spomin na pohlevne, mehko zaobljene griče, polne borovnic in resja in gob, med katerimi sem rasla. In ko dolgo še slutila nisem, da obstajajo tudi špiki, ki vrtajo nebo... Lepega dne pa je Primož odprl vrata in izjavil:

»Drugo soboto gremo na Triglav. Boš šla z nami? Veliko žensk gre, veš.« Tisti »veš« je marsikaj povedal. Predvsem pa — da tudi jaz zmorem, če bodo zmogle vse tiste ženske.

Vendar še ni bil čas. Dvomljivo sem ga pogledala: nimam nahrbtnika, nimam čevljev, nimam kondicije, sin je še tako majhen... Izgovori! Nekje daleč pa se je blede oglašala podoba zelenega Pohorja iz otroških let, Boč in Čaven sta se pririnila v ospredje, zadišale so gorske košenice, polne sviščeve modrine... Seme je bilo posejano. A z njim nisem šla. Še ne.

PRHA — IN POTEH PRAVLJICA

»Pazi, Nada!«

Za pest debel kamen leti proti meni. Kolikor se da naglo odskočim iz njegove vpadnice in se stisnem k steni. Tik ob meni odzvižga v dolino. Šele zdaj opazim, da se je skrotje spremenilo v navpično steno. Zaneslo me je v mislih, zato postanem bolj pozorna. Primož in Lovro sta menda zašla nekoliko v levo in zdaj iščeta pravo smer.

Čakamo. Gledam te stroge oblike, globoko vdihavam rezek zrak. Pri vsakem vdihu me komaj zaznavno zapeče v nosu. Kakšno srečo imamo z vremenom! Ne vem več, kolikokrat sem že bila v hribih premočena do pod kože, a tako, kot se nam je na turi na Hochstadl zlivala voda za vrat, se potem le ni več zgodilo. Toda bilo je na moč zanimivo. Pot (kaj pot, nekake stopnice v nebo!) so prepredali pravcati hudourniki, v katere smo zagazili tudi do gležnjev, in krepak tuš nas je pral od zgoraj. K sreči je to kopanje trajalo »samo« tri ure, zato pa nas je narava naslednji dan poplačala z bleščečo jas-

nino in nebeško modrim jezercem na višini 2200 metrov. Kdo bi potem še mislil na to, da je ta presneti Törlweg trajal debelih pet ur! Najprej si sestopil po strmem plazu globoko v zeleno krnico, se potem dvignil po skalah na naslednji vršiček v grebenu, se na drugi strani po potujočem melišču pridričal do prave idilike iz macesnov, spet lezel po rdečem skalovju kvišku — in konca še kar ni bilo. Prava poslastica za vse, ki ljubijo globoke spuste in visoke vzpone, množene same s seboj, na eni sami turi! Ko si prisopihal na zadnje sedelce, ves obupan, s srcem v ušesih in bobnanjem v možganih, že z malo manj kot fatamorgano pred očmi, in si pokukal na drugo stran, ves v grozi, kaj te še čaka, se je fatamorgana res prikazala: 200 ali 300 metrov pod seboj si zagledal modro oko z odbleskom okoliških vršacev... Pa si si pomel oči, pogledal še enkrat — res je bilo tam. Jezero. S pravcatim hotelom na obali, s kosilom...

SNegu NE ZAUPAM

»Tule bo v redu,« slišim. Pogledam za glasom. Strašno strmo je videti, vendar so dobri oprimki. No, seveda, to so tiste Bele plati. O njih sem brala. Pa še o marsičem drugem. Nekoč se mi še sanjalo ni, da imamo toliko planinske literature. — Najprej pa je treba tule čez. Prilepim se na steno, nočem misliti na nevarnost, dvigam se precej hitro in brez težav. Že sem na vrhu. Potem visimo drug za drugim v zajedi, vendar se vzpenjamo še kar udobno, kot po svojevrstnih stopnicah. Ko še dvakrat preprimem, se svet za hip potožji. Tu sedemo in se v pobožni zamaknjenosti zatopimo v brezkraino tišino okrog sebe, v deželo z drugega sveta, kjer nas še sončni žarki ne dosežejo. Nekam slovesno se počutim, niti sledu ni o kakšni utrujenosti. Saj, zato pa so me v začetku mojega planinarjenja kljub dobri volji pestile različne težave. Po sestopu s Stola so me še ves teden bolele mišice v stegnih, po turi na Škrlatico sem še nekaj dni čutila težak nahrbtnik na ramah. In koliko časa sem potrebovala, da sem se naučila hoditi po melišču!

»Zdaj pa naprej, če hočemo še danes domov!«

Pogumno prelezem nekaj naslednjih težav in sem sama s seboj zadovoljna. Primož spredaj že navija vrv. Pred nami je Grapa z dolgim, strmim snežiščem. Trdneje oprmem cepin, nekaj takega kot mrščavica mi strese notranjost. Nikoli nisem prav zaupala snegu, ni bil moj prijatelj. Še kot otrok sem raje sedela ob topli peči in brala pravljice. Snežna kraljica... Nisem je dobro razumela. Tisto o drobcu v očesu in srcu in o hudobnosti mi ni šlo v glavo. Kako je mogoče? Kar na lepem postati tako

hudoben? Kako čudno... »Nada, pridi se sankat!« sta vpila sosedova otroka mojih let. »Ne grem!« sem kričala nazaj. »Kar vzemita moje sanke, samo ne polomita jih!« In že sta se zapodila v mrzel dan. Le čemu se tako veselita? Ves popoldan sta se vozila, padala v sneg, se pobirala, sopihala navkreber, ves grič je odmeval od njunega vpitja. No, včasih sem se jima pridružila, a brez pravega navdušenja, čeprav sem znala sanke krmariti veliko bolje kot onadva. Zato sta se rada vozila z menoj. Šlo je kot strela — oh, kako! Ko smo se potem vsi vročih lic vrnili v hišo, nisem bila nikoli tako vesela kot onadva. Navadno sem kot volk planila na hrano, potem pa spet knjige v roke...

LESKETANJE JULIJSKIH MAKOV

Zgoraj se je nekaj zataknilo. Sneg smo že minili, zavili smo v levi izhod. Oba moška sta spredaj in nekaj motovilita z vrvo.

»Gremo!«

Odlepim se od skale, na kateri imam varno stojišče. Z rokama tipljem pred seboj. Zgoraj — nič, spodaj — nič, levo — nič, desno — nič. Prekratka sem. Oh, ti šment! Stopim na prste, stegnem se, kolikor se morem. S konci prstov začutim še kar zadovoljiv oprimek. Vendar je previsoko. »Za vrv primi, nič manj je ne bo!« Lovrov glas je, zdi se mi, čisto malo posmehljiv. Ne vidi rad, da na težavnih mestih ignoriramo »njegovo« vrv. Končno se le spravim gor in glasno sopem.

Še eno podobno mesto je. Hočem se prijeti... saj je vendar samo zrak! En napačen gib — pa bom dol. Misel je bežna; odgovor nanjo je srh, ki gre po telesu... in krčevit trepet v mišici...

Potem sem čez.

Čez nekaj časa priplezata še Nasta in Mara. Starejši sta od mene in želim si, da bi bila v njunih letih še tako spretna, kot sta onidve. Srečno naključje nas je zblížalo in danes je naše prijateljstvo trdno. Posebna »menjava« mu botruje: moč za vztrajnost, spretnost za izkušnje, preudarnost za pogum, razumevanje za razumevanje. In neomejena svoboda. Skupaj hodimo, ker nam je prijetno. Ker nas iskreno zanimajo doživlja drug drugega. Ker smo vsi enako zastrupljeni z gorami, skalami, prepadi, triglavsko neboglasnico, osamljenimi viharniki, ki tako čudno človeško stegujejo veje... Ker se nam vsem enako v nogah oglasi hrepenenje, če dolgo ne gremo... Ker...

Toliko je teh ker. Ko se z Maro še nisva prav dobro poznali, sem nekoč v njeni navzočnosti vzdihnila: »Tako rada bi šla na Špik, pa Primož nima časa!«

Tedaj se je oglasila: »Jaz bi tudi šla, greva skupaj.«

Znanci so zmajevali z glavo: »Pa kar na

Špič?! Sami?! In vrteli z očmi, češ, saj nista pri pravi. — Midve pa sva šli. Povzpeli sva se skozi Kačji greben. Ker je bil šele začetek julija, je bilo zgoraj nad macesni še veliko snega, žal ne čez celo melišče. Dva koraka naprej, enega nazaj — taka je bila najina pot. Ob njej pa so se srebrno zapeljivo lesketale cele kolonije belih julijskih makov. Obe imava radi gorsko cvetje, sem takrat spoznala. Potem sva kar laže premagovali strmino. Nazadnje pa sva iz Krnice do Mihovega doma še tekli, ker sva hoteli ujeti avtobus proti Ljubljani. Mara sicer pravi, da mi še ni čisto odpustila, ker sem jo »tako gnala«. »Nazadnje mi je bilo že čisto vseeno, če bi mi vsi avtobusi tega sveta pred nosom odpeljali.« Tako mi je dejala zadnjič, ko sva obujali spomine. Kar verjamem ji, saj sem tiste divje gonje imela tudi jaz dovolj. Ampak zmogli pa sva! Tudi to je nekaj: če zmoreš nekaj, o čemer si mislil, da ne bo šlo, da je izven tvojih moči.

Tudi o temle danes nisem bila čisto prepričana, da bom zmogla tako brez težav... Oh, tale skalca se pa majo! Čisto narahlo jo pobožam in obidem. Nad menoj je strm kamin, potem žleb in... Juh! Izstop! No, torej... Kaj naj storim? Ne vem. Kar gledam okoli sebe in nekaj čakam. Potem se vendar premaknem. Čestitati menda že moramo drug drugemu...

Šele zdaj, ko smo vsi skupaj, napetost popusti. Razgovorimo se, iz nahrbtnikov priromajo dobrate, še malo, pa s Primoževga kuhalnika zadiši kava. Kakšno razkošje! In kakšno praznovanje!

Čez čas že hitimo v dolino. Pot čez Prag se navzdol vedno vleče. Najbrž zaradi utrujenosti, čeprav prisegamo, da je ne čutimo.

Sonce je že skoraj zašlo, ko se končno le zložimo okrog mize v Aljaževem domu in glasno naročimo: »Pet čajev! Z limono!«

In svet je tako krasen...

Vojaki na gori

Plezanje po Himalaji, ki se ga lotevajo vojaki, je postalo zadnja leta v Pakistanu in Indiji karseda množično.

V Pakistanu je več vojaških skupin plezalo po Karakorumu. Julija 1987 je pakistanska vojaška odprava, ki je bila namenjena na Gašerbrum I (8068 m), v snežnem plazu izgubila štiri člane.

Poleti leta 1988 je močna indijska skupina protiletalskega regimenta delovala na območju Nun in Kun. Kar 95-člansko moštvo je odšlo iz New Delhija 15. junija. Goro Kun (7087 m) so naskočili v treh valovih: 22 mož je bilo uspešnih, nekateri od njih pa so to pot sploh prvič resno plezali. Goro Nun (7135 m) so naskočili po dveh smereh. Štirje člani odprave so dosegli vrh po težavnem in menda še nepreplezanem vzhodnem grebenu. 21 članov je prišlo na vrh po »normalni« smeri, ki poteka po zahodni strani. Vsi poskusi plezanja so del alpinističnega vezbanja vojakov; nenapovedana »vojna« na območju Siačena namreč zahteva specializirane bataljone in regimente.

J. Nyka

Topovi in razstrelivo za zaščito pred plazovi

Na območju Glacier National Parka v Kanadi poteka avtomobilska cesta (Trans-Canada Highway) 43 km daleč pod visokimi gorami, katerih vrhovi se dvigajo 2000 metrov in več nad asfaltem, z njih pa se pozimi prožijo snežni plazovi po 160 plazinah. Plazovi se trgajo na najmanj 140 območjih trganja in predstavljajo veliko nevarnost za promet, ki na cesti nikoli ne zamre. Kaže, da nobena cesta na svetu ni tako ogrožena. Varnostniki v tem parku pod vodstvom Freda Schleissa, ki svoje delo opravlja že 31 let, prožijo plazove z netrajnimi topovi, havbami in prožilci plazov.

Poročila vedo povedati, da se je število zrtev bistveno zmanjšalo, kar bi lahko bilo spodbuda tudi za varuhe tistih naših cest, ki jih ogrožajo plazovi, saj tehniko proženja dobro poznamo in jo ponekod z velikim uspehom že dolgo uporabljamo.

P. Šegula

Skrivnostna Bela gora

Skrivnostna in skorajda deviška gora Meili ali Ka Karpo (6740 m) je eden izmed najzanimivejših raziskovalnih objektov v Centralni Aziji. Stoji v jugovzhodnem kotu Tibeta na meji med Tibetom in provinco Junnan. Poleti leta 1987 se je na Meili poskušala povzpeti 10-članska japonska odprava, ki jo je vodil Gilčiro Watanabe. Bazni in pomožni bazni višinski tabor so postavili 17. in 19. avgusta, in sicer na višinah 4200 in 4750 metrov. Zaradi najrazličnejših težav in slabega vremena so se Japonci 1. septembra vrnili z višine 4950 metrov.

Lansko pomlad pa je poskusila tam ameriška skupina. V odpravi so bili tudi trije mladi alpinisti in skupina veteranov, med njimi Tom Hornbein, Nick Clinch in 74-letni Adams H. Carter, založnik American Alpine Journala. Slabo vreme je gornikom preprečilo, da bi prišli višje od 5000 metrov in tako se je skupina sredi lanskega junija vrnila v Ameriko.

Adams Carter je izkoristil bivanje v tem predelu sveta, da je raziskoval lokalna geografska imena. Kolegu Józsefu Nyki iz Poljske je pisal, da Kitajci uradno imenujejo to goro Meili, vendar ima tudi izvorno tibetansko ime Ka Karpo, pri čemer pomeni beseda »karpo« »bela gora«. Iz tega Nyka sklepa, da bi utegnili tudi Karpat, ki ležijo med Poljsko in Češkoslovaško, dobili ime po tej starodavni besedi ali korenu. — Carter tudi poroča, da živijo prebivalci ob vznožju tega gorskega masiva v zelo primitivnih razmerah in da so nekateri od njih to pot prvič videli belega človeka.

Častljiv jubilej

Pred 415 leti, leta 1574, je v Zürichu izšel »De Alpihus commentarius« — komentar o Alpah. Avtor, švicarski teolog Josias Simler (1530—1576), je tako prvič predstavil to gorstvo z vsemi spoznanji, ki so bila do takrat na voljo. Delo je bilo do konca 18. stoletja standardno delo o Alpah in je še dandanašnji dragocen in zanimiv zgodovinski dokument o Alpah. Simler je v njem prvič nanizal tudi nekaj turističnih nasvetov.

VELIKA PESEM NARAVE OKOLI MESTNEGA VRHA (KOČEVJE)

DUŠA, POLNA ČRNEGA TRUBADURJA

PETER VOVK

S pogledom objemam staro mahovnatu bukev. Bakreno zeleno modra perutnica se ustavi na veji, zavita je še v jutranji hlad. Nejasni so še obrisi gibov. Med priprtimi očmi zagledam veliko črno kepo. Divji petelin — črni trubadur stoji na veji, širi pisana plahutajoča krila. Zdi se mi, da se me skoraj dotikajo.

Čutim dih razprtih peruti, objemajo me v svoj čar. Moje besede molče. Perutnice se odmaknejo, oči zapro. Prsi se napno, grlo mehko izboči. Vsa narava otrpne, kot bi se bała skaliti prvo katico. Telek, telek, se glas izvija iz vej. Bliža se, sprva rahel in tih. Polaga na uho opoj dehtečega jutra, pravicati snop pomladnih vonjav.

Spušča se z rahlim letom ptice, prebuja gozd iz tišine.

Čuti mi oživijo, ostrmim nad petjem črnega trubadurja. Motrim ga z občutkom nenavadne radosti. Sliši se, kot da nekdo prav tiho šepeta. Prevzema me tisti drget duše, ko se mi zdi, da sem se povzpел v višji svet.

Zdi se mi, da so v dvorani iz stebrovja débel prižgane vse luči. Praznično razpoloženje se mi zdi. Veliko tišino zmoti plahutanje s krili. Slišim šumenje perutnic med drevjem. Počutim se, kot bi me davil strah. Nekaj prileti na staro mahovnatu bukev nad menoj, zelo hrupno in šumno. Dalj časa se divji petelin razgleduje na vse strani. Razčiščuje se prostor med drevesi.

Zdi se mi, kot da so se drevesa zamaknila, da bi bolje videla velikega pevca. Zamaje se veja v tišini. Moje samotno srce vzdhrti. Iz petelinjega grla se izvija pesem. Prisluškujem ji, oglašča se leseno, klopotajoče, zvonkozateglo. Nekaj se premakne, temno je in sklonjeno. Bdim nad nemirnim premikanjem črne velike ptice zaradi skrivnosti, ki se bo v jutranjem svitu pojavila pred menoj.

Stvari in predmeti se spreminjajo sproti. Nekaj slišim kot sikanje in prskanje, kot razburjenje. V ljubosumju izteza veliki petelin vrat, zapira oči, kleplje in brusi v tihó jutro. Od preprostih petelinjih kitic zastanem kakor ura, ki se je razbila. Z iztegnjenim vratom in našopirjenim perjem na vratu in glavi, z razprostrtim in pridvignjenim repom in povešenimi krili moti jutranji mir.

Zdi se mi, da se petelinji zvok premika z vrha stare bukve s tihó previdnostjo navzdol proti meni. Svetloba se izmotava iz temin gozda; bela tišina pada z najvišjih

vej. Moj pogled se tihotapi na vrh stare bukve. Veje ne morejo več zakriti velikega pevca. Sončni žarki rišejo oblike velikega petelina. Telek, telek, se glas izvija iz grla.

V zamahujoči luči jutra vstaja pred meno v belo svetlobo potisnjen črn trubadur. Svoj črni kovinski plašč omoči v jutranjem hladu in skoz kljun preceja pesem pomladi.

Ko se med drevjem zasvita, se spusti na tla. Začne se smukati okrog kokoši. Ko jim obdvorí, se že dani. Zleti nazaj na bukovo vejo in še enkrat zapoje svojo sončno pesem. Po končanem petju nenedoma odleti.

Ostanem spet sam z velikim doživetjem v duši.

Motrim sence drevesa, svetlikanje sonca, čisto rahlo, zastrto z vejami, z zeleno tančico iglic. Sanjarim, dihati sploh ni več treba. Tišina jutranjega gozda je lepa, kot čudežna glasba. Zdi se mi, da je petje divjega petelina odzven neslišnega glasbila, ki ga uho le sluti. Nekaj se zgane; nič ni, le kapljica pade z veje.

V zraku visi nemir drevja, ptičev in živali. Jutro dehti po gostem, lepljivem hladu smrek, bukev in jelk. Petelinje melodije se zarišejo v tišino. Uživam v lepoti zvokov. Ves prevzet od ptičjega petja poslušam, gledam in molčim.

Petje draži uho, prepevanje, stkano iz nežnih vrvičastih črt. Zvok je iz čistih petelinjih glasov preišt. S samotno obloženo petje plava po zeleni površini gozda. V tišino zasejan glas petelina doni. Petje zveni kot najtišji motivi na violini. Duša se mi utaplja v petelinjem petju. Ena sama ponižna zamaknjenost me je, sam sebi nekaj šepetam.

Žareče niti sonca tipljejo velikega petelina na mahovnati gredi stare bukve. Tihí svet mahu, lišajev, drevesne skorje, iglic in listov onemi. Glasnejši postaja zrak, napet. Karkoli pričakujem, je nekaj posebnega. Vznemiri se mi srce v tišini. V mavrične barve se stiskajo sončne niti, črtala luči vise po vejah.

Iz mahovnate bukve se skozi veje preceja glas črnega trubadurja. Z odtisi drevesnih senc so popisane moje oči. Med smrekami je že nakopičen dan, vrhove objema sonce. Sončni žarki se raztegujejo in krčijo v hladnem zraku. Vse polno šumov, v zrak spuščениh, objema uho. Moje oči so polne v meglico zavitega divjega petelina — črnega trubadurja, srebrne rose, molčečega drevja, mrtvega kamna; strmé in mežikajo.

NEŽA MAURER

Drznost

Čutim pot pred sabo.
Lahko grem —
ali pa ne grem.
Ljubim, kogar ljubim
in še vse,
kar se mi zahoče.
Nebo je polno žarenja,
svet se zlati.

Samo da začutim,
kako se mi prepadna skala
pripija ob trebuh —
pa se lahko poletje konča.
Polno je do roba in čez:
zvrhan škaaf zrelega,
grenko omamnega hmelja.

ZVONKO ČEMAŽAR

Slutnja pomladi

Hrume, hrume viharji
nad ostrimi robovi,
v tišini nad gozdovi
izgubljajo se v zarji.

Ni daleč do pomladi;
že vonj prelestni slutim,
v globini prs ga čutim
kot kameniti skladi.

Če sem pohitel v góre
kot godec k svoji lutnji,
v pričakovanja slutnji,
kdo braniti mi more?

Krog mene vse je belo,
ko hodim skoz' gozdove,
čez znane mi plazove
in gazim, gazim v célo.

Na cilju! Mar potrebno
prenašati napore
bilo je take? Gore —
saj take so, kot vedno.

DANI BEDRAČ

Pesem

To niso sledi: je bolečina,
ki vedno se znova rodi
onkraj spomina. Izgine,
ko gora umije oči...

odmevi

**ZAKAJ PO
TICHYJEVI SMERI?**

Spoštovani urednik!

V poglavju »Na vrh po tekočem traku« v članku »Sedem Slovencev na šestem velikanu« je nekaj netočnosti, ki jih želim popraviti.

Za sestop z vrha Čo Oja po Tichyjevi smeri sem se odločil namenoma, iz želje, preplezati to znano smer iz pionirskih časov osvajanja osemtisočakov. Enostavneje, hitreje in varneje bi mi bilo sestopiti po naši smeri v severni steni, saj je bila do višine 7200 metrov opremljena s fiksnimi vrvmi in tremi višinskimi tabori. Svoj narhrtntk sem v bazni tabor prinesel sam. Pomoč Toneta Škarje in Pembe (Šerpa), s katerima sem se srečal ob enih ponoči na ledeniku Gjabrak (Kjetrak) v vznožju Čo Oja, kamor sta mi prišla naproti, mi je mnogo pomenila in sem jima zanjo nadvse hvaležen. Prinesla sta hrano in pijačo, predvsem pa sta mi s poznavanjem poti po ledeniku omogočila, da sem takoj, še v temi, nadaljeval sestop v bazni tabor in se tako izognil bivaku, ki bi mi zanesljivo poslabšal omrzline, dobljene med vzponom na vrh.

Hkrati se pridružujem protestu zoper članek »Po prskača« v Planinskem vestniku 11/88, ki je tudi mene neprijetno presetil. Menim, da tako pisanje ne sodi v glasilo planincev-ljubiteljev gora in Narave v celoti. Pobijanje živali ne glede na vse mogoče »utemeljitve« zelene bratovščine nima nič skupnega z zrelim in poštenim odnosom do Narave.

V upanju, da takega pisanja v naši reviji ne bo več in še bolj v upanju, da bo Planinski vestnik obdržal ali pa še izboljšal kvaliteto in zanimivost, značilni za čas, odkar ga urejate, Vas lepo pozdravljam.

Iztok Tomazin, Križe

**DENAR
ZA ODPRAVO**

V zvezi s člankom »Sedem Slovencev na šestem velikanu« (PV 1/89) prosim za objavo tegale popravka:

Tisti dan, ko je odprava Čo Oju odpotovala, celo isto uro, je podjetje, s katerim smo računali, dokončno odklonilo plačilo 13 600 dolarjev kitajski vladni agenciji. Brez tega plačila odprava v Katmanduju ne bi dobila niti vstopnih viz za Tibet. Po velikem trudu smo našli kreditorja, ki je že naslednji dan Kitajcem brzojavno

nakazal zahtevano vsoto. Tako smo izpolnili zadnji pogoj in odprava je brez zastojev tekla naprej. Kreditor je obljubil polno pomoč pri poravnavi dolga, tako da bo ta zadeva v kratkem zaključena — ali pa je že — brez slabega vpliva na letošnji program slovenskega vrhunškega alpinizma.

Ko sem odhajal, sem vodstvo naše zveze pisмено obvestil o rešitvi zadeve, nikakor ga pa nisem obremenil z njo. Zaradi zelo kratkega časa med odpravama K-2 in Čo Oju, zaradi vmesnih dopustov in zaradi vroče gospodarsko politične jeseni nam je uspelo zadnjih 75 odstotkov denarja za odpravo zbrati šele zadnji mesec. Celotni stroški so znašali približno 34 000 dolarjev.

Sicer pa podoben vprašaj do konca visi skoraj nad vsako alpinistično odpravo PZS, le da so bile zagate pri tej nekoliko bolj koncentrirane.

Tone Škarja

* * *

Odgovor oziroma pojasnilo se nanaša na naslednje stavke v omenjenem članku:

»V Ljubljani je imela odprava še eno železo v ognju: načelnik komisije za odprave v tuja gorstva Tone Škarja naj bi v tednu dni preskrbel denar in potem prišel za njimi... V tednu dni je odprl ničkoliko vrat, našel nekaj možnosti, sporočil vse to (deloma ustno in deloma pisмено) predsedniku Planinske zveze Slovenije Marjanu Oblaku — in odpotoval v Nepal. Predsednik si je izposodil denar, ga nakazal Kitajcem — in za osmerico slovenskih alpinistov se je odprla kitajska meja na prelazu iz Nepala.«

Kot pisec tega prispevka sem dolžan pojasniti, da sem omenjene podatke dobil na nekaj sestankih najvišjih teles PZS in seveda nisem imel nobenega vzroka, da tem podatkom ne bi popolnoma verjel. Kaže pa, da prihaja v vrhovih slovenske planinske organizacije občasno do nekakšnih nesporazumov, ki bi jih bilo koristno odpraviti — v dobro organizacije in njenega članstva.

Marjan Raztresen

AKCIJA, REAKCIJA, ZAMERA

Verjetno je nekaj normalnega, da ne gledamo vsi enako na mnoga vprašanja v planinski organizaciji. Kako se taka vprašanja razrešujejo, pa daje sliko o demokratični (ne)zrelosti organizacije in njenih članov.

K takemu uvodu me je spodbudilo branje zapisnika seje Meddruštvenega odbora Zasavja, ki je bila 18. decembra 1988 v planinski koči na Bohorju. Že vnaprej se za-

vedam, da bom zaradi tega pisanja deležen kritik, in sicer zato, ker se bom do nekaterih stvari javno opredelil, in zaradi argumentov, ki jih bom navedel.

Reakcija Meddruštvenega odbora Zasavja je sledila »Odgovoru zasavskim planincem«, ki je bil objavljen v 11. številki PV lani in odprtemu pismu mladinske komisije, v katerem odgovarjajo na obtožbe, zakaj seminarja za načelnike niso organizirali v kakšnem planinskem domu. Vsebinski odgovor in način, kako je reagiral MDO Zasavja, kažeta, da tovariši, ki sestavljajo omenjeni organ, ne trpijo preveč resnic, ki niso po njihovem okusu in volji. Na argumente nasprotne strani (gospodarske in mladinske komisije) so namreč odgovorili s klasičnimi prijemi iz zakladnice ideoloških bojev:

1. Odrekli so legitimnost organu, ki jim je odgovoril. Gospodarsko komisijo so proglasili za grupo ljudi, pri mladinski komisiji pa so namignili, da gre morebiti za stališča posameznikov, ki so zlorabili ime mladinske komisije.

2. Na argumente nasprotne strani niso odgovorili s protiargumenti, pač pa so jih proglasili za »sramoten dogodek za planinsko organizacijo« in potvorbo. Temu ustrezno so tovariši v Meddruštvenem odboru Zasavja takšno početje tudi obsodili in zahtevali od drugih, da prav tako primerno obsodijo in odstranijo take pojave iz planinske organizacije.

3. Svojim trditvam so dali večjo težo in legitimnost tudi s trditvijo, da govore v imenu 12 000 zasavskih planincev.

4. Napetost so povišali še z grožnjo, da bo tov. Kozole odstopil iz organov PZS, če se zadeve ne bodo uredile — se razume, da po meri njihove resnice.

Težko si predstavljam ozračje, ki bo nastalo, če se bosta gospodarska in mladinska komisija, na kateri letijo vse te obtožbe, odzvali prav tako srdito in izključujoče. Ali bo postal tak dialog vsakdanja praksa v planinski organizaciji? Da je to tudi možno, kažejo dogajanja v Jugoslaviji te dni.

Drugi del pisanja namenjam nizanju argumentov glede komisije za vzgojo in izobraževanje pri PZS. V zvezi s tem se po organih pa tudi v planinskem zakulisju pletejeto polnesnice in podtikanja. Zato bom izredno vesel, če bodo drugače misleči o tem vprašanju tudi javno predstavili svoje nasprotne argumente.

Komisija za vzgojo in izobraževanje pri PZS je bila ustanovljena z namenom, da koordinira izobraževanje med komisijami (mladinsko, alpinistično, gorsko reševalno službo itd.). Prav koordinacije pa je bilo v zgodovini njenega delovanja najmanj, tudi zato, ker komisije niso kazale pretiranega navdušenja, da bi se usklajevale med seboj.

Ta hip so po mojem mnenju v planinski organizaciji najbolj pereča naslednja vpra-

šanja s področja dela komisije za vzgojo in izobraževanje:

- uskladitev predmetnikov za vse izobraževalne programe v PZS (menda jih je čez 20);
- oblikovanje skupne politike do inštruktorjev v planinski organizaciji;
- približati planinsko šolo množicam z uporabo novih prijemov.

Trenutno razmere v planinski organizaciji niso takšne, da bi se ta vprašanja razreševala, čeprav bi se morala. Na eni strani ni ekipe, ki bi hotela in zmogla opraviti to nalogo, na drugi strani pa ni pripravljenosti komisij za te projekte. Bi pač morali pasti mnogi dolgoletni tabuji, ki so zgradili svojo avtoriteto prav na zaprtosti in ozkosti.

Zavoljo tega mislim, da je bolje, da komisije nimamo, kot pa da bi brezplodno sestankovala. Dopusčam kritiko, da je to moje stališče nekoliko defetistično, vendar ga bom spreminil le, če me bodo demantirale dejanske razmere. Če pa je glavni razlog za mnoge kritike dejstvo, da so planinski vodniki izgubili matično komisijo, potem naj se ustanovi nova komisija, katere naloga bo izobraževanje planinskih vodnikov. Taka rešitev bi bila edina logična, ne pa narobe, da pod krinko koordinacije dejansko izvajamo le enega od mnogih izobraževalnih programov.

Andrej Brvar, Ljubljana

STEZE SE ZARAŠČAJO

Planinarjenje je privlačno tudi v nižjih predelih, hribovju in gričevju, to je nekako do gozdne meje in morda še kaj čez. Steza je bilo tod včasih kar precej, saj so povezovale posamezne kmetije, pašnike, lovske »štante«, bile so gozdarske steze za na delo, na razgledišča in še kaj. Danes je teh nekoč skrbno vzdrževanih in preiščanih speljanih steza vedno manj, saj jih nadomeščajo »višinske« ceste, ki nekoč življenjsko nujne steze sekajo in celo zasipajo.

Hoja se je umaknila motorizaciji. Na planinski karti Savinjske in Kamniške Alpe (1974) je vrisana označena steza čez Vološko reber z Vologe k sv. Joštu (na novejši karti je zapisano Gmajna). Dolgo je tega (karte še ni bilo), ko smo jo zlahka sledili. Pred nekaj leti pa je bil mrlič v Vologi in je Remicova mama hotela kropiti, a steze skoraj ni več našla. Ob našem sedanjem povratku je Voložan povedal, da ni več sledu o njej. Tudi nova izdaja karte je nima več vrisane.

Z Vranskega (340 m) do Vologe (588 m) je sedaj asfaltirana cesta. Naprej do prelaza

Lipa (721 m) pelje cesta. Prejšnji stari kolovoz in steza čez Zadnje njive sta imela planinske oznake, rdeče črte na zemljevidu pa ni bilo. Na prelazu Lipa stoji pod lipo pri obnovljeni kapeli (l. 1983) spominsko obeležje: »V kraju Lipa na meji med Zgornjo in Spodnjo Savinjsko dolino je bil v času NOB 1941—1945 prehod partizanskih enot in kurirjev. Plošča, odkrita ob odprtju ceste, ki povezuje Spodnjo in Zgornjo Savinjsko dolino. Šmartno ob Dreti, Vransko, 22. julija 1987.« Leta 1954 so pod Lipo zgradili smučarsko skakalnico, ki je že dolgo ni več. Je pa nova stometrška na povsem drugem koncu (l. 1988, Mandrga).

Sončen novembrski dan nas je zvalil na Šentjoški vrh (1077 m, prej zapisano Krašica 1055 m). Po spominu smo skušali najti stezo. Morda smo našli začetek, toda steza se izgubi. Milan je menda našel izstop, torej stezo pred koncem. Vsi smo prišli do sv. Jošta (935 m) — in bila je enkratna hoja čez drn in strn. Brezpotje. Gospodar Remic je povedal, da si steze že on ne upa več poiskati; če bi bilo potrebno, bi šel kar ob električnih drogovih dol, kjer je presek, pa precej robdovja. Tudi nam je tako svetoval za vzpon.

Nad spodnjo cerkvijo je na obsežni košenini še zgornja sv. Gervazije in Protazije, ki pa razpada. S poraščenega vrha ni razgleda, pa menda tudi markacij ni; vsaj meni se ni nobena pokazala; bila pa je smerna tabla za vrh (nameščena leta 1972), če si šel od Planinca ali od spomenika II. grupe odredov.

Od Jošta pa še vedno drži dobro označena steza na Vransko mimo Pečenika in Treska čez Klokočovec. S konjem, ki ga ima gospodar na kmetiji, jo v snegu spluži do Pečenika. Mimo cerkve držita S in E6 (obe imata tu kontrolni točki).

Na vzhodnem pobočju tam nekje nad Kozjim lazom je spominska plošča: »Dr. Dušan Kraigher 8. 2. 1908, Vera Šlander 19. 2. 1921, padla 15. 6. 1943.« Tu sta bila pokopana le do svobode. Ploščo je težko najti. Nižje in naprej proti Krašici (gozdarsko-lovska koča GG Nazarje) je skrito obeležje partizanski bolnišnici: »Tu je bila ob februarja 1944 do maja 1945 partizanska bolnica. ZB Šmartno ob Dreti. 3. septembra 1983.« Zelo enostaven dostop je z Lipe, kjer se malo nad prelazom odcepi steza na sever (začetek označen s smerno tablo: Partizanska b.). Steza do Štrukljevih peči (z njih razgled!) je kar dobra, naprej pa se zarašča. Z malo iznajdljivosti in čutom za orientacijo je mogoče najti Krašico, pa po sreči morda še oznako za bolnišnico. Meni so domačini pokazali povsem drugo previsno skalo, kjer naj bi bila. Oboje, grob in previsno skalo, smo si ogledali na lepo nedeljo po maši skoraj vsi domačini z Rovta, ki so bili tam. Obljubo, ki so mi jo dali pred leti,

so domačini sedaj izpolnili. Torej se lahko še zaneseš na kakega hribovca.

Na spust z Jošta me veže tole doživetje: Štirje planinci stopamo navzdol proti Lipi, navzgor pa dva s košem, v katerem so bile rože (1980). Beseda je dala besedo, tako prisrčno in prijateljsko, da smo še eno zapeli, se poljubili in razšli. Srečali smo se prvič. Se bomo še kdaj?

V dolini tega ne doživiš.

Božo Jordan,
Dobriša vas

ZAKAJ V GORE?

*(Ko brez miru okrog divjam,
prijat'li vprašajo me: kam?)*

Večkrat sem se spraševal, ali ni bila moja hoja v gore popoln nesmisel: trošil sem energijo, pa nič dobil.

Nato sem se spomnil, da so me v hribe vodili moji starši, predvsem še oče. Njihovi starši pa niso lazili po hribih.

Od kod tedaj tako nenaden zagon hribo-lastva eno generacijo nazaj? Odkrivanje Amerike na lastnem terenu? Pot na Luno v civilizaciji kamene dobe?

In kam tedaj, ko bo zadnji košček sveta že odkrit?

Na žalost so dogodki zadnjih dni potrdili moje hipoteze: ko je vse odkrito, se začne — razkroj.

B. Ogrizek, Kranj

KAM Z ORIENTACIJO?

V letu 1989 je odbor za orientacijo pred razpotjem: na PZS nam namreč na lep način odrekajo gostoljubje. Glede na to, da Planinska zveza ni zainteresirana za tekmovalno orientacijo in da mislijo, da v planinskih društvih tudi ni interesa, bi radi ukinili odbor.

Že v letu 1988 odbor od PZS ni dobil nikakršnih sredstev in jih tudi v letu 1989 (verjetno) ne bi.

Kot vodja odbora lahko rečem, da od PZS v zadnjem času nismo imeli nič. Vse, kar smo v letu 1988 storili (tudi izvedba lige), je delo zagnancev, ki so svoj trud nemalokrat tudi financirali iz lastnega žepa. Zato tudi nimam nobene želje nadaljevati delo v okviru PZS, posebno še, ker je tudi za primer, da letos še delujemo v okviru PZS, postavljena želja (zahteva), naj najpozneje v dveh letih spravimo skupaj orientacijsko zvezo in zapustimo PZS.

V pogovorih z nekaterimi člani odbora in drugimi iz PD sem ugotovil, da odločitev več ali manj prepuščajo meni. Nihče pa se ni zavzel za to, da ostanemo pod PZS.

Po vseh teh pogovorih in pogovoru na PZS sem prišel do nekaterih ugotovitev.

Še najboljše bo, če čimprej ustanovimo zvezo. Pogoj za ustanovitev je obstoj treh klubov, ta pogoj pa bo po ustanovitvi klubov v Mariboru in Cerknem izpolnjen. Res je, da nam manjka ljudi, ki bi aktivno delovali na tem področju, toda vsaj tako, kot smo delovali do sedaj, lahko na začetku delujemo tudi pod novim imenom.

Razvoj OT, način tekmovanja itd. pa zahtevata reorganizacijo odbora že sedaj. Do ustanovitve zveze bi odbor formalno deloval v okviru PZS zaradi članstva v PZJ in obenem v mednarodni orientacijski zvezi (IOF).

Vsako društvo, ki se ukvarja z OT (ne glede na to, ali je planinsko društvo, taborniški odred ali kakšno drugo društvo ali klub), bi imelo v odboru (zvezi) vsaj enega predstavnika. Poleg teh bi bili v odboru še vsi drugi, ki jih to zanima in želijo delati na tem področju.

Znotraj odbora bi oblikovali vsaj naslednje tri skupine:

- 1. skupina bi skrbela za orientacijsko ligo (koledar, razpisi, rezultati, sodelovanje z organizatorji, kontrola nad tekmami...);

- 2. skupina bi skrbela za področje kart; njena naloga bi bila spodbujanje pri risanju in izdelavi kart, iskanje možnosti za izdelavo, kontrola kart, enotno izdajanje na področju Slovenije in nasploh vse v zvezi s kartami;

- 3. skupina bi skrbela za vzgojo kadrov; njena glavna naloga bi bila organizacija (ali pomoč pri organizaciji) tečajev, ki so pomembni za napredek orientacije (šola orientacije, začetni tečaj, nadaljevalni tečaji, tečaj za traserje, za vaditelje...). Izdelala naj bi tudi programe za te tečaje.

Te tri skupine bi bile najpomembnejše. V vsaki skupini naj bi bili vsaj trije člani, katerih naloga bi bila, da bi na svojem področju vodili delo. Na začetku bi se vsi skupaj dogovorili za cilje na teh področjih, naloga posameznih skupin pa bi bila, da nekako vodijo to delo. Če bi bilo potrebno, bi s problemi seznanili vse in po potrebi v delo vključili tudi druge (morda tudi izven članov odbora), večinoma pa bi skrbeli za izvrševanje skupaj dogovorjenih nalog. Morda so opisane naloge (predvsem pri 3. skupini) prezahtevne, vendar so to dolgoročni cilji.

Tako si zamišljam delo odbora ali zveze v prihodnje.

Poleg teh skupin bo potrebno imeti še nekoga, ki bo skrbel za propagando in stik z javnimi občili. Naloga vodje odbora naj bi bila koordinacija celotnega dela, pridobivanje finančnih in materialnih sredstev in druge vodstvene zadeve.

Da bo odbor lahko dobro deloval, menim, da je taka organizacija dela nujno po-

trebna, zato pa potrebujemo podporo društev in tudi aktivno pomoč (vsako društvo bi moralo imeti nekoga za delo v odboru).

Roman Volčič, Cesta na Brdo 84,
Ljubljana

NERESNIČNE OBTOŽBE

Friderik Uzman v Planinskem vestniku št. 12, december 1988, javno obdolžuje, da naj bi njega in skupino oskrbnik Kovinarske koče v Krmi »odrl na meh«. Kadar kdo kaj javno piše in obdolžuje, mora seveda vedeti, o čem piše in kaj obdolžuje. Navedel bom samo nekaj najnujnejših dejstev:

1. Kovinarska koča v Krmi ni nudila jedi, ki se imenuje enolončnica. Za to jed se ve, da je priprava zelo enostavna — v bistvu zgoščena juha iz kocke. V ponudbi je bil le ričet, jota ali fižol s kruhom po ceni 4000 dinarjev. K vsaki jedi sem priložil velik kos kuhanih rebrc (približno 30 dkg). Rebrca so veljala dodatnih 4000 dinarjev in jih F. Uzman in skupina niso odklonili. Navedem naj še, da so bile porcije precej večje od običajnih.

2. Ni resnica, da je bil kos kruha 1000 dinarjev. Pšeničnega polbelega (»socialnega«) v ponudbi nisem posebej zaračunal. Specialni kruhi pa so imeli isto ceno kot v trgovini in se je vsak obiskovalec lahko prepričal po originalni embalaži in nalepki cene trgovine, kjer smo ga nabavili.

3. Na kakšni osnovi izpelje F. Uzman trditev o ceni kave? Takšne cene v koči nismo mogli zaračunati za eno skodelico, ki je takrat imela ceno 1000 dinarjev. Ni mi znano, po kakšni logiki naj bi obiskovalcem zaračunal 3000 dinarjev. Nihče mi na kraju samem cene ni ugovarjal in tudi kakovosti ne. Vsakemu gostu sem bil pripravljen ustreči in tudi upoštevati reklamacijo ter jo na koncu sporazumno rešiti.

F. Uzman je 10. avgusta lastnoročno vpisal v Planinsko knjigo pod št. 814, da je iz Hoč pri Mariboru, v rubriki o članstvu v PD je napisal, da je zaposlen v ČP Mariborski tisk, smer njegovega prihoda je bila Dovje in odhoda Vodnikova koča. Obiskovalci, ki niso planinci oz. člani PD, običajno napišejo »ne«.

Še nekaj ad hoc razmišljanj ob sporočilu F. Uzmána.

Za oskrbnika koče sem se odločil bolj iz radovednosti in po naključju. Ob prevzemu oskrbništvá sem se zavedal spoznanja uveljavljenega psihiatra Jakoba M. Morena, ki se je umaknil fašističnemu pregonu v ZDA in ki v delu »Who shall survive« ugotavlja, da so ljudje razporejeni v prostoru na podlagi zakona družbene gravitacije, ki velja

za vse vrste grupacij na oziraje se, kakšni so njeni člani. Med ljudmi se tako vzpostavljajo procesi naravnega privlačanja in odbijanja, ki so posledica afektivnih točk v človeku. Iz načina pisanja, ki ga ponuja pisec, je dovolj eno sklepanje, da gre za slednje procese, na katere pa oskrbnik ne more vplivati. Prikazovanje objektivnega dejanskega stanja je potemtakem resno vprašljivo.

Moja izkušnja s pravimi planinci v minulem letu je, da so ljudje dobre volje; z njimi sem preživel prenekatero lepo urico. Naključne obiskovalce koč in planin v večini primerov ta prisrčnost ni odlikovala in uveljavljali so način »gostilniškega obnašanja« v slabšalnem pomenu.

In še na koncu:

Vso letno sezono sem se trudil, da bi z dobro in solidno postrežbo čimbolj ustregel vsem željam planincev in obiskovalcev. Smatram, da cene niso bile pretirane za tisti čas in se zato čutim še toliko bolj prizadetega, saj F. Uzman blati moje ime in ime koče v Krmi.

Oskrbnik Kovinarske koče v Krmi
Aleksander Klinar,
Jesenice

iz planinske literature

S planinstvom do zdravja

Konec lanskega leta so imeli planinci Sarajeva možnost in lepo priložnost spoznati manifestacijo »Dnevi planinstva — Sarajevo 88« in sodelovati na njej. Enega od večerov so posvetili temi »Planinstvo — pot do zdravja«, ob tej priložnosti pa so ob diapozitivih in priložnostnem predavanju predstavili knjigo magistra Ševka Kadrića »S planinstvom do zdravja« (Planinarenjem do zdravlja).

Predvsem moram tudi bralcem Planinskega vestnika knjigo najtopleje priporočiti.

Na 76 straneh formata 12 × 20 centimetrov predstavlja avtor štiri zelo zanimive celote, ki so druga drugi pogoji; teoretično se dotika zdravja kot največje vrednote, ki jo človek lahko ima in ki jo pravzaprav lahko zasluži vsak dan. To »zasluži« avtor podrobno pojasnjuje, ko odgovarja na vprašanje »kako«.

V drugem delu je z logiko verige predstavljen mini vodnik po osrednjih bosenskih gorah; to so Trebevič, Bukovik, Romanija, Ravna planina, Jahorina, Treskavica, Bjelašnica, Zelengora, Volujak, Bioč in Maglič; toda čeprav Bioč ni bosenska gora, je avtor napravil majhen greh, ker jo je uvrstil sem: zaradi lepote verige, ki obdaja Trnovačko jezero in ki je pravzaprav gorska celota.

Tretji del pripoveduje o planinskih dejav-

nostih, o vsem tistem, kar daje planinstvu lepoto in globok smisel, to pa so pešačenje ali popotništvo, alpinizem, speleologija in jamarstvo, turno smučanje, prehrana v naravi, orientacija in drugo.

V četrtem delu pripoveduje o planinski zabavi, o pomenu gorništvu za obrambo ter o organiziranju planinskih družin.

Vsekakor je vredno omeniti enega od recenzentov te knjige, Draga Bozjo, ki je o tem delu med drugim zapisal: »Pomembno je, da bo avtor te knjige številne mlade pa tudi starejše ljudi v urbanih in nenaravnih okoljih nedvomno spodbudil k temu, da se bodo vračali k naravi, vsaj občasno. Če bodo samo enkrat začutili lepoto gorskega pejzaža, čarobnost gorskega izvira in bistrega potočka, preplezanega ali prehojenega gorskega vrha, moč, da se uprejo nevihti in neurju, da zmorejo strmino, da premagajo sebe in svoje slabosti, potem bo pisana beseda Ševka Kadrića dosegla popoln uspeh, planinska družina pa bo dobila nove člane.« Nedvomno je treba vsaj omeniti tudi uvod uredništva te knjižice, v katerem je med drugim zapisano, da planinske aktivnosti uresničujejo v Sarajevu tudi v okviru Univerzitetnega planinsko smučarskega društva Bukovik, ki pri izvajanju svojih programskih nalog spodbuja in razvija tudi publicistično dejavnost. »Potrebo po knjigi s tako vsebino,« piše v uredniškem uvodniku h knjigi, »je bilo čutiti že dalj časa — ali bolje rečeno, to je sploh prvi naslov te vrste pri nas in upamo, da bo izpolnil naša pričakovanja glede animacije, informacije in propagande planinstva.« Založnik knjige je Center za družbene dejavnosti Sarajevske univerze (Centar za društvene dejelatnosti Sarajevskog univerziteta).

Ko beremo to knjigo, smo prepričani, da je planinstvo bogatejše za pomembno delo, ki je nekakšen prvenec v planinsko publicistično premalo obdelanem okolju.

G. Redžić

Vreme, sneg in plazovi

Priročnik je napisal specialist za varstvo pred plazovi pri avstrijskih železnicah Albert Ernest, izdala pa ga je založba Leopold Stocker, Graz — Stuttgart, Postfach 438, Bürgergasse 11, A-8011 Graz. Graz 1981.

Zgradba oziroma zasnova priročnika je zelo podobna publikacijam drugih sodobnih avtorjev. Vsebinska je v grobem naslednja:

1. Vreme
2. Sneg
3. Plazovi
4. Nevarnost plazov; vplivi, ocena
5. Nevarnost plazov; ukrepi varstva in obnašanje

6. Namerno proženje snežnih plazov
7. Tehnični ukrepi opozarjanja pred plazovi

8. Preiskava snežne odeje

Bralcu daje priročnik temeljito osnovno znanje o vremenu in snegu ter njegovih lastnostih, sestavi snežne odeje in preobrazbi snega. Ko govori o snegu, obdela tudi sile v snegu, polzenje in drsenje snežne odeje.

V poglavju o plazovih se najprej seznamimo z vrstami plazov in njihovimi značilnostmi, gibanjem in silami, ki jih ustvarijo ob zapreki.

Podrobno se spoznamo z vplivom vremena in zemljišča, lege, vetrov in zaledja kot dejavnikov, ki prispevajo k trganju plazov, oceni nevarnosti in možnosti predvidevanja plazov.

Ko je govor o varstvu, spoznamo trajno in občasno zaščito, varstvo smučič, načrtovanje turnih smukov, samozaščitne ukrepe in prvo pomoč.

Napotki za namerno proženje plazov so dandanes sestavni del slehernega takega priročnika; seznamimo se z načini in pripomočki proženja ter z nevarnostmi pri izvajanju namernega proženja plazov.

Ko je govor o tehničnih pripravah za opozarjanje pred plazovi, navaja avtor različne možnosti zapiranja cest in železnic s semafori, ki jih aktivira plaz sam prek ustreznih odzvernikov.

Zadnje poglavje prinaša napotke za raziskave snega v snežni odeji, ugotavljanje njene trdnosti in stabilnosti bodisi s priročnimi, bodisi z znanstvenimi metodami. Priročnik bo nemško govorečemu bralcu zelo koristen vir znanja in napotkov. Toplo ga priporočam.

Pavle Šegula

Turkizna boginja

Kakšne namene ima Reinhold Messner, potem ko je stal na vrhovih vseh najvišjih gorá na svetu? Na to vprašanje njegova zadnja knjiga »Turkizna boginja« ne daje neposrednega odgovora, vendar kaže usmeritev, ki ji bo v prihodnje najverjetneje sledil. Knjiga je morala biti vsaj v grobem pripravljena, ko je plezal na svoj zadnji osemstisočak. Gre namreč za plezanje na Čo Oju leta 1983, ki daje knjigi zunanji okvir. Na to goro je alpinist plezal prek prelaza Nangpa La, prek skoraj 6000 metrov visokega sedla med Nepalom in Tibetom, ki domačinom že stoletja služi kot trgovska pot.

Prek tega prelaza so pred kakšnimi 400 leti priromali Šerpe na ozemlje okrog Mount Everesta, da bi med dve generaciji trajajočim preseljevanjem naroda iz severovzhoda Tibeta našli svojo novo domovino, pri čemer še do zdaj ni pojasnjeno, ali so se za to odločili iz gospodarskih, političnih ali verskih vzrokov. Njihovo po-

tovanje je osrednja tema knjige, vzpon na Čo Oju pa ji daje le okvir. V tem okviru pripoveduje Messner o srečanjih s Šerpami ob svojih postankih v njihovih vaseh. Že na svoji dve prejšnji plezanji je alpinist vzel s seboj šerповskega slikarja Kapo Gjalzena, da bi dogajanja na gori in okoli nje upodobil na slikah, Gjalzen pa je bil poleg tudi na tej Messnerjevi odpravi. Slike, ki so nastale na tem potovanju, so nekaj čisto posebnega: na celostranskih podobah je naslikano dogajanje na ekspediciji od natovarjanja karavane jakov v vasi prek različnih taborov do zmagosavlja na vrhu, vse to pa je upodobljeno zelo podrobno.

Starejši umetnikov brat Pasang Norbu (njun oče je bil znan šerповski slikar), posebno izobražen mož, ki je bil pogosto v Tibetu, prikazuje na naslednjih slikah življenje kmetov in menihov pred takojšnjo pokrajino na območju Mount Everesta.

Vsaka umetnost je lahko zrasla le iz svojega časa in iz svojih razmer. Tako je seveda tudi v tem primeru — in tako lahko občudujemo naivne, barvno vesele, prijetne slike obeh šerповskih slikarjev. Njene slike so zasnovane na slikarski tehniki stoletja starega slikanja tank, tanke pa so nekakšna verska bandera lamaizma — podhimalajskega budizma. Ikonografija je zrasla v verovanju in daje umetnikom svoje impulze. Slikarska tehnika je sicer močno navezana na norme in na površinsko naiven značaj, kakršnega pozna kitajska slikarska tradicija. Značilnost teh slik so močne poteze obrisov, neupoštevanje razmerij, povezano z natančnim upodabljanjem podrobnosti, žive barve in posebne tradicionalne manire, na primer upodabljanje oblakov, gorá ali dreves pri religioznih figurah ali simbolih, kar naj bi bilo izraženo kot poudarjeno ozadje.

Vsak prijatelj nepalske in tibetanske kulture se bo razveselil teh slik v Messnerjevi knjigi in bo poleg tega našel v njih številne podrobnosti iz vsakdanjega življenja Šerp in gorniškega dogajanja ter mogoče tudi slikarjevo spoštovanje božanske narave.

Izčrpen uvod je napisal etnolog in strokovnjak za Azijo Fosco Maraini, v njem pa seznanja bralce s kulturnozgodovinskimi in verskimi ozadji domovine Šerp. Knjiga, opremljena s sedmimi barvnimi fotografijami in 32 celostranskimi slikami dveh šerповskih slikarjev, je izšla v zahodnonemški gorniški založbi Rother in stane 42,80 marke.

Pokrajina in ljudje na Bovškem

Tak je naslov zbornika o delu alpskih mladinskih raziskovalnih taborov med letoma 1985 in 1987. Šestinsedemdeset udeležencev teh taborov je skupaj s svojimi

mentorji, člani sveta taborov in zunanji sodelavci zbralo zadosti snovi, da je nastala zajetna, v offsetu natisnjena knjiga, zbornik, ki šteje 174 strani. Uredil ga je štiričlanski uredniški odbor z Jurijem Kurnaverjem na čelu.

V zborniku so mladi raziskovalci obravnavali usodo prebivalstva na Bovškem v času med 1. svetovno vojno, med obema vojnoma, med NOB in ob zasedbi zavezniških sil, v to zvrst pa nekako sodi tudi poglavje o gibanju in strukturi prebivalstva Bovškega v novejšem času ter pogled na Bovško kot obmejno regijo zahodnega dela Slovenije.

Seveda ne manjka etnološke podobe Bovškega, razmišljanj o posebnostih govora in poimenovanj in slovarja bovškega narečnega govora.

Eden od avtorjev se posveča razvoju izrabe zemljišč, za planinca, vodarja in visokogorskega geografa pa sta posebej zanimiva prispevka Radovana Lipuščka Snežni plazovi in nekatere druge fizičnogeografske značilnosti Bovškega ter Jurija Kurnaverja Zemljepisna imena v visokogorskem svetu in njihova uporaba na primeru Rombona in Goričice.

Zbornik ponuja zares zanimivo in poučno branje; hkrati nas seznanja z marsičem, česar večina Slovencev zagotovo ne pozna. Le temu dejstvu bi najbrž lahko pripisali odhajanje ljudi z Bovškega v svet, saj jim širša slovenska domovina ni nič kaj prizadevno iskala načinov za boljše preživetje na rodni grudi. Zbornik gotovo ni izčrpen, zagotovo pa bo z njim odpadlo marsikatero zmotno mnenje, bela lisa v našem znanju. Skratka — z branjem si bomo lepo obogatili svoje védenje.

Konec koncev je zbornik lep dokaz, da je mogoče za mladino v prostem času najti poučno in zanimivo delo, ki jo osrečuje, s katerim se bogati njeno znanje, s katerim si pridobiva delovne navade in ki je — povrh — v korist skupnosti.

P. Šegula

Planinstvo v Savinjskem zborniku

Ob izteku lanskega leta je Kulturna skupnost Žalec izdala »Savinjski zbornik VI — 1988«. Razveseljivo je, da v njem najdemo tudi pisanje o planinstvu. Tako v prispevku Valerije Pukl »Koliko smo bili ustvarjalni in uspešni na šolah v občini Žalec« najdemo pri Osnovni šoli »Nade Cilenšek« iz Griž zapis o delovanju planinske skupine na šoli. Predstavljena je zgodovina delovanja vse od leta 1971, ko je planinska skupina organizirala prvi pohod po poteh NOB in pričela organizirano delovati, pa do današnjih dni. Omenjeni so rezultati z orientacijskih tekmovanj, navedeno je, da je iz te skupine 12 dobitnikov zlatega znaka pionir-planinec, omenjeni so planinski tabori in priznanja, ki jih je skupina

prejela, med drugim najvišje priznanje ZSMJ, »plaketa 25. maj«.

V sestavku Francija Golavška »Planinsko društvo na Vranskem« avtor predstavi delovanje društva od 23. maja 1968, ko je bilo ustanovljeno, do današnjih dni. Piše, kako so planinsko odkrili partizanske Dobrovlje, kako so na Čreti zgradili planinsko kočo, kako vzdržujejo poti itd. Žal avtor ni segel v predvojno obdobje, čeprav je znano, da je bil leta 1933, recimo, zastopnik Savinjske podružnice Slovenskega planinskega društva na Vranskem Josip Lavrič.

K sestavku Ivana Jurharja »Planinski jubileji na našem področju« bi lahko marsikaj dodali; avtor govori o gradnji koč na Mrzlici, omenja Frana Kocbeka, ki je bil učitelj v Žalcu, Franca Robleka, ki je vodil žalske planince, in omenja ustanovitev sekcije Savinjske podružnice SPD v Žalcu l. 1919.

Že trditve, da je PD Žalec naslednik te sekcije, je sporna, kajti znano je, da je dogovor med društvi, ki delujejo na območju bivše Savinjske podružnice, da so vsa ta društva naslednik SP SPD. Znano je, da so bili pred vojno planinci organizirani tudi v drugih krajih in da so delovali v okviru SP, danes pa so tam samostojna društva. Omenimo, da je leta 1927 deloval na Vranskem kot zastopnik SP SPD Golob in v Št. Pavlu (Prebold) M. Pečar — med drugim prvi, ki se je na Mrzlico pripeljal z motornim kolesom.

Tudi o otvoritvi koč na Mrzlici 28. septembra 1899 bi lahko kaj več napisali. Premalo je poudarjeno, da je imela otvoritev izreden nacionalni pomen na tedaj močno ogroženem Štajerskem. Zakaj ne bi iztrgali iz zgodovinske pozabe, da je na otvoritvi govoril znani slovenski narodnjak in nadučitelj v Žalcu, tajnik mnogokaterega društva Anton Petriček, da sta govorila tudi Johannes Frischauf in Franc Kocbek, da je v imenu Slovenskega planinskega društva in 260 planincev, ki so bili na otvoritvi, pozdravil prisotne M. Verovšek in da je spregovoril Ivan Kač-Savinjski, znani narodni buditelj iz Žalca. Povejmo še, da je sodeloval pevski zbor, ki je med drugim zapel pesem »Lepa naša domovina«.

Drugi dogodek, ki ni zapisan v zapisu v zborniku, je sklep sekcije, da pomaga pri gradnji ceste Solčava—Logarska dolina. Žalska sekcija je pomagala, Savinjska posojilnica v Žalcu, ki je vsako leto namenila za SP SPD določena sredstva, je leta 1922 prispevala 1000 kron za cesto, 29. junija 1922 pa se je znani trgovec iz Celja Majdič prvi z osebnim avtomobilom pripeljal v Logarsko dolino.

Omenimo sestanek planinske sekcije v Žalcu, ki je bil 7. oktobra 1924. Na njem je Franc Kocbek govoril o stavbi novega planinskega zavetišča v Logarskem kotu.

Med udeleženci sestanka je bil znani slovenski skladatelj Risto Savin.

Ob zaključku omenimo še, da je avtor popolnoma pozabil, da so prvi planinci markirali pota tudi na obrobje Savinjske doline, da je bila leta 1893 na primer markirana pot na Goro Oljko in na Mrzlico, in da je imela Savinjska podružnica SPD občne zборе tudi po krajih, kjer so bile sekcije, npr. leta 1918 in 20. aprila 1921 v Žalcu.

Prav je, da je v zborniku sestavek o zgodovini planinstva, vendar se avtor ni poslužil arhiva Savinjskega meddruštvenega odbora, gradiva, ki smo ga zbrali ob 90-letnici SP SPD in je zato sestavek pomanjkljiv.

Franc Ježovnik

Društvena glasila

V nakladi 110 izvodov je v Hrastniku z datumom lanskega decembra izšla osma številka tretjega letnika ciklostiranega glasila PD Hrastnik »Naša pota«. Na 25 straneh je uredniški odbor zbral vrsto prispevkov, med katerimi so osrednji o proslavljanju 40-letnice društva, društvenem izletništvu in selitvi v nove društvene prostore. Glasilo popestri nekaj priložnostnih planinskih pesmi, vtisov mladih planincev z izletov in pohodov ter obvestil. Ustrezen prostor je posvečen tudi športnim novicam in humorju, ki je posebno v teh težavnih časih še kako zaželen.

Januarja je izšla 1. številka 14. letnika Informatorja PD Viharnik iz Ljubljane. Tudi to glasilo ima prbližno enak obseg kot hrastniško in je tudi razmnoženo na enak način — pač v skladu z denarnimi možnostmi društva.

Glede na to, da je bil 16. februarja redni društveni občni zbor, je največ prostora v januarski številki glasila posvečenega gradivu za ta zbor. Kdor bo kdaj pisal kroniko društvenega delovanja, mu bo ta številka dragocen pripomoček. — Poleg tega je številka posvečena opisovanju vtisov z društvenih izletov, mladinski kotiček pa naj ne bi prebrali le mladi, ampak tudi starejši planinci, saj je v njem marsikateri koristen nasvet. — Informator je v sodelovanju s štiričlanskim uredniškim odborom uredil Jože Končan.

Popolnoma drugače, prav razkošno, je opremljen Planinski bilten, vsakoletno glasilo PD Delo iz Ljubljane, katerega 33. številka za leto 1988 je izšla v začetku januarja. Takoj je mogoče videti, da so bili pri delu mojstri grafične stroke, ki imajo v hiši vse možnosti za natis ličnega izdelka, poleg tega pa možnosti za barvni odtis klišejev, ki so jih v Delovi hiši potrebovali v druge namene in za druge knjige. Naposled lahko planinci Dela pridejo do odpadnega papirja, na katerem natisnejo svoje glasilo, ki v tem primeru prak-

tično stane samo delo — prostovoljno seveda.

V Planinskem biltenu za leto 1988 je v besedi in sliki predstavljeno delo PD Delo iz Ljubljane z vsemi podrobnostmi. Kot dodatek je priloženo gradivo o lanski desetletnici pobratnja PD Delo in PD Grafičar iz Zagreba z vsemi podatki, ki so pomembni za kronista. Ta dodatek je sicer izšel tudi kot posebna publikacija.

Planinski bilten so uredili Jože Gasparič, Vlado Muc in foto odsek, natisnili pa so ga v 300 izvodih.

Knjižici za planinsko vzgojo

MK pri PZS je izdala Teze za tečaj za mladinske vodnike (II. izdaja, 1987, za interno uporabo). V uvodu je zapisano, da je to nova, dopolnjena izdaja z nekaterimi predmeti (temami); s primerjavo s prvo izdajo Teze programa letnih tečajev za mladinske vodnike (1982), ki vsebuje le 8 predmetov (tem), sedanja pa jih ima 14, je to mogoče ugotoviti. Tudi nekateri prvotni predmeti so dopolnjeni ali spremenjeni. Planinska oprema za zimske razmere je skoraj z enako vsebino in dopolnjena s slikovnim gradivom objavljena v Alpinističnih razgledih (št. 27/88).

V naši planinski organizaciji pišejo za vzgojne potrebe za PŠ, ki se sedaj pričinja že s cicibani (gradivo je že delno zbrano in bo v mapi, ki bo učenca spremljala od začetka do konca osnovne šole, listi se bodo vstavljali po letih — pripravlja MK), AŠ, PLV, pa morda še za koga (npr. GRS, sedaj nastaja priročnik za markaciste). Resnica je, da je nekaj predmetov za vse skupaj in bi jih bilo potrebno skupno dograditi in zapisati. Posebno enostavno bi to lahko zapisali s pomočjo kataloga znanj.

Hvaležna tema bi bila orientacija, ki je pomemben element pri vodenju izletov, vendar je vodniki ne znajo uporabljati, ker je v lepem vremenu ne potrebujejo (markirane poti) (Obvestila PZS, št. 13/85), ali pa zaradi novosti — orientacijskega teka. Hoji in tekmovanju (v planinski orientaciji ali orientacijskem teku) je skupna osnova orientacije. S pomočjo kataloga znanj (minimalne zahteve, osnovni standard znanja) bi lahko za vsak pojem določili, kako ga mora kdo obvladati ali pa mnogo natančnejše določili smotre in naloge učnih predmetov ter področij, zapisali globalne učne cilje in končno našli za vse tudi operativne učne cilje.

Ni bila nekoč za to ustanovljena KVIZ, ki jo sedaj menda ni več? Ne drobimo preveč moči; že tako je malo takih, ki so pripravljeni delati — ali pa jih je mnogo, pa jih ne znamo (nočemo?) koordinirati. Sedaj imamo le teze, ki jih je potrebno v praksi še preveriti, čeprav smo imeli o

tem že priročnik (1964) in program (1972). Vendar že same sedaj izdane teze vsebujejo snov (npr. bivak) in teze (npr. tabornjenje) ter celó katalog znanj in veščin.

O planinski vzgoji je sedaj izšla drobna knjižica (kot začasni učni pripomoček) izpod peresa dr. Silva Kristana. Obravnava vzgojo za planinarjenje in je lahko vir dragocenih podatkov. Razdeljena je na 25 poglavij, ki več ali manj obsegajo vsebine, potrebne za varno vodenje otrok v gore. Namenjena je bodočim učiteljem telesne vzgoje. Diplomant Visoke šole za telesno vzgojo (fakultetni študij), ki opravi izpit iz predmeta »športna turistika« najmanj z oceno prav dobro, ima pravico do naziva PLV, kot to določa pravilnik o PLV (čl. 10). Tako določilo je sprejela KVIZ na pobudo avtorja priročnika. Odbor za PLV je do sedaj dobil le eno samo tako vlogo. Knjižico je izdala Fakulteta za telesno vzgojo kot interno gradivo za slušatelje (Ljubljana 1988). Kupiti jo je mogoče med drugim v Mladinski knjigi na Titovi cesti v Ljubljani.

B. J.

društvene novice

In memoriam: Drago Podrenik

Upravni odbor PD Zagorje je v lanskem letu izgubil še enega svojega aktivnega odbornika-veterana. Zadnji dan v letu, ko se je že vse pripravljalo na prihod novega leta, smo se zbrali številni planinci in prijatelji, da se za

vedno poslovimo od Draga Podrenika. Pri zadnjem slovesu so bile prisotne tudi delegacije vseh zasavskih in posavskih PD s svojimi prapori. Ta množica je dokazovala, kako priljubljen je bil Drago.

Naš zadnji dan v letu in njegov poslednji dan med nami ni bil nič zimski. Pokojnik je zelo ljubil naravo, zato se mu je še zadnjikrat oddolžila. Za toliko se je prebudila, da smo se njegovi prijatelji planinci lahko poslovili s svežim gorskim cvetjem s pobočja Zasavske gore.

Z zadnje društvene seje pred tem žalostnim dnevom smo mu še poslali v bolnišnico pozdrave z edino željo, da se čimprej vrne med nas, toda naša želja se ni izpolnila. Ko se je sklenila njegova 71-letna življenjska pot, naj napravim kratek pregled njegovega uspešnega delovanja v našem društvu.

Že leta 1934 je postal član društva, v katerem je bil vnet planinec, smučar in sanjač, saj je takrat planinstvo povezovalo vse te dejavnosti. Pred vojno in po njej je bil dalj časa tudi aktiven športnik-telovadec, kar kaže na njegovo vsestransko delovanje. Ko je svoje vaditeljstvo prepustil mlajšim, je postal leta 1954 član upravnega odbora društva in začel z delom markacista. Leta 1957 je prevzel funkcijo načelnika tega odseka, ki jo je uspešno opravljajal polnih 30 let. Iz zdravstvenih razlogov je moral to funkcijo prepustiti mlajšemu, ostal pa je član odseka do zadnjega dne.

Poleg tega je po svojih močeh sodeloval v številnih delovnih akcijah pri gradnji obeh naših sedanjih planinskih domov. Zanj je ostal v nepozabnem spominu 24. junij pred 15 leti, ko je postal prvi društveni praporščak, na kar je bil veskozi ponosen. S praporom se je udeležil mnogih planinskih slavij po Sloveniji in prisostvoval številnim poslednjim slovesom znanih planincev doma in v vsem Zasavju. Precej zaslug za vzorno pobiranje članarine na terenu v zadnjih 10 letih je tudi njegovih.

Bil je ves predan naravi in našim goram. Zelo dobro so mu bili znani vrhovi Julijcev, Karavank, Kamniških planin in Zasavskih gorá. Na vseh pohodih in srečanjih je s svojim humorjem vnašal prijetno počutje med planince. Značilno zanj je bilo, da je posebno mladim z znanim izrekom »kdor le more, naj gre v gore« vedno priporočal zdravo hojo v gorsko prirodo, zato je tudi vse svoje otroke vzgojil v pravem planinskem duhu.

Za svoje dolgoletno piodno sodelovanje

v PD Zagorje je prejel zlati znak MDO ZPD, srebrni in zlati znak PZS, srebrni znak PZJ in Knafeljevo diplomu.

Alojz Sajovic

In memoriam: Prof. Valentin Stante

13. januarja je dnevni tisk sporočil, da je v Celju v 91. letu starosti umrl Valentin Stante, profesor v pokoju. V času svojega službovanja (izza 1923/24) na celjski gimnaziji med obema vojnama je bil med vidno zavzetimi dejavniki Savinjske podružnice SPD, danes PD Celje.

Planinska kronika tistega časa pove, da je bila Stantetova zavzetost za skrb za naš gorski svet, izrecno pa za Logarsko dolino in Okrešelj, vzporednica znatnim prizadevanjem Savinjske podružnice SPD v smeri širšega odpiranja Logarske doline in njenega okolnega sveta zahtevam sodobnega planinstva in turizma. Omenimo le postavitev nekdanje Tillerjeve kočje (1925), kasneje še postavitev večjega in udobnejšega hotela (1931), vmes pa posredovanje Podružnice za redno avtobusno povezavo Logarske doline s Celjem in prenovno Frischaufovega doma na Okrešlju (1927—1930), ne nazadnje po večkratnih brezuspešnih poskusih nakup »planine Okrešelj in sosednega sveta, segajočega od kota Logarske doline do slemen in najvišjih vrhov« ter leta 1931 proglašenje te edinstvene krnice za narodni park... Kdo drugi je mogel biti tista leta boljši in skrbnejši gospodar celjskih postojank v tem planinskem predelu kot pokojni Va-

Prof. Stante med svojimi dijaki maja 1930 pred nekdanjo Tillerjevo kočjo v Logarski dolini

lentin Stante, profesor prirodopisa, prežet z ljubeznijo do narave!

Še leta 1940 ga njegova razprava Narodni park Okrešelj v Planinskem vestniku št. 10 legitimira kot zanesljivega poznavalca okrešeljske kamenine, flore in favne, obenem pa kot budnega varuha krnice pod stenami Brane in Turske Gore, Rinke in Mrzle Gore, ki ob tem obžaluje, da »pouk in zakonski predpisi o varstvu prirode tako malo zaležejo« ...

Z besedo in delovanjem je odpiral oči in srca za naravo in gore tudi svojim dijakom. Kadar jim je bil razen učitelja še razrednik, jih je za majski izlet največkrat popeljal v ta svoj prirodni park.

Tako ostaja lik pokojnega profesorja Staneta za zmeraj zgled planinskega in prosvetnega delavca.

Gustav Grobelnik

Izleti celjskih zlatarjev

»Prepričani smo, da bodo nekateri izleti zanimivi tudi za člane drugih planinskih društev,« so napisali k svojemu programu izletov za letošnje leto člani Planinskega društva Zlatarne Celje, »kajti naših izletov se lahko udeleži vsak planinec.«

Januarja in februarja so bili člani PD Zlatarne Celje (in drugi, ki so šli z njimi) na Rogli in Osankarici, na Šmohorju in Košnici, na Jančah, Kofcah, Limbarski gori, Golavi, Mrzlici in Kalu, Kopitniku in Gorah ter na izletu Zdravju naproti.

Ob koncih tedna bodo šli člani PD Zlatarne Celje meseca marca na Arihovo peč, Snežnik, Kum in Porezen, aprila pa na izlet v neznano, v Dobrovlje, na Menino planino, po Haloški planinski poti in po mejah krajevne skupnosti Liboje. Od 26. aprila do 2. maja bodo organizirali prvomajski izlet na Korčulo in Mljet, naslednje majske vikende pa bodo izleteli na Blegoš, po Polhograjski planinski poti, na Stol ter na planino Sleme pod rdečim robom, medtem ko bodo junija priredili izlete na Ratitovec, Kepo, Uršljo goro in Boč.

Julija bosta dvodnevni turi na Veliko planino, Konja, Korošico, Ojstrico, Klemenčovo jamo in v Logarsko dolino ter na Prestreljenik in Kanin, avgusta pa prav tako dvodnevni turi na Veliko Ponco in Hasner v Avstriji. Od 12. do 21. avgusta bodo odšli na lepo turo po Durmitorju in Tari, v začetku septembra pa na tridnevno turo na Triglav. Septembra bo še dvodnevna tura na Mangart in Svinjak ter enodnevni na Coglians ter na srečanje na tromeji Italije, Avstrije in Jugoslavije.

V zadnjih treh mesecih letošnjega leta bodo spet organizirali enodnevne izlete. Oktobra bodo šli na Čreto, Tolsti vrh, Kresnico in Predhovicu, na avstrijski Obir in v Gorskoti Kotar, novembra na Bohor, v Rog, Bazo 20, Gočo in na Mirno goro, na Zassavsko goro in od Litiže do Čateža, decembra pa na Tisje in Javornik.

Informacije za vsakega od teh izletov je mogoče dobiti na telefonski številki (063) 31 711, kjer sprejemajo tudi prijave za izlete.

Dom popotnikov

Na seji Komisije za evropske pešpoti 7. decembra 1988 je bila prvič sprožena pobuda, da bi gozdarski dom na Mačkovicu, ki že vrsto let z izjemno naklonjenostjo sprejema popotnike, skupaj z gozdarji preimenovali in preuredili v dom popotnikov. S kočevskimi gozdarji v Velikih Laščah bi uporabljali dom tudi organizirani popotniki, to je Komisija za evropske pešpote za svoje strokovno in organizacijsko delo. Dom bi lahko izkoristili (poleg popotnikov) tudi za organizirano zbiranje, sestankovanje in drugo, kar pač potrebuje takšna družbena in športna organizacija.

Zaenkrat teče vse gladko. Nihče še ni rekel veliki NE. Vsi računamo na že mnogokrat potrjeno svetovljanstvo in razumnost laških gozdarjev, za katere naravni prostor ni le gozd, temveč gozd z življenjem in zgodovino, z razvojem in prihodnostjo.

Marko Kmecl
(Obvestila)

VII. planinski ples

Planinsko društvo Matica iz Murske Sobote je priredilo že 7. planinski ples. V polni restavraciji hotela Zvezda, ki je vsakoletni gostitelj prireditve, je sobotni večer v prijetnem vzdušju kar prehitro minil. Na njem so planinci med drugim pripravili šaljiv program in bogat srečolov, del tako pridobljenih sredstev pa smo namenili tudi Planinskemu vestniku. Tako se nadaljuje že tradicionalna pomoč za reševanje finančnih težav osrednje slovenske planinske revije.

Jože Ružič

Prekmurskim planincem se za 100 000 dinarjev lepo zahvaljujemo.

Planinski vestnik

Izleti in darila seniorjev

Sekcija seniorjev iz zagrebškega planinskega društva Željezničar je lani organizirala vrsto izletov in tur v slovenske gore in na slovenske griče. Tako so bili zagrebški seniorji na Velikem Cirniku pri Brežicah, na Lisci in Kojniku, na zimskih pohodih na Stol, Snežnik in Porezen, na Žumberku, na pohodu Štampetov most, na gori Oljki, Donački gori, Socerbu, Slavniku, Nanosu, kar trikrat na Travnji gori, pri kraški jami Ogenjci, v Kočevskem Rogu, Knežcu

pri Rogaški Slatini, na Peci, Voglu, Triglavu (ki ga je to pot prvič obiskalo deset planincev), od Aljaževega doma v Vratih do Rudnega polja, na Snežniku ter na Tisju in v geometričnem središču Slovenije.

Na srečanjih so zagrebški seniorji podarili dragoceno knjigo Vesolje v eksploziji angleškega fizika in astronoma Nigela Henbesta obalnemu planinskemu društvu iz Kopra za sodelovanje na Istrski planinski poti (IPP) (pisec teh vrstic je avtor poti po Istri), PD Inles iz Ribnice in Gasilskemu domu na Travnici gori za izredno uspešno sodelovanje, PD Brežice in lastnikom kmečkega turizma Kimovec v Slivni.

Josip Sakoman

Dolenjski Triglav (1219 m)

Čeprav je imel vlak iz Zagreba proti Ljubljani zamudo, je čakal na zvezo z vlakom iz Splita. Kljub temu nas je skupina 11 planincev prišla na start v Hrastnik pravčasno in smo takoj odšli prek Župe na Kum. Do Župe je bila enaka megla kot v Zagrebu, od koder smo prišli, z Župe pa so se odpriji prelepi razgledi na okoliške slovenske griče in na Kamniške Alpe, medtem ko smo z vrha Kuma videli streho Jugoslavije — Triglav in hrvaško Medvednico. V manj kot treh urah smo prišli na vrh, kjer je bilo le malo snega.

Planinski dom je zelo prijeten in čist, oskrbnik pa gostoljuben, česar ni mogoče trditi za cene. Posedli smo v »solarij«, kamor so prijazno sijali sončni žarki ter greli nas in prostor. Med nami je bil tudi

slavljenec Danilo Lapanja, ki se je pred 75 leti rodil v Sloveniji.

Po počitku in potem ko smo posušili prepoteno obleko smo se po isti poti vrnili v Hrastnik, v Župi pa mimogrede spili še nekaj steklenic jabolčnika. Tam smo se še zadnjič ta dan razgledali po Kamniških Alpah, Čemšeniški planini, Šmohorju in drugih hribih ter se nato spet potopili v meglo, ki je bila naša spremljevalka do Zagreba.

Naslednji dan smo nekateri odšli na Medvednico nad Zagrebom, da smo od tod spet videli dolenski Triglav — Kum.

Josip Sakoman

Pohod zdravju naproti

PD Polzela je ob 30-letnici obstoja, ob 85-letnici šaleške podružnice SPD in smrti častitljivih mož iz planinske preteklosti Johannesa Frischaufa, odkritelca Savinjskih Alp, Blaža Plaznika, graditelja lani obnovljene poti čez Turski žleb, in urednika PV dr. Josipa Tomiška posvetila in izvedla sedmi planinski pohod pod geslom »Zdravju naproti«. Pohod se začne vsako leto z druge železniške postaje; tokrat se je iz Šoštanja. Udeležba je bila kar dobra, saj je bilo 328 registriranih pohodnikov. Vsak udeleženec pohoda je dobil v planinskem domu skromno okrepčilo. Vreme ni bilo zimsko v nedeljo, 29. januarja letos. Še bolj sončno je bilo na 10. pohodu kranjanov na Reško planino v organizaciji PD Prebold, ki je bil štirinajst dni prej.

B. J.

Še so mecen!

V korist Planinskega vestnika so odstopili avtorski honorar:

Helena Tepina, Ljubljana, 8000 dinarjev;
Gregor Klančnik, Ljubljana, 80 000 dinarjev;
Peter Čižmek, Piran, 35 000 dinarjev;
Jože Žunec, Ravne na Koroškem, 20 000 dinarjev;
Franc Ekar, Kranj, 7000 dinarjev;
Milena Peče, Kamnik, 7000 dinarjev;
Jože Gasparič, Ljubljana, 14 000 dinarjev.

V korist Planinskega vestnika so prispevali v gotovini:

Drago Kozole, Dol pri Hrastniku, 8000 dinarjev;
Žarko Čotar, 41 000 dinarjev;
Peter Suhadolc, 41 000 dinarjev;
Milan Cilenšek, Maribor, 17 000 dinarjev;
Vlado Klemše, 41 000 dinarjev;
Binca Dolšek, Litija, 20 000 dinarjev.

Za alpinistični sklad sta prispevala:

Tomaž Banovec, Ljubljana, 50 000 dinarjev;
Marija Vild Lah, Murska Sobota, 50 000 dinarjev.

Za GRS je namesto cvetja na grob pok. Zinke Zavodnik prispeval:

OOS-GGL TOZD Gozdni objekt Škofljica, 200 000 dinarjev.

Vsem tem darovalcem in vsem drugim, ki so prispevali v različne namene za planinsko organizacijo, pa nočejo biti imenovani, se uredništvo in uprava Planinskega vestnika lepo zahvaljujeta.

SEDEMTISOČAK SATOPANTH

DOTIK NEBA S KONICO PRSTOV

ANDREJ GRADIŠNIK

6300 metrov visoko sva. Z majhno snežno lopato, ki se privije na cepin, kopljem luknjo v sipek sneg. To me utruja in čez nekaj časa zadihan z veseljem predam orodje Tonetu, da bi se še on spopadel s tem jalovim delom. Najina lopata bi bila primernejša za zidanje gradov v peskovniku... Končno se zadovoljiva z na pol luknjo in na pol polico.

Delo naju je zamotilo, tako da nisva opazila, kako so se od nekje prikradli temni oblaki in prekriili še pred uro jasno nebo. Težko so pritisnili navzdol in zdi se mi, da je njihova teža legla tudi na naju. Stisnjena pod ponjavo prisluškujeva šelestenju snežink, ki se nabirajo na najino plahto. Oba muči isto vprašanje: je to le prehodna nevihta ali poslabšanje vremena? V drugem primeru se nama slabo piše, saj so pod nama ozki grebeni, ki so v slabem vremenu zelo nevarni. Povrh vsega nimava s seboj niti plezalne vrvi...

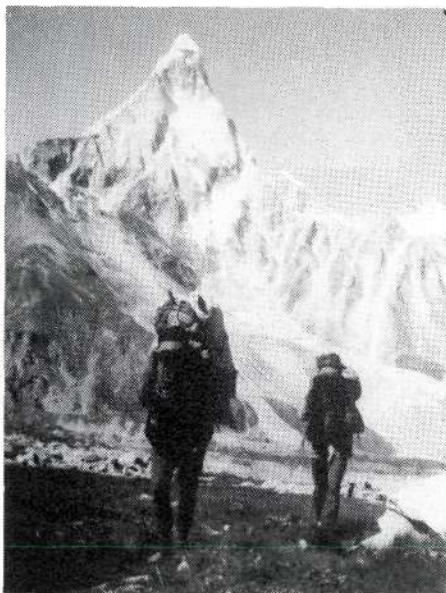
V grlu čutim debel cmok in pravkar pripravljeno juho le s težavo požiram. Zopet stresem ponjavo in čutim, da je tokrat zdrsnilo z nje manj snega. Ihtavo potisnem glavo izpod ponjave in pri tem se mi vsuje sneg za vrat. Skozí trgajoče se oblake vidim večerno nebo: torej je vendar bila le nevihta. S srca se nama zvali težak kamen, se skotali po pobočju ter se globoko na dnu ledenika razbije in izgine, kot da ga nikoli ne bi bilo. Jutri greva na vrh!

Ob enih zjutraj se začneva pripravljati na odhod. Noč je jasna in mrzla. Kuhalnik slabo dela, a nama le pripravi pijačo, bolj mlačno kot toplo. Šele ob treh zlezeva izpod bivaka ter zagaziva v novo zapadli sneg. V soju čelnih svetilk plezava po pobočju. Menjavava se v vodstvu. Neprenehoma paziva, da je dihanje še v mejah zmogljivosti najinih pljuč, vendar ne počivava veliko. Takoj ko obstojiva, naju začne neusmiljeno zebsti. Najbolj so prizadete noge, ki jih nikakor ne moreva ogreti.

Hribi zažarijo v jutranjem soncu. Rojeva se lépo, hladno jutro, ki napoveduje sončen dan. Prvi šibki sončni žarki naju že dosežejo, globoko pod nama pa ledeniki še spijo v senci.

Dobro napredujeva in hitro sva pod vršno opastjo. Na horuk se zavihtiva nanjo in nato prečiva do najvišje točke.

Ura je osem zjutraj in midva stojiva na vrhu najinega prvega sedemtisočaka. Tiho zadovoljstvo me napolnjuje, ko s pogledom potujem po morju hribov in dolin. Tam

Na poti pod Satopanth, zadaj Shiveling

daleč vidim Shiveling. Ko sem ga med pristopnim maršem prvič zagledal, sem se sesedel ob poti in ves majhen zrl v mogočen vrh. Od tu pa je isti vrh nižji in pohlevnejši...

Sestopava po kot nož ostrem grebenu, ki na obeh straneh pada devetsto metrov globoko. Fantastičen občutek je to, ko prepuščen le svoji previdnosti stopam po izpostavljenem grebenu.

Vrh ostaja visoko nad menoj. Napetost, ki me je spremljala ves čas, doma, ko je bilo še vse pred mano, na poti, v bazi in celo na vrhu, sedaj izgine. Spet enkrat, bolj kot prej, čutim, da sem

*hrepeneče dvignil roko visoko,
s konico prstov dotaknil se neba,
v sebi začutil sem globoko,
pospešeno bitje srca.*

Vem:

*Trenutka vredno je življenje,
saj plamen, prej iskra tleča,
potešil brezmejno je hotenje.
Ogenj v meni — to je sreča.*

Septembra 1988 smo po severnem grebenu na alpski način osvojili 7075 m visoki Satopanth (Garvalska Himalaja) Tone Golnar (AO Kozjak), Rok Preložnik (Šaleški AO), Dani Tič (AO Impol) in Andrej Gradišnik (AO Ravne na Koroškem).

*Kdor nima nobenega prijatelja, hodi kot tujec po svetu.
Vi imate prijatelja, ki že skoraj sto let spremlja slovenski
narod na njegovih strmih poteh navzgor in navzdol.
Povejte svojim planinskim prijateljem, ki tega še ne
vedo, da je Planinski vestnik prijatelj, ki ne razočara.
Svetujte jim, naj se naročijo na Planinski vestnik, da
bomo velika slovenska planinska družina, ki se bomo
med seboj dobro poznali.*